

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему Рейтингові системи оцінювання
діяльності АТ «УКРСИББАНК»

Виконав: студент 2 курсу, 8.0729
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

освітньої програми фінанси і кредит
спеціалізації Корпоративні фінанси

Білінець О.В.

Керівник к.е.н., доцент Линенко А.В.

Рецензент к.е.н., професор Кущик А.П.

Запоріжжя 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит
Спеціалізація Корпоративні фінанси

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

« ___ » _____ 2020 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Білінцю Олександрю Васильовичу

1. Тема роботи: «Рейтингові системи оцінювання діяльності АТ «УКРСИББАНК»
керівник роботи: Линенко Андрій Володимирович, к.е.н., доцент
затверджені наказом ЗНУ від 18 червня 2020 р. № 811-с.
2. Строк подання студентом роботи: 10 листопада 2020 р.
3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності АТ «УКРСИББАНК», а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): уточнити економічний зміст і обґрунтувати значення рейтингового оцінювання діяльності банків; дослідити класифікацію банківських рейтингів; визначити методичні підходи та практичні особливості проведення рейтингування банківської діяльності; вивчити організаційно-економічні аспекти функціонування АТ «УКРСИББАНК» та проаналізувати його фінансовий стан; здійснити рейтингове оцінювання АТ «УКРСИББАНК»; виявити основні проблеми та розробити напрями підвищення рейтингів АТ «УКРСИББАНК».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 16 рис., 21 табл. і 6 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Линенко А.В., к.е.н., доцент	09.08.2020	09.08.2020
2	Линенко А.В., к.е.н., доцент	13.09.2020	13.09.2020
3	Линенко А.В., к.е.н., доцент	18.10.2020	18.10.2020

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2020 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	05.07.2020 р. – 09.07.2020 р.	виконано
2.	Виконання вступу	10.07.2020 р. – 08.08.2020 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	09.08.2020 р. – 12.09.2020 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	13.09.2020 р. – 17.10.2020 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	18.10.2020 р. – 28.10.2020 р.	виконано
6.	Формулювання висновків	28.10.2020 р. – 31.10.2020 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	01.11.2020 р. – 09.11.2020 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	10.11.2020 р.	виконано

Студент _____ О.В. Білінець
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ А.В. Линенко
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.Ю. Кисільова
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 117 с., 16 рис., 21 табл., 71 джерело, 3 додатка.

Об'єктом дослідження виступає процес рейтингового оцінювання діяльності банків. Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні питання рейтингового оцінювання АТ «УКРСИББАНК».

Метою кваліфікаційної роботи магістра є опрацювання теоретичних і методичних питань, а також розробка пропозицій з розвитку рейтингового оцінювання діяльності АТ «УКРСИББАНК».

Завдання дослідження: уточнення економічного змісту й обґрунтування значення рейтингового оцінювання діяльності банків; дослідження класифікації банківських рейтингів; визначення методичних підходів і практичних особливостей проведення рейтингування банківської діяльності; вивчення організаційно-економічних аспектів функціонування АТ «УКРСИББАНК» та аналіз його фінансового стану; здійснення рейтингового оцінювання діяльності АТ «УКРСИББАНК»; виявлення основних проблем та розробка напрямів підвищення рейтингів АТ «УКРСИББАНК».

Одержані результати: набуло подальшого розвитку визначення рейтингового оцінювання діяльності банків як систематичного процесу визначення довгострокових і короткострокових банківських рейтингів за чітко визначеним набором якісних критеріїв і кількісних показників, які дають змогу на засадах публічного доступу до результатів рейтингування банків оцінювати їх надійність і перспективи розвитку; вдосконалена класифікація банківських рейтингів за ознакою практичного використання рейтингових оцінок у банківській діяльності.

БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, ЕФЕКТИВНІСТЬ, РЕЙТИНГ,
РЕЙТИНГОВЕ АГЕНТСТВО, СИСТЕМА РЕЙТИНГОВОГО ОЦІНЮВАННЯ,
CAMELSO, SREP.

SUMMARY

Qualification work: 110 p., 17 fig., 20 tab., 70 references, 2 annex.

The object of the study is the process of rating the performance of banks.

The subject of research is theoretical, methodological and practical issues of rating assessment of JSC "UKRSIBBANK".

The purpose of the master's qualification work is to work out theoretical and methodological issues, as well as to develop proposals for the development of rating assessment of the activities of JSC "UKRSIBBANK".

Objectives of the study: clarification of the economic content and justification of the importance of rating assessment of banks; study of the classification of bank ratings; determination of methodical approaches and practical features of banking rating; study of organizational and economic aspects of functioning of JSC "UKRSIBBANK" and analysis of its financial condition; implementation of rating assessment of JSC "UKRSIBBANK" activity; identification of the main problems and development of directions of increase of ratings of JSC "UKRSIBBANK".

Obtained results:

further development of the definition of rating of banks as a systematic process of determining long-term and short-term bank ratings on a clearly defined set of qualitative criteria and quantitative indicators that allow public access to the results of rating banks to assess their reliability and prospects;

improved classification of bank ratings on the basis of practical use of rating ratings in banking, which allows to refine investment ratings of banks, which comprehensively assess the financial condition of banks and can be used as a basis for determining other types of bank ratings.

Substantiated results on the directions of raising the ratings of JSC UKRSIBBANK, developed taking into account its strategic priorities and long-term strategic goals, aimed at ensuring the reliability of the bank, provided balanced

support for the development of the banking system by the national regulator, are of practical importance.

BANKING ACTIVITY, EFFICIENCY, RATING, RATING AGENCY,
RATING ASSESSMENT SYSTEM, CAMELSO, SREP.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ РЕЙТИНГОВОГО ОЦІНЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	11
1.1 Сутність і значення рейтингових системи оцінювання діяльності банків	11
1.2 Класифікація рейтингів оцінювання діяльності банків.....	21
1.3 Методичні підходи до рейтингування банків і впровадження НБУ рейтингової системи SREP для оцінки діяльності банків	29
2 РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «УКРСИББАНК»	41
2.1 Загальна організаційна характеристика діяльності банку.....	41
2.2 Аналіз активів, зобов'язань і власного капіталу банку	52
2.3 Оцінка фінансових результатів діяльності АТ «УКРСИББАНК»	62
2.4 Рейтингове оцінювання діяльності АТ «УКРСИББАНК».....	71
3 ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ РЕЙТИНГІВ АТ «УКРСИББАНК»	81
3.1 Удосконалення методики рейтингового оцінювання банку	81
3.2 Напрями вирішення проблем і визначення можливостей підвищення рейтингу АТ «УКРСИББАНК»	92
ВИСНОВКИ	107
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	111
ДОДАТКИ	118

ВСТУП

Різні рейтингові оцінки банків є чіткими індикаторами, що характеризують надійність фінансових установ, довіру до них і перспективи їхнього розвитку. Втім залишається відкритим питання правильного вибору з-поміж різноманітних рейтингів відкритого доступу, що оприлюднюються рейтинговими агентствами й не лише.

Рейтингування має проводитися регуляторами, зокрема Національним банком України чи Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, або ж уповноваженими рейтинговими агентствами і визнаними міжнародними рейтинговими агентствами, що забезпечуватиме високу вірогідність рейтингових оцінок банків України.

Лише такі об'єктивні рейтинги можуть бути інструментом банківського регулювання, справляти стимулюючий вплив на діяльність банків, створюючи сприятливі умови для розвитку «здорової» банківської системи, а також сталого економічного зростання держави.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є опрацювання теоретичних і методичних питань, а також розробка пропозицій з розвитку рейтингового оцінювання діяльності АТ «УКРСИББАНК».

Виходячи з цієї мети, були розроблені такі завдання дослідження:

- уточнено економічний зміст і обґрунтовано значення рейтингового оцінювання діяльності банків;
- досліджено класифікацію банківських рейтингів;
- визначено методичні підходи та практичні особливості проведення рейтингування банківської діяльності;
- вивчено організаційно-економічні аспекти функціонування АТ «УКРСИББАНК» та проаналізовано його фінансовий стан;
- здійснено рейтингове оцінювання діяльності АТ «УКРСИББАНК»;

– виявлено основні проблеми та розроблено напрями підвищення рейтингів АТ «УКРСИББАНК».

Об'єктом дослідження виступає процес рейтингового оцінювання діяльності банків.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні питання рейтингового оцінювання АТ «УКРСИББАНК».

При виконанні кваліфікаційної роботи магістра використані такі методи економічних досліджень: компаративний, абстрактно-логічний, економіко-статистичний, монографічний, аналізу, синтезу та ін.

Інформаційну базу дослідження складають показники фінансової звітності АТ «УКРСИББАНК», дані Національного банку України, а також монографічні дослідження та статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

Наукова новизна отриманих результатів:

– набуло подальшого розвитку визначення рейтингового оцінювання діяльності банків як систематичного процесу визначення довгострокових і короткострокових банківських рейтингів за чітко визначеним набором якісних критеріїв і кількісних показників, які дають змогу на засадах публічного доступу до результатів рейтингування банків оцінювати їх надійність і перспективи розвитку;

– вдосконалена класифікація банківських рейтингів за ознакою практичного використання рейтингових оцінок у банківській діяльності, що дає змогу уточнити інвестиційні рейтинги банків, які комплексно оцінюють фінансовий стан банків і можуть братися за основу при визначенні інших видів банківських рейтингів.

Практичне значення мають обґрунтовані результати щодо напрямів підвищення рейтингів АТ «УКРСИББАНК», розроблених із урахуванням його стратегічних пріоритетів і довгострокових стратегічних цілей, що орієнтовані на забезпечення надійності банку, за умови виваженої підтримки розвитку банківської системи національним регулятором.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати

кваліфікаційного дослідження пройшли апробацію на IV Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку» (м. Маріуполь, 2020 р.) [1].

Публікації. Подано до друку статтю «Рейтингове оцінювання банку на основі економічних нормативів» в збірник наукових праць «Нова економіка».

1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ РЕЙТИНГОВОГО ОЦІНЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Сутність і значення рейтингових системи оцінювання діяльності банків

Різні рейтингові оцінки банків є чіткими індикаторами, що характеризують надійність фінансових установ, довіру до них і перспективи їхнього розвитку. Втім залишається відкритим питання правильного вибору з-поміж різноманітних рейтингів відкритого доступу, що оприлюднюються рейтинговими агентствами й не лише.

Рейтингування має проводитися регуляторами, зокрема Національним банком України чи Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, або ж уповноваженими рейтинговими агентствами і визнаними міжнародними рейтинговими агентствами, що забезпечуватиме високу вірогідність рейтингових оцінок банків України. Лише такі об'єктивні рейтинги можуть бути інструментом банківського регулювання, справляти стимулюючий вплив на діяльність банків, створюючи сприятливі умови для розвитку «здорової» банківської системи, а також сталого економічного зростання держави [1].

Банківські рейтинги значною мірою впливають на діяльність фінансових ринків і на довіру та впевненість інвесторів та споживачів. Саме тому надзвичайно важливо забезпечити відповідність діяльності з визначення кредитних рейтингів принципам сумлінності, прозорості, відповідальності та належного управління для того, щоб кредитні рейтинги, які використовуються в Україні, були незалежними, об'єктивними та якісними.

Однак, рейтингові агентства не завжди виявляють бажання до розкриття інформації щодо своїх методик рейтингової оцінки, оголошуючи їх комерційною таємницею та секретами ведення бізнесу [2].

У такій ситуації клієнти рейтингового агентства купують «кота у мішку», тобто замовляють і оплачують послугу, механізм надання якої не усвідомлюють, а результат не завжди розуміють [3].

На сьогоднішній день процедура присвоєння банку певного рейтингу складається з таких послідовних етапів:

- 1) запит банку на присвоєння рейтингу;
- 2) формування аналітичної групи;
- 3) надання емітентом базового комплекту документів (рейтингової книги);
- 4) запит в емітента базового комплекту документів та інформації;
- 5) аналіз інформації, наданої банком за запитом, а також інформації з інших джерел, таких як фінансова звітність за попередні періоди, прогнози фінансових показників і грошових потоків, документація за угодами, юридичні висновки тощо;
- 6) підготовка зустрічі з керівництвом емітента;
- 7) зустріч групи аналітиків із керівництвом банку для обговорення основних чинників, які впливають на його діяльність;
- 8) складання аналітичною групою звіту для рейтингового комітету;
- 9) розгляд результатів аналізу на рейтинговому комітеті та присвоєння банківського рейтингу;
- 10) публікація рейтингу або ініціалізація процедури апеляції. Якщо банк погоджується із рейтингом, інформація про рейтингову оцінку поширюється через, наприклад базу даних «RatingsDirect», що входить до складу «Standard & Poor's», міжнародні та місцеві інформаційні агенції. Якщо банк не погоджується з присвоєним рейтингом, оцінка скасовується;
- 11) нагляд за рейтингом, тобто організація та проведення щорічної зустрічі з представниками банку [4].

Отже, фінансовий та організаційний впливи банку замовника рейтингової оцінки на агентство є значним, що викликає справедливі побоювання щодо об'єктивності рейтингової інформації у потенційних її

користувачів.

Експерти, вкладники, акціонери, інвестори тощо повинні мати змогу бути ознайомленими із прозорою і деталізованою інформацією щодо дійсного стану окремо взятого банку і перспектив його подальшого розвитку. Це можливо реалізувати, маючи відповідний апарат по дослідженню діяльності банків на основі даних публічної фінансової звітності та проводячи рейтингування надійності банків [5].

Рейтинги широко використовуються споживачами для вибору оптимального банку для обслуговування, інвесторами для пошуку найкращого об'єкта для вкладання коштів, органами влади для здійснення контролю за основними показниками діяльності банків. Українські рейтингові агентства не володіють таким високим рівнем довіри зі сторони клієнтів, як провідні світові рейтингові агентства.

Довіра до національних рейтингових агентств значно знизилась у 2011 р. після позбавлення найдосвідченішого в Україні агентства «Кредит-рейтинг» права присвоєння обов'язкових рейтингів через численні порушення, що «були пов'язані з недостовірністю рейтингових оцінок та наявністю у складі власників агентства осіб, пов'язаних з учасниками фінансового ринку». Беручи до уваги факт, що агентство «Кредит-рейтинг» протягом тривалого часу було монополістом на ринку рейтингових послуг, більшість рейтингів, що використовують банки для оцінки конкурентів та партнерів, були надані саме цим агентством. Отже, у сучасних умовах для українських банків актуальним є формування власної системи зовнішнього рейтингового оцінювання [6].

Вклади фізичних осіб є основним джерелом формування пасивів банківської системи України, відповідно рейтинги банківських депозитів мають важливе значення для вітчизняних домогосподарств, які приймають рішення про розміщення своїх коштів на банківських депозитах.

Розподіл грошових заощаджень домогосподарств між банками корелює з такими показниками: ризик можливого банкрутства комерційних банків, у

яких домогосподарство зберігає чи має намір розмістити свої кошти; публічний рейтинг банків, у яких особа розміщує свої заощаджені кошти; ставки відсотків за депозитами [7].

Відсутність достатньої транспарентності функціонування грошово-кредитної системи на основі неможливості впровадження на законодавчому рівні єдиної уніфікованої рейтингової методики надійності депозитів із статусом обов'язкової публічної інформації є одними із факторів, що призводять до проявів критерію асиметрії інформації, який полягає у виникненні недовіри до фінансового сектору, і як результат – появи банківської паніки серед вкладників, що було доведено наслідками світової фінансової кризи [8].

Кредитні рейтинги в банківській діяльності є основним джерелом інформації для інвесторів, на основі якої здійснюється формування стратегічних цілей та завдань розвитку банків з урахуванням рівня кредитного та інвестиційного ризику як самої фінансово-кредитної установи, так і окремих фінансових операцій при наданні послуг суб'єктам господарювання [9].

Крім того, отримання кредитних рейтингів банком сприяє диверсифікації фінансування, збільшенню вартості його капіталу за рахунок надання можливості залучення ресурсів на ринку міжбанківських кредитів.

Незалежно від методологічних підходів, методика присвоєння рейтингу в банківській діяльності повинна ґрунтуватися на таких методологічних принципах: прозорість, доступність, єдність підходу до всіх об'єктів оцінювання, гнучкість тощо. Дотримання вказаних методологічних підходів сприятиме підвищенню прозорості ринку банківських послуг, зростанню його ефективності [10].

Кожна група користувачів рейтингової інформації, залежно від своїх цілей, може мати свої специфічні вимоги до методологічних принципів побудови банківських рейтингів. Наприклад, інвестор або вкладник банку з короткостроковим інвестиційним горизонтом вимагатиме, щоб методика

рейтингування була оперативною, тобто, щоб рейтинги відображали поточний фінансовий стан і рейтингові оцінки виставлялися якомога частіше, наприклад, один раз у квартал, що дозволить такому інвестору оперативно переміщувати свої кошти до більш надійних фінансових установ, уникаючи ризиків втрати коштів [11].

Довгостроковий інвестор вимагатиме, щоб методика рейтингування банків базувалася на принципі стабільності або «through the cycle», тобто банківські рейтинги не повинні змінюватися під дією короткострокової кон'юнктури ринку, перегляд рейтингів повинен відбуватися тільки через чотири роки, як це прийнято в міжнародній практиці. Отже, довгостроковий інвестор вимагатиме відображення у банківських рейтингах довгострокових перспектив банку. Таким чином, методика складання банківських рейтингів буде залежати від того, які нюанси бажають бачити користувачі у рейтинговій інформації.

Другу групу вимог користувачів до змісту та якості рейтингової інформації можна назвати специфічною, оскільки конкретний перелік таких вимог до методики складання банківських рейтингів залежить від специфіки цілей користувачів. Кожній конкретній цілі відповідатиме свій список вимог.

Можливий перелік специфічних вимог до рейтингової інформації банків:

– вимога представлення рейтингів у вигляді ієрархії полягає в тому, що такий підхід, з математичної точки зору, дозволяє вводити до структури рейтингу ваги (які в числовій формі відображають пріоритетність) всіх складових рейтингу на всіх рівнях ієрархії. Ваги можуть варіюватися в залежності від суб'єктивного ставлення та пріоритетності того чи іншого виду ризику;

– вимога дотримання принципу репрезентативності. Більшість рейтингів структуруються у вигляді домінуючої ієрархії, на нижніх рівнях якої стоять оцінки об'єкта рейтингування за окремими критеріями. Саме вибір цих критеріїв, в першу чергу, обумовлює цінність рейтингу через його

адекватність реальності. З теоретичної точки зору, вибір критеріїв має узгоджуватися з положеннями базових фінансових теорій, а з практичної – узгоджуватися з практичними спостереженнями;

– вимога дотримання принципу комплексності. Рейтингова система повинна дозволяти враховувати різні аспекти у різних об'єктів рейтингування. Наприклад, при складанні рейтингу надійності депозитів треба враховувати те, що одна фінансова установа може мати фінансову підтримку материнської структури, а інша ні;

– вимога дотримання принципу адекватності агрегування складових рейтингу. Основною математичною проблемою при побудові рейтингових конструкцій є проблема коректного агрегування значень показників за окремими складовими у сукупний рейтинг [12].

Основними аспектами при цьому виступають: врахування чи неврахування синергетичного ефекту; втрата інформації при її «стисканні» до агрегованого рейтингу; взаємозалежність складових рейтингу, що може призводити до кількаразового врахування одного і того самого фактору впливу; вплив суб'єктивних факторів на процедури агрегування. Аспект, пов'язаний з синергетичним ефектом, виявляє себе в тому, що певний набір значень окремих показників може в реальності породжувати більш високий рейтинг, ніж лінійна сума показників. Аспект, пов'язаний із втратою частини інформації при її «стисканні», проявляє себе в тому, що з математичної точки зору ми переходимо в простір меншої розмірності. Взаємозалежність складових рейтингу полягає в тому, що значення одних показників, включених до рейтингу, можуть суттєво залежати від інших.

Таким чином, один і той самий показник через вплив на інші, може враховуватися декілька разів. Одним з ефективних математичних способів оперування в подібних ситуаціях є метод головних компонент. Сутність його полягає у переході до нових складових рейтингу, які є некорельованими.

Принцип відповідності між рейтингом та мірою фінансового ризику. Принциповою відмінністю використання рейтингів з метою оцінювання

фінансового ризику від інших цілей є їх прив'язка до ймовірності банкрутства.

Принцип верифікованості рейтингу полягає в можливості потенційної перевірки адекватності рейтингів об'єктів рейтингування до значень мір ризику.

Тобто мають існувати ефективні процедури, на основі яких ми можемо перевіряти цю відповідність у часі. Ця вимога є пріоритетною для портфельних інвесторів, які здійснюють фінансові інвестиції у велику кількість різних активів, відповідно вони згідно закону великих чисел можуть точно розрахувати ризиковість своїх операцій і зіставити ці показники з рейтингами.

Наприклад, нехай портфельний інвестор інвестував кошти у тисячу активів з рейтингом AAA і в тисячу активів з рейтингом BBB, якщо через певний час відсоток поганоліквідних активів в групі активів з рейтингом AAA буде більшим за відповідний відсоток в групі з рейтингом BBB, то очевидно, що рейтингова інформація була неправдивою, і інвестор, скоріше за все, відмовиться від послуг рейтингового агентства, яке надало йому таку інформацію; вимога дотримання принципу оперативності рейтингу, який полягає в тому, що рейтинги повинні регулярно поновлюватися із зміною станів об'єктів рейтингового оцінювання; вимога дотримання принципу стабільності рейтингу, який полягає в тому, що рейтинг повинен відображати довгострокову перспективу ОРО і не залежати від тимчасових кон'юнктурних коливань в економіці [13].

Рейтингування є діяльністю з надання професійних послуг на фінансовому ринку, спрямованою на визначення кредитоспроможності об'єкта рейтингового оцінювання, що може бути проведена рейтинговим агентством. На офіційному сайті Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку визначено всього 3 визнаних міжнародних рейтингових агентства (Standard and Poor's [14], Moody's Investors Service [15], Fitch Ratings [16]) і 5 уповноважених агентств, а саме:

- ТОВ «Рейтингове агентство «СТАНДАРТ-РЕЙТИНГ» [17];
- ТОВ «Кредит-Рейтинг» [18];
- ТОВ «РЕЙТИНГОВЕ АГЕНТСТВО «ЕКСПЕРТ-РЕЙТИНГ» [19];
- ТОВ «РЮРІК» [20];
- ТОВ «Рейтингове агентство «ІВІ – Рейтинг») [21].

Оцінкам цих агентств можна довіряти, проте їх також бажано порівнювати й робити висновки за результатами співставлення декількох рейтингів банку.

В табл. 1.1 проаналізовані основні підходи до визначення сутності рейтингового оцінювання діяльності банків.

Таблиця 1.1 – Визначення сутності рейтингового оцінювання діяльності банків

Визначення рейтингового оцінювання банків	Автори та джерела
Процес визначення довгострокових і короткострокових кредитних рейтингів, які поділяються на рейтинги інвестиційного та спекулятивного класу, а також присвоєння рейтингів надійності банківських депозитів залежно від певного набору фактичних значень якісних критеріїв і кількісних показників	У. Я. Грудзевич [22]
Комплексний підхід до визначення фінансового стану кожного банку і виявлення основних закономірностей його розвитку	Т. Г. Савченко, А. В. Джолос [22]
Надання професійних послуг на фінансовому ринку, спрямованою на визначення кредитоспроможності об'єкта рейтингового оцінювання, що може бути проведена рейтинговим агентством	О. М. Гуцалюк [24]
Визначення своєрідних індикаторів стану банківської установи, що можуть застосовуватися як універсальний інструмент створення і підтримки позитивного іміджу та ділової репутації банку, а також є необхідною передумовою транспарентності фінансового ринку й підвищення інвестиційної привабливості	О. Л. Малахова [25]
Системний процес формування професійними рейтинговими агентствами рейтингових оцінок на основі відкритих фінансових звітів для визначення надійності банків	Ю. Б. Миронов [26]

Набуло подальшого розвитку визначення рейтингового оцінювання діяльності банків як систематичного процесу визначення довгострокових і короткострокових банківських рейтингів за чітко визначеним набором

якісних критеріїв і кількісних показників, які дають змогу на засадах публічного доступу до результатів рейтингування банків оцінювати їх надійність і перспективи розвитку.

На думку У. Я. Грудзевич, характерною ознакою методик оцінки діяльності банків усіх рейтингових агентств є використання таких показників, як якість активів, достатність капіталу, ліквідність, прибутковість і ризику. Таким чином практично всі рейтингові агентства використовують ті самі показники, що і Національний банк України при оцінці фінансового стану банків за системою CAMELSO [22].

Національним банком України розроблено порядок комплексної рейтингової оцінки банку за системою CAMELSO за результатами інспекційної перевірки, що здійснено з метою унормування процедур і критеріїв визначення рейтингових оцінок за складовими рейтингової системи.

Основою рейтингової системи є оцінка ризиків, притаманних діяльності банків, і визначення рейтингових оцінок за такими компонентами:

- капітал (C);
- якість активів (A);
- менеджмент і корпоративне управління (M);
- надходження (E);
- ліквідність (L);
- чутливість до ринкових ризиків (S);
- операційний ризик (O).

Комплексна рейтингова оцінка визначається для кожного банку відповідно до рейтингових оцінок, визначених за компонентами, зазначеними вище [27].

За рейтинговою системою передбачається встановлення кожному банку цифрової рейтингової оцінки за сімома компонентами. Комплексна рейтингова оцінка визначається на підставі рейтингових оцінок за кожним із цих компонентів. Кожен компонент рейтингової системи оцінюється за

чотирибальною шкалою, де оцінка «1» є найвищою, а «4» – найнижчою. Комплексна рейтингова оцінка також визначається за чотирибальною шкалою.

Комплексна рейтингова оцінка «1» свідчить про те, що банк є надійним за всіма показниками, спроможним протистояти більшості економічних спадів (крім надзвичайних), вважається стабільним і таким, що має кваліфіковане керівництво.

Комплексна рейтингова оцінка «2» свідчить про те, що банк має недоліки в роботі, і якщо ці недоліки не будуть усунені, то вони можуть призвести до значних проблем, пов'язаних із платоспроможністю та ліквідністю.

Комплексна рейтингова оцінка «3» свідчить про те, що банк має суттєві недоліки в роботі, загальна платоспроможність банку під загрозою. Така комплексна рейтингова оцінка свідчить про те, що потрібні негайні конкретні дії служби банківського нагляду.

Комплексна рейтингова оцінка «4» свідчить про те, що ліквідність і платоспроможність банку незадовільні, банк потребує спеціальних оздоровчих заходів та негайних конкретних дій служби банківського нагляду.

Рейтингова оцінка банку є власністю Національного банку України і, на жаль, конфіденційною інформацією, призначеною виключно для внутрішнього використання, тож вона не підлягає опублікуванню в засобах масової інформації. В цьому контексті Т. Г. Савченко й А. В. Джолос слушно зауважили, що рейтингова методологія оцінювання українських банків потребує подальшого дослідження для розроблення публічної комплексної системи оцінювання банків України [22].

Надійні банківські рейтинги усувають інформаційну асиметрію на фінансовому ринку, що дає змогу різним економічним агентам ухвалювати оптимальні рішення, які мінімізують ризик виникнення фінансових «бульбашок» у переоцінених секторах економіки, а це стабілізує всю

макроекономічну систему [26].

Варто зазначити, що рейтинг є своєрідним індикатором стану банківської установи, може застосовуватися як універсальний інструмент створення і підтримки позитивного іміджу та ділової репутації банку, а також вважається необхідною передумовою транспарентності фінансового ринку й підвищення інвестиційної привабливості економіки [28].

Отже, дослідження дало змогу виявити, що внутрішні та зовнішні користувачі рейтингової інформації мають дві групи вимог до банківських рейтингів: по-перше, базові вимоги, при дотриманні яких рейтингові агентства можуть розраховувати на довіру зі сторони своїх клієнтів до рейтингових продуктів; по-друге, специфічні вимоги, які клієнти ставлять до рейтингових продуктів, виходячи зі своїх конкретних цілей.

Рейтингове оцінювання банків України надає регулятору необхідну інформацію для заходів впливу з метою забезпечення фінансової стабільності банківської системи. Система рейтингових оцінок банківської діяльності CAMELSO має стати доступною для клієнтів банків України.

Крім того, для об'єктивної оцінки стану та перспектив банку необхідно порівнювати декілька рейтингів від визнаних міжнародних, а також уповноважених рейтингових агентств, що сприятиме прозорості банківського бізнесу, справлятиме стимулюючий вплив на окремі банки та забезпечуватиме передумови для сталого економічного розвитку в стратегічній перспективі.

1.2 Класифікація рейтингів оцінювання діяльності банків

Рейтинги банків як система оцінки їх діяльності, що базується на фінансових показниках роботи і даних балансу банків, можуть класифікуватися за такими критеріями: за місцем розташування – міжнародні та національні; за типом власності – державні та недержавні; за способом оцінювання – експертні, бухгалтерські, змішані; за формою спостереження –

дистанційні та комбіновані; за ступенем прозорості – відкриті та закриті; за методом побудови – бальні, індексні [29].

Натомість О. Ю. Білик розширює критерії класифікації за методом побудови: номерні (ренкінги), що полягають в «обчисленні сукупності значень за обсягами та інших показників фінансового стану банків і присвоєння всім банкам певного місця в рейтингу за кожним з оцінюваних показників» (рейтинги Асоціації українських банків); бальні «дають змогу отримати інтегральну оцінку фінансового стану банків у балах, що присвоюються їм за кожним оцінним показником» (рейтингова система CAMELSO, що використовується НБУ з метою визначення банків, які мають незадовільний фінансовий стан, порушення у менеджменті тощо); регресійні, в яких передбачено «визначення деякої сукупності банків, розрахунок значень факторних показників по кожному банку і середніх за їх сукупністю.

Перевагою регресійної методики є одержання об'єктивної оцінки, заснованої на аналізі реальних взаємозв'язків з ефектом, і наявність можливості оновлення оцінки ваги відповідно до змін впливу факторів на результати діяльності»; індексні, де «визначаються оціночні показники фінансового стану банку та вагові коефіцієнти для кожного з показників, які встановлюються експертами на основі власного досвіду роботи, інтуїції та професійних знань (методики В. Кромонава, Р. Ширінської, українських вчених Т. Карчевої, А. Кармінського, О. Юрчука на основі оцінки банківських ризиків) [30].

Номерні методики, або ренкінги (rankings), передбачають обчислення сукупності значень обсягових та інших показників фінансового стану банків та присвоєння всім банкам певного місця у рейтингу за всіма показниками, які оцінюються. Ці методики є досить простими, але вони не дозволяють оцінити фінансову стійкість банків.

Бальні методики дозволяють отримати інтегральну оцінку фінансового стану банку в балах, що присвоюються за кожним показником за шкалою, визначеною експертами [31].

У результаті за загальною сумою балів банк зараховується до певної категорії. Найпопулярнішою серед бальних методик є система CAMELSO, яка являє собою стандартизований метод оцінки банків. Але її ефективність залежить від уміння та об'єктивності супервізорів, які виконують перевірку та оцінку банку на регулярних засадах [32].

Регресивна методика визначає певну сукупність банків за значеннями факторних показників по кожному банку та середніх за сукупністю. Для того, щоб показати масштаб показників, розраховуються узагальнені показники у вигляді відношення показників окремих банків до середнього значення за сукупністю. Потім вони усереднюються шляхом розрахунку середніх величин. Далі встановлюють взаємозв'язок між результатами банківської діяльності та факторами, що їх визначають, за методом кореляційно-регресійного аналізу. Перевагою цього методу є отримання більш об'єктивної оцінки, а також можливість оновлення оцінки ваги певних факторів відповідно до змін їх впливу на результати діяльності [33].

Індексна методика визначає оцінні показники фінансового стану банку та вагові коефіцієнти для кожного з показників; вибір необхідних вагових коефіцієнтів проводиться експертами. Далі розраховують параметричні коефіцієнти і узагальнюючий рейтинговий індекс банку. Така методика надає цифрову базу для розрахунку лімітів. Основна перевага цієї методики – вибір найголовніших та найінформативніших фінансових коефіцієнтів [34].

Як правило, в основу методики рейтингування закладається класифікація рейтингів за термінами обігу. Довгострокові рейтинги застосовуються для рейтингування облігацій та інших боргових зобов'язань, що приносять фіксований дохід, а також для закладних цінних паперів, середньострокових і довгострокових банківських депозитів та оцінюються за символічною шкалою (табл. 1.2).

Короткострокові рейтинги використовуються для рейтингування комерційних паперів, короткострокових банківських депозитів та інших інструментів грошового ринку.

Таблиця 1.2 – Класифікація рейтингових оцінок провідних міжнародних рейтингових агентств [35]

Позначення рейтингової оцінки «Moody's»	Опис рейтингу «Moody's»	Позначення рейтингів-аналогів	
		«S & P»	«Fitch»
Aaa	Банки з винятковою кредитоспроможністю і мінімальним рівнем ризику. Зміна кредитоспроможності цих банків із малою ймовірністю позначиться на погіршенні їх сильних позицій	AAA	AAA
Aa	Банки з відмінною кредитоспроможністю, але сприйнятливіші до довгострокових ризиків, ніж банки з першої групи. Рівень захисту може бути не такий значний, як для банків Aaa	AA	AA
A	Хороша кредитоспроможність, однак сприйнятливість до ризиків може призвести до погіршення становища банку	A	A
Baa	Адекватна кредитоспроможність. Не вистачає деяких елементів захисту, або вони ненадійні у довгостроковій перспективі	BBB	BBB
Ba	Сумнівна кредитоспроможність. Часто можливості банків щодо своєчасного виконання зобов'язань можуть бути сумнівними, таким чином, вони недостатньо надійні у довгостроковій перспективі	BB	BB
B	Низька кредитоспроможність. Ймовірність своєчасного виконання зобов'язань після тривалого періоду є низькою	B	B
Саа	Надзвичайно низька кредитоспроможність. Такі банки можуть бути визнані банкрутами або існує значна загроза їх фінансовому стану	CCC	CCC
Са	Банки, які знаходяться у стадії дефолту по своїх зобов'язаннях	CC	CC
C	Банки, які знаходяться у стадії дефолту по своїх зобов'язаннях, і можливість поліпшення ситуації малоїмовірна	C, D	C, D

Основна їх особливість полягає в тому, що вони показують загальну здатність емітента погасити короткострокові незабезпечені зобов'язання незалежно від валюти випуску і ринку, на якому вони були емітовані. Цей вид рейтингів має різні варіанти кодування [36].

Варто також розглянути загальну класифікацію кредитних рейтингів за різними ознаками. Такий спосіб класифікації прийнятний і для банків

України (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Класифікація типів кредитних рейтингів

Критерій класифікації	Типи кредитних рейтингів банку
Вимоги та положення емітента	Повноцінний (присвоюється лише тим цінним паперам, які вільно обертаються на ринку)
	Попередній (присвоюється цінним паперам до виходу на вільний ринок)
	Для приватних угод (подібний до попереднього, проте облігації пропонуються на обмеженому ринку)
	Висновок про кредитоспроможність (видається тим емітентам, які хочуть мати уявлення про свою кредитоспроможність без публікації її оцінки)
Тип емітента	Суверенний
	Субверенний
	Банківський (фінансовий)
	Корпоративний
Термін обігу	Короткостроковий
	Довгостроковий
Характер взаємовідносин агентства й емітента	Санкціонований
	Несанкціонований
Валюта зобов'язань	Рейтинг зобов'язань у національній валюті
	Рейтинг зобов'язань в іноземній валюті

У табл. 1.4 наведено деталізовану класифікацію банківських рейтингів у термінології провідних міжнародних рейтингових агентств [37].

Рейтингові агентства «Moody's» і «Fitch» надають індивідуальні банківські рейтинги: в термінології «Moody's» – «рейтинги банківської фінансової сили» (bank financial strength rating – BFSR). Індивідуальні банківські рейтинги враховують лише фінансовий стан банку без можливої фінансової підтримки зі сторони держави чи власників. Також ці агентства надають загальні банківські рейтинги: в термінології «Moody's» – «рейтинги емітентів», в термінології «Fitch» – «дефолтні рейтинги емітентів». Загальні банківські рейтинги враховують імовірність та обсяги зовнішньої підтримки банку. Fitch також публікує окремі «рейтинги підтримки» з п'ятьма рівнями градації з метою виразити ймовірність і можливі обсяги підтримки банку зі сторони держави або інституційного власника.

Таблиця 1.4 – Основні види банківських рейтингів, які надаються міжнародними рейтинговими агентствами

Назва рейтингового агентства	Основні види банківських рейтингів
«Moody's»	1) довгострокові 2) короткострокові 3) банківської фінансової сили 4) рейтинги емітентів
«Standard & Poor's»	1) кредитні (рейтинги емітентів) 2) спеціалізовані (банківських депозитів, банківських кредитів, боргових зобов'язань тощо)
«Fitch»	1) довгострокові 2) короткострокові 3) індивідуальні 4) підтримки 5) дефолтні рейтинги емітентів 6) структурних фінансових продуктів

Рівень підтримки держави визначається окремо в 19-рівневій шкалі загальних рейтингів, і цей рівень є стелею для банків даної країни. Загальний рейтинг банку визначається як менше значення серед індивідуального рейтингу банку і граничного рейтингу для банків даної країни. РА «Standard & Poor's» не ділить банківські рейтинги на індивідуальні та загальні, аргументуючи це тим, що кредитний рейтинг емітента вже враховує можливі ризики середовища функціонування банку та фактори підтримки.

З розвитком інформаційних технологій і змін в регуляторних нормативних актах, які сприяють більшій прозорості фінансових установ, стала доцільною класифікація банківських рейтингів за ознакою системності.

Пропонуємо за цією ознакою поділяти банківські рейтинги на дві групи: 1) системні банківські рейтинги; 2) індивідуальні (традиційні) банківські рейтинги.

Системні банківські рейтинги – це рейтинги, методики складання яких передбачають постійний або періодичний в часі моніторинг фінансових станів усіх або більшої частини банків та банківської системи загалом з використанням, як правило, сучасних інформаційних технологій, дистанційних методів спостереження або систематичних перевірок на місцях

та динамічно верифікованих математично-статистичних моделей короткострокового та середньострокового прогнозування фінансових станів банків та банківської системи загалом.

Отже, методики системних банківських рейтингів імплементовані в інформаційну систему постійного моніторингу фінансових станів банків. Індивідуальні (традиційні) банківські рейтинги – це рейтинги, методики складання яких передбачають обмежений в часі (за умовами договору між емітентом та рейтинговим агентством) моніторинг фінансового стану окремого банку з використанням, як правило, традиційних експертних методів, локальних методів спостереження: обмежена кількість перевірок документації на місцях, анкетування працівників банку, співбесіди з керівництвом та використання іншої інсайдерської інформації.

Процедури присвоєння та перегляду індивідуальних банківських рейтингів значно довші, ніж відповідні процедури системних рейтингів. Отже, системні рейтинги оперативніші, проте індивідуальні рейтинги вважаються більш точними, оскільки спираються на інсайдерську інформацію. На нашу думку, із збільшенням рівня прозорості фінансових установ системні рейтинги витіснять традиційні [38].

Рейтингові системи можна умовно розділити на дві категорії: ті, що включають у себе дослідження на місцях, тобто вивчення організації «зсередини» (в деяких публікаціях вони іменуються «інсайдерськими»), і дистанційні. Першими з'явилися методики, що передбачають проведення досліджень на місцях. Їх розробка була обумовлена потребою у формалізації процедури аналізу надійності банків контролюючими органами. Згодом були розроблені методики дистанційного аналізу, які спираються лише на дані, що містяться в опублікованій звітності банків.

Ознаки класифікації дають змогу диверсифікувати банківські рейтинги. До першого рівня класифікаційних ознак належать: 1) метод залучення ресурсів; 2) рівень рейтингової оцінки; 3) належність до бізнесу; 4) горизонт рейтингової оцінки; 5) рівень політичної автономії [39].

За методом залучення ресурсів кредитний рейтинг поділяється на такі види: 1) кредитний рейтинг емітента; 2) кредитний рейтинг боржника.

За рівнем рейтингової оцінки кредитний рейтинг поділяється на такі види: 1) кредитний рейтинг емітента, боржника; 2) кредитний рейтинг боргових зобов'язань емітента, боржника.

За належністю до бізнесу кредитний рейтинг поділяється на такі види: 1) кредитний рейтинг державних суб'єктів; 2) кредитний рейтинг суб'єктів бізнесу.

За горизонтом рейтингової оцінки рейтинги можуть бути короткостроковими, середньостроковими та довгостроковими.

За рівнем політичної автономії кредитний рейтинг поділяється на такі види: 1) суверенний кредитний рейтинг; 2) індивідуальний кредитний рейтинг; 3) рейтинг адміністративно-територіальної одиниці [40].

До другого рівня класифікаційних ознак належать: 1) структура факторів рейтингової оцінки; 2) спосіб моделювання кредитного рейтингу; 3) підходи до вимірювання кредитного ризику; 4) функціональний зв'язок між показниками.

За структурою факторів рейтингової оцінки кредитний рейтинг поділяється на такі види: 1) кількісний – рейтинг враховує тільки кількісні фактори; 2) якісний – рейтинг враховує тільки якісні фактори; 3) змішаний – рейтинг враховує кількісні та якісні фактори. За способом моделювання кредитний рейтинг поділяється на такі види: 1) статистичний; 2) рейтинг обмеженої експертної оцінки; 3) безпосередньої рейтингової оцінки [41].

За підходами до вимірювання кредитного ризику кредитний рейтинг поділяється на такі види: 1) рейтинги, що використовують стандартизований підхід, який встановлює залежність між рівнем кредитного ризику та рейтингом провідних міжнародних рейтингових агентств для контрагентів банку; 2) рейтинги, що використовують внутрішні рейтингові оцінки (використовується IRB-підхід – Internal Rating Based Approach, який полягає в тому, що банки самостійно визначають рівень кредитного ризику на основі

внутрішніх методик оцінки). За функціональним зв'язком між факторними показниками кредитний рейтинг поділяється на такі види: 1) лінійний; 2) нелінійний.

Отже, запропонована класифікація банківських рейтингів за ознакою практичного використання рейтингів у банківській діяльності дозволяє уточнити предмет дослідження. Надалі під банківським рейтингами будемо мати на увазі саме інвестиційні рейтинги банків, які комплексно оцінюють фінансовий стан банків і можуть братися за основу при визначенні інших видів банківських рейтингів.

1.3 Методичні підходи до рейтингування банків і впровадження НБУ рейтингової системи SREP для оцінки діяльності банків

Методичні підходи, що застосовуються для цілей рейтингового оцінювання діяльності банків є неоднорідними, залежно від завдань і деталізації вони можуть розрізнятися.

Компаративний аналіз джерел дає підстави сформулювати класифікаційну ієрархію методик складання банківських рейтингів (табл. 1.5).

На сьогодні існують два базові підходи до присвоєння кредитних рейтингів банкам – за величиною чистого капіталу (або чистого грошового потоку) та на основі коефіцієнтного аналізу. Чистий капітал розраховується як різниця між оцінкою вартості активів банку та балансовою вартістю його зобов'язань [42].

Вважається, що банк є некредитоспроможним, якщо його чистий капітал має від'ємне значення. Суттєвим недоліком даного підходу є залежність від якості оцінки вартості активів банку. Оцінювання вартості активів банку переважно здійснюють експерти. Сучасні інформаційні технології дозволяють формалізувати експертні знання, тому оцінювання чистого капіталу банку може не передбачати інтерактивної взаємодії з експертами [43].

Таблиця 1.5 – Класифікаційна ієрархія методик складання банківських рейтингових оцінок

Методики, що базуються на оцінці величини чистого капіталу або чистого грошового потоку банку	Одноетапні методики, які не передбачають поділу об'єктів рейтингового оцінювання на однорідні групи	Методики, які передбачають інтерактивну взаємодію з експертами
		Методики, які не передбачають інтерактивної взаємодії з експертами
	Двоетапні методики, які передбачають поділ об'єктів рейтингового оцінювання на однорідні групи	Методики, які передбачають інтерактивну взаємодію з експертами
		Методики, які не передбачають інтерактивної взаємодії з експертами
Методики, що базуються на коефіцієнтному аналізі банківської діяльності	Одноетапні методики, які не передбачають поділу об'єктів рейтингового оцінювання на однорідні групи	Методики, які передбачають інтерактивну взаємодію з експертами
		Методики, які не передбачають інтерактивної взаємодії з експертами
	Двоетапні методики, які передбачають поділ об'єктів рейтингового оцінювання на однорідні групи	Методики, які передбачають інтерактивну взаємодію з експертами
		Методики, які не передбачають інтерактивної взаємодії з експертами

Швидке оцінювання чистого капіталу банку без залучення експертів використовується в експрес-методиках рейтингового оцінювання банків. Рейтингові категорії є якісними і відносними. Відповідно найвищу рейтингову категорію для групи банків отримують банки з найвищим кількісним показником чистого капіталу (чистого грошового потоку).

Величина чистого капіталу дозволяє однозначно проренкігувати банки, а вже на основі цього ренкінгу присвоїти банкам якісні рейтингові категорії. Аналогічно і з величиною чистого грошового потоку банку. При визначенні чистих грошових потоків банків головною проблемою є врахування відмінностей в рівнях ризиків для різних банків. Прикладом методики, яка базується на першій концепції (оцінці чистого капіталу або чистого грошового потоку) є інвестиційна методика, запропонована Л. А. Ісмагіловою [44].

Ця методика передбачає використання оцінки чистого грошового потоку банку, тому інвестиційний. За основу розрахунків сум потенційних валютних ризиків прийнята традиційна методика Value-at-risk (VAR), яка додатково скоректована на середньозважені значення курсів відповідних валют, оскільки темпи змін курсів і середньоквадратичних відхилень, особливо за ризиковими валютами, суттєво відрізняються.

Другу найпопулярнішу на сьогодні групу методик складання банківських рейтингів представляють методики, що базуються на коефіцієнтному (індексному) аналізі. Цей підхід передбачає розрахунок синтетичного індексу кредитного рейтингу банку на основі узагальнення системи коефіцієнтів його фінансового стану з урахуванням рівня їх вагомості.

Побудова синтетичного індексу кредитного рейтингу може також передбачати попереднє групування фінансових коефіцієнтів за напрямками оцінювання фінансового стану і врахування значущості кожної з цих груп у формуванні рейтингу. Значимість тих чи інших фінансових коефіцієнтів та їх груп встановлюється, як правило, експертним шляхом.

Методика може передбачати експертне оцінювання вагових коефіцієнтів для кожного банку, тоді така методика буде належати до класу методик складання банківських рейтингів, які базуються на коефіцієнтному аналізі і передбачають інтерактивну взаємодію з експертами. Якщо вагові коефіцієнти оцінені експертами один раз однаково для всієї групи банків і ці коефіцієнти є незмінною, постійною складовою методики, то така методика належатиме до класу методик складання банківських рейтингів, які базуються на коефіцієнтному аналізі і не передбачають інтерактивної взаємодії з експертами. Розрахований індекс, як правило, пов'язують з імовірністю втрати банком ліквідності: чим вищий індекс, тим менша ймовірність втрати банком ліквідності і чим нижчий індекс, тим вища ймовірність дефолту. Тому часто коефіцієнтами в подібних моделях виступають показники ліквідності [45].

Незалежно від обраного методологічного підходу до формування кількісного показника, за яким проводиться рейтингування, найважливішим етапом присвоєння кредитного рейтингу є його якісна інтерпретація – встановлення співвідношення «показник/клас рейтингу». При цьому, головним методологічним принципом є уникнення надмірної концентрації в окремих рейтингових групах [46].

Серед аналітиків популярною є оцінка надійності банку за методикою В. Кромонава, яка є типовим прикладом коефіцієнтного аналізу. Ця методика є відкритою і детально описується в багатьох публікаціях. Для кращого розуміння методик, що базуються на коефіцієнтному аналізі, ми коротко опишемо методику В. Кромонава. У цій методиці фінансовим показникам ставляться у відповідність такі вагові коефіцієнти: 1) для генерального коефіцієнта надійності (відношення власного капіталу до працюючих активів) ваговий коефіцієнт становить 45%; 2) для коефіцієнта миттєвої ліквідності (відношення ліквідних активів до зобов'язань на вимогу) – 20%; 3) для крос-коефіцієнта (відношення загальних зобов'язань до працюючих активів) – 10%; 4) для генерального коефіцієнта ліквідності (відношення суми ліквідних активів, захищеного капіталу, коштів в фонді обов'язкових резервів до загальних зобов'язань) – 15%; 5) для коефіцієнта захищеності капіталу (відношення захищеного капіталу до власного капіталу) – 5%; 6) для коефіцієнта фондової капіталізації прибутку (відношення власного капіталу до статутного фонду) – 5%.

На основі фінансових показників і їх вагових коефіцієнтів розраховується рейтинговий індекс банку. Ранжування банків в рейтинговому списку відбувається в порядку зменшення значень індексів, у найкращого банку буде найбільше значення індексу [47].

Методика В. Кромонава базується на тому, що оптимальне відношення активів, зобов'язань і капіталу в структурі балансу успішно функціонуючого банку таке: ліквідні активи – 14-16%, працюючі активи – 78-81%, зобов'язання на вимогу – 48-56%, довготермінові зобов'язання. Отже, на

практиці під час здійснення рейтингування банків можуть застосовуватися різні методики та підходи, що ґрунтуються на різних переліках порівнюваних показників їх діяльності (як фінансових, так і якісних) та характеризують фінансовий стан банків, їх надійність, кредитоспроможність, ліквідність тощо. Для кожної з методик притаманна також специфічна результуюча оцінна функція, тобто форма співвідношення для визначення рейтингових чисел банків [48].

У сучасних умовах використовуються наступні два методологічних підходи до складання рейтингів: 1) складання єдиного рейтингу, що ранжує всі об'єкти за комплексним показником (одно етапні методики); 2) складання категорій (класів, груп, сегментів), усередині яких може використовуватися ранжування за однією або декількома ознаками (двоетапні методики).

Перший підхід застосовується, як правило, при кількісному аналізі, внаслідок чого об'єкти ранжуються в напрямку збільшення чи зменшення рейтингової оцінки. При застосуванні другого підходу передбачається, що не можна чітко виявити переваги кожного об'єкта щодо інших зі збереженням властивості транзитивності.

Тому на першому етапі проводиться поділ досліджуваної сукупності на групи із застосуванням методу експертних оцінок або за допомогою кількісної процедури класифікації (використовуються методи кластеризації, нейромережеві карти Коханена, адаптивні нейронні системи висновків з нечіткою логікою тощо).

А на другому етапі здійснюється рейтингування в межах кожної окремої групи. На цьому етапі, як правило, використовуються традиційні методи кількісного та експертного аналізів.

Якщо банки є однорідними об'єктами, з'являється можливість застосування першого підходу до формування рейтингів. Оцінювання ступеня однорідності здійснюється за допомогою критеріїв математичної статистики, більшість з яких орієнтовано на аналіз форми одновершинних розподілів.

Однорідними вважаються сукупності, яким властивий симетричний, нормальний розподіл. В умовах однорідності даних значення середнього, моди та медіани мають бути приблизно рівними [49].

Про неоднорідність групи банків свідчать значення коефіцієнтів асиметрії та ексцесу, що показують правобічну або лівобічну асиметрію та високовершинні або шинні розподіли величин капіталу, зобов'язань та активів, прибутків. Таким чином, за умови неоднорідності банків, рейтингування банків має здійснюватись на основі другого підходу до формування рейтингів, а саме поділу досліджуваної сукупності на групи.

Врахування експертних думок у методиках рейтингування має свої особливості. На нашу думку, прогресивними є методики рейтингування банків, які уникають інтерактивної взаємодії з експертами, оскільки це усуває невизначеність при виборі методу врахування експертних оцінок. Для здійснення рейтингування банків на основі експертних підходів окремим важливим етапом є математична обробка показників банківської діяльності у сукупності з експертними оцінками. У працях пропонуються різні підходи до обробки вказаних показників, але в цілому відсутній ретельний порівняльний аналіз різних математичних моделей, що використовуються для обробки детермінованої статистичної інформації та немає відповіді на головне питання – як різні підходи на цьому етапі впливають на якість рейтингів? Важливо також враховувати компетентність експертів у процесі математичного моделювання під час проведення рейтингування методом використання експертних підходів.

Сьогодні для банківського сектору України характерне зниження ефективності виконання банками своїх функцій та результатів їхньої діяльності внаслідок виникнення кризових явищ та відповідних ризиків. Якісна оцінка фінансового стану та фінансової стійкості банків дає змогу виявити, мінімізувати або запобігти розвитку кризових явищ у банківському секторі, що значною мірою сприяє зміцненню економічної безпеки та фінансової стабільності економіки країни [50].

Слід зазначити, що саме правильно проведений аналіз бізнес-моделі банку створює умови для виявлення основних загроз фінансовій стійкості банків. Також слід визнати, що сьогодні питання аналізу фінансової стійкості банку з урахуванням його бізнес-моделі функціонування є не повністю дослідженим, особливо це стосується застосування моделі рейтингових оцінок SREP, що й зумовлює актуальність теми.

Необхідно дослідити поняття SREP-рейтингу, виокремити основні напрями аналізу та основні критерії класифікації банків за бізнес-моделями, аналізу основних етапів оцінки на основі методики SREP та класифікації бізнес-моделей банків у рамках SREP-аналізу, запропонованих НБУ, визначенні взаємозв'язку між моделлю бізнесу банку та рівнем його фінансової стійкості.

В умовах сучасного розвитку банківського сектору України поняття «бізнес-моделі банку» та питання використання ефективної бізнес-моделі з метою забезпечення прибутковості й мінімізації ризиків стають усе більш актуальними. Слід звернути увагу на те, що сьогодні Національний банк України вимагає формування та визначення бізнес-моделі від кожного українського банку, щоб розуміти перспективи функціонування банків та їхній вплив на економіку. Національний банк України на основі визначення бізнес-моделі банку проводить наглядову оцінку SREP (Supervisory review and evaluation process).

Модель аналізу SREP значної популярності набула в країнах Європи. Ця модель є доопрацьованою версією ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process). Тоді як ICAAP було розроблено в рамках Базеля II та спрямовано на дослідження внутрішніх процедур та процесів в банку з метою визначення рівня достатності капітальних ресурсів у довгостроковій перспективі для покриття всіх можливих ризиків, SREP-аналіз ґрунтується на основних взаємопов'язаних напрямках аналізу, які були запропоновані Європейською банківською організацією у 2014 р., і запроваджений у систему банківського нагляду країн Європи в 2015 р.

Це здійснення класифікації фінансових інституцій відповідно до результатів кластерного аналізу, постійний моніторинг показників діяльності банків, аналіз бізнес-моделі банку, оцінка системи внутрішнього управління та контролю, оцінка адекватності капіталу, оцінка ризиків ліквідності та достатності джерел для підтримання ліквідності банку, визначення результуючої оцінки фінансового стану та фінансової стійкості банку, визначення заходів, які можуть бути застосовані органами банківського нагляду для окремого банку, з метою раннього попередження погіршення фінансового стану банку, визначення напрямів, що потребують регулювання [51].

Аналіз бізнес-моделі передбачає визначення ступеня прибутковості діяльності банку у короткостроковому періоді та можливості підтримання стратегічної стійкості банку у довгостроковому періоді.

Сьогодні Національний банк України здійснює рішучі дії в напрямі запровадження SREP-аналізу. Передусім це Постанова Правління НБУ № 47 від 02.05.2018 про внесення змін у «Положення про організацію та проведення інспекційних перевірок», які враховують настанови Європейського банківського органу щодо організації єдиної процедури та методології процесу наглядових перевірок та оцінки (SREP).

Процес оцінки банків (SREP) є безперервним, здійснюється одночасно за всіма банками шляхом оцінки розміру ризиків та якості управління ними на підставі інформації, отриманої від підрозділів НБУ, аналізу наявних тенденцій у діяльності банків.

Оцінка банків (SREP) проводиться щорічно на 1 січня (з урахуванням змін). Актуалізація оцінки проводиться щокварталу на підставі аналізу змін кількісних показників та з урахуванням нової суттєвої нефінансової інформації. Відповідальним підрозділом за проведення оцінки банків (SREP) є Департамент банківського нагляду [52].

За результатами оцінки банків (SREP) визначається (додаток А):

– стратегія нагляду за банком, у тому числі потреба в заходах

раннього втручання;

- життєздатність банку на наступні 12 місяців та стійкість стратегії – на три роки;
- достатність капіталу та ліквідності для покриття ризиків;
- потреба в проведенні інспектування. Щодо загальних підходів до проведення оцінки
- банків за методологію SREP, то передбачається чотири етапи.

В рамках SREP-аналізу НБУ пропонує таку класифікацію бізнес-моделей банків.

1) Універсальна – суттєві частки в активах та зобов'язаннях займають операції з юридичними, фізичними особами, іншими банками та небанківськими фінансовими установами.

2) Роздрібна – основну частку в активах та зобов'язаннях займають операції з фізичними особами; корпоративна – основну частку в активах становлять кредити, надані юридичним особам, у зобов'язаннях превалюють кошти, залучені від юридичних осіб.

3) Корпоративна з роздрібним фінансуванням – основну частку в активах займають кредити, надані юридичним особам, у зобов'язаннях превалюють кошти, залучені від фізичних осіб.

4) Обмежене кредитне посередництво – частка наданих кредитів юридичним та фізичним особам є незначною (менше 30%) або основна частка кредитів надана обмеженому колу осіб, або активні операції профінансовано власними коштами.

Для проведення оцінки бізнес-моделей використовують кількісні (охоплюють аналіз співвідношення між прибутковістю та ризиками банку, концентрації основних його кредиторів, позичальників та пов'язаних осіб, конкурентоспроможність банку) та якісні показники (аналіз досягнення банком встановлених планових показників, їх реалістичність, репутаційні ризики, дотримання вимог та нормативів НБУ, ризики операцій із пов'язаними з банком особами).

У 2018 р. НБУ здійснив оцінку банків у рамках SREP за новою методологією, згідно з якою серед 40 середніх та малих банків більше ніж у половини фінансових організацій оцінки фінансового стану банків виявилися незадовільними. Поки основною проблемою для невеликих банків залишається відсутність стратегії розвитку та, як результат, нежиттєздатність бізнес-моделі [53].

Таким чином, SREP-аналіз є загальною методологією, що гарантує об'єктивний та послідовний контроль на індивідуальній основі фінансового стану та фінансової стійкості банку виходячи з вибраної ним бізнес-моделі та сформованого профілю ризиків. Особливості рейтингової оцінки діяльності банків SREP наведені на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Особливості впровадженої НБУ рейтингової оцінки банківської діяльності SREP

На підставі проведеного дослідження можемо зазначити, що оцінка бізнес-моделі – це процес, який дає змогу оцінити ефективність функціонування банку на перспективній основі. Рейтингове оцінювання SREP передбачає діагностику фінансового стану та фінансової стійкості банку, що охоплює основні напрями роботи банку, специфіку його діяльності, бізнес-модель функціонування та профіль ризиків. Сьогодні розвиток такого аналізу та проведення оцінки життєздатності бізнес-моделей банків потребують подальшого вивчення, доопрацювання та адаптації до сучасного економічного і політичного середовища в нашій країні.

Різні вимоги користувачів до змісту та якості банківських рейтингів з одного боку обумовлені складністю макроекономічної системи, а з іншого боку – зміст та якість банківських рейтингів впливають на рішення макроекономічних агентів, від яких, у свою чергу, залежить стабільність національної економіки.

Отже, для побудови конкретної методики формування банківських рейтингів необхідно: 1) вибрати метод розрахунку цільового показника, відповідно методика може базуватися на оцінці чистого капіталу або на коефіцієнтному аналізі; 2) встановити, чи передбачатиме методика поділ сукупності банків на однорідні групи, відповідно методика може бути одноетапною або двоетапною; 3) вибрати метод оброблення експертних оцінок або відмовитися від інтерактивної взаємодії з експертами.

Висновки до розділу 1

Рейтинг є своєрідним індикатором стану банку, що може застосовуватися як універсальний інструмент створення і підтримки позитивного іміджу та ділової репутації банку, а також є необхідною передумовою транспарентності фінансового ринку та підвищення інвестиційної привабливості.

В роботі набуло подальшого розвитку визначення рейтингового

оцінювання діяльності банків як систематичного процесу визначення довгострокових і короткострокових банківських рейтингів за чітко визначеним набором якісних критеріїв і кількісних показників, які дають змогу на засадах публічного доступу до результатів рейтингування банків оцінювати їх надійність і перспективи розвитку.

Рейтингове оцінювання банків України надає регулятору необхідну інформацію для заходів впливу з метою забезпечення фінансової стабільності банківської системи. Системи рейтингових оцінок банківської діяльності мають бути доступними для клієнтів банків України. Крім того, для об'єктивної оцінки стану та перспектив банку необхідно порівнювати декілька рейтингів від визнаних міжнародних, а також уповноважених рейтингових агентств, що сприятиме прозорості банківського бізнесу, справлятиме стимулюючий вплив на окремі банки та забезпечуватиме передумови для сталого економічного розвитку в стратегічній перспективі.

Вдосконалена класифікація банківських рейтингів за ознакою практичного використання рейтингових оцінок у банківській діяльності, що дає змогу уточнити інвестиційні рейтинги банків, які комплексно оцінюють фінансовий стан банків і можуть братися за основу при визначенні інших видів банківських рейтингів.

Для побудови конкретної методики формування банківських рейтингових оцінок необхідно: вибрати метод розрахунку цільового показника, відповідно методика може базуватися на оцінці чистого капіталу або на коефіцієнтному аналізі; встановити, чи передбачатиме методика поділ сукупності банків на однорідні групи, відповідно методика може бути одноетапною або двоетапною; вибрати метод оброблення експертних оцінок або відмовитися від інтерактивної взаємодії з експертами.

Рейтингове оцінювання SREP передбачає діагностику фінансового стану та фінансової стійкості банку, що охоплює основні напрями роботи банку, специфіку його діяльності, бізнес-модель функціонування та профіль ризиків.

2 РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «УКРСИББАНК»

2.1 Загальна організаційна характеристика діяльності банку

АТ «УКРСИББАНК» є правонаступником Комерційного інноваційного банку «Харківінкомбанк», заснованого 4 травня 1990 р. зборами засновників, зареєстрованого Держбанком СРСР 18 червня 1990 р. і перереєстрованого у Національному банку України 28 жовтня 1991 р. Згідно з рішенням установчої конференції 21 жовтня 1991 р. Комерційний інноваційний банк «Харківінкомбанк» перереєстровано у закрите акціонерне товариство.

Згідно з рішенням загальних зборів акціонерів від 18 червня 1992 р. було змінено найменування банку на Акціонерний комерційний інноваційний банк «УкрСиббанк». Рішенням Загальних зборів акціонерів 25 серпня 1993 р. змінено організаційну форму банку на відкрите акціонерне товариство. Рішенням загальних зборів акціонерів від 27 жовтня 2009 р. Акціонерний комерційний інноваційний банк «УкрСиббанк» у зв'язку з приведенням своєї діяльності у відповідність до норм Закону України «Про акціонерні товариства» змінив своє найменування на Публічне акціонерне товариство «УкрСиббанк», яке виступало правонаступником по всіх правах та зобов'язаннях Акціонерного комерційного інноваційного банку «УкрСиббанк» [54].

У зв'язку з приведенням своєї діяльності у відповідність до вимог Закону України «Про акціонерні товариства» загальними зборами акціонерів банку 17 жовтня 2018 р. було прийнято рішення про зміну типу товариства із публічного акціонерного товариства на приватне акціонерне товариство та про зміну найменування Публічного акціонерного товариства «УКРСИББАНК» на Акціонерне товариство «УКРСИББАНК». Акціонерне товариство «УКРСИББАНК» є правонаступником за всіма правами та

обов'язками Публічного акціонерного товариства «УКРСИББАНК». Місцезнаходження банку: 04070, Україна, м. Київ, вул. Андріївська, 2/12 [52].

Банк є економічно самостійним і повністю незалежним від виконавчих та розпорядчих органів державної влади в рішеннях, пов'язаних із його оперативною діяльністю, а також щодо вимог і вказівок, які не відповідають чинному законодавству [2].

Банк створений для надання повного спектра внутрішніх і міжнародних банківських послуг, включаючи, без обмеження, банківські операції, які пов'язані із здійсненням комерційної, інвестиційної, депозитарної та будь-якої іншої діяльності, яка може бути дозволеною банкам чинним законодавством України. Діяльність, що вимагає дозволу та/чи ліцензування, може здійснюватися Банком після отримання такого дозволу та/чи ліцензії та у межах відповідних дозволів та/чи ліцензій.

АТ «УКРСИББАНК» функціонує як універсальний банк. Завданням і метою банку є одержання прибутку від використання власних та залучених коштів для забезпечення одержання прибутку акціонерами і розвитку банківської справи. Завдяки своїй стратегії АТ «УКРСИББАНК» є універсальним банком, який пропонує різноманітні продукти на основі гнучкого та виваженого ризик-орієнтованого підходу. Так, банк поєднує сильні сторони та експертизу між бізнес-напрямами для надання продукту, що найбільш відповідає потребам клієнтів. Однією з ключових цілей є нарощування клієнтської бази та збільшення їх лояльності.

Місія – банк прагне зробити фінансове життя клієнтів успішним, безпечним і простим. Візія: як частина міжнародної фінансової групи, банк є надійним і авторитетним, привабливим і передбачуваним фінансовим партнером для відповідальних клієнтів. Банк сприяє розвитку здорової української економіки завдяки гнучкому та зваженому підходу оцінки ризиків.

Стратегічний план акціонерів полягає у побудові стійкого універсального банку із сильною та різноманітною базою клієнтів, що

забезпечує надійну підтримку ліквідності, виваженою політикою кредитного ризику, сильною культурою комплаєнс, а також відповідним співвідношенням між витратами та доходами, документально зазначеними у щорічному бюджеті та трирічному плані розвитку.

Банк має право надавати банківські та інші фінансові послуги (крім послуг у сфері страхування), а також здійснювати іншу діяльність, визначену статутом та чинним законодавством України. До банківських послуг належать:

1) залучення у вклади (депозити) коштів та банківських металів від необмеженого кола юридичних і фізичних осіб;

2) відкриття та ведення поточних (кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах, та рахунків умовного зберігання (ескроу);

3) розміщення залучених у вклади (депозити), у тому числі на поточні рахунки, коштів та банківських металів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик.

Крім банківських послуг, АТ «УКРСИББАНК» має право надавати своїм клієнтам (крім банків) фінансові послуги, у тому числі шляхом укладення з юридичними особами (комерційними агентами) агентських договорів. Такі фінансові послуги банк надає із дотриманням вимог, встановлених Національним банком України. Отже, банк має право надавати фінансові послуги згідно з вимогами чинного законодавства України.

Вищим органом управління банку є загальні збори акціонерів, що вирішують будь-які питання діяльності банку. Виконавчим органом банку, що здійснює поточне управління діяльністю, є правління банку.

Органом, що здійснює контроль за діяльністю правління та забезпечує захист прав вкладників, інших кредиторів та акціонерів банку є наглядова рада банку.

У проміжках часу між засіданнями загальних зборів акціонерів наглядова рада виступає як вищий орган управління та контролю банку, крім

права приймати рішення з питань, що є виключною компетенцією загальних зборів акціонерів.

Банк створює департамент внутрішнього аудиту, департамент ризик-менеджменту та департамент комплаєнс-контролю, що разом складають систему внутрішнього контролю банку.

Загальні збори акціонерів є вищим органом банку, що вирішує питання, віднесені до його компетенції законодавством України та статутом.

Загальні збори акціонерів можуть бути річними та позачерговими. Всі інші загальні збори акціонерів, крім річних, вважаються позачерговими. Річні загальні збори акціонерів скликаються наглядовою радою один раз на рік протягом трьох місяців з моменту складення балансу банку за попередній звітний рік, але мають бути проведені не пізніше 30 квітня наступного за звітним року, дату їх проведення визначає наглядова рада. Позачергові загальні збори акціонерів скликаються наглядовою радою:

- з власної ініціативи;
- на вимогу правління – в разі порушення провадження про визнання банку банкрутом;
- на вимогу Національного банку України;
- на вимогу акціонерів (акціонера), які на день подання вимоги сукупно є власниками 10 і більше відсотків голосуючих акцій банку;
- в інших випадках, встановлених законом або статутом.

Вимога про скликання позачергових загальних зборів акціонерів подається в письмовій формі правлінню на адресу за місцезнаходженням банку із зазначенням органу або прізвищ (найменувань) акціонерів, які вимагають скликання позачергових загальних зборів акціонерів, підстав для скликання та порядку денного. В разі скликання позачергових загальних зборів акціонерів з ініціативи акціонерів вимога повинна також містити інформацію про кількість, тип і клас належних акціонерам акцій та бути підписаною всіма акціонерами, які її подають.

Голова правління невідкладно передає зазначену вимогу голові

наглядової ради. Наглядова рада приймає рішення про скликання позачергових загальних зборів акціонерів або про відмову в такому скликанні протягом 10 днів з моменту отримання вимоги про їх скликання.

Рішення наглядової ради про скликання позачергових загальних зборів акціонерів або мотивоване рішення про відмову у скликанні надається правлінню банку або акціонерам, які вимагають їх скликання, не пізніше ніж за три дні з моменту його прийняття.

В разі якщо наглядова рада не прийняла рішення про скликання на вимогу акціонерів, які на день подання вимоги сукупно є власниками 10 і більше відсотків простих акцій банку, позачергових загальних зборів акціонерів, протягом 10 днів з моменту отримання такої вимоги або прийняття рішення про відмову у такому скликанні, такі позачергові загальні збори акціонерів можуть бути скликані проведені такими акціонерами протягом 90 днів з дати надсилання такими акціонерами (акціонером) товариству вимоги про їх скликання. рішення наглядової ради про відмову у скликанні позачергових загальних зборів акціонерів може бути оскаржено такими акціонерами до суду.

Витрати на скликання та проведення загальних зборів акціонерів покриваються за рахунок банку. У разі якщо позачергові загальні збори акціонерів проводяться з ініціативи акціонера (акціонерів), цей акціонер (акціонери) оплачує (оплачують) витрати на організацію, підготовку та проведення таких загальних зборів акціонерів.

Якщо цього вимагають інтереси банку, наглядова рада має право прийняти рішення про скликання позачергових загальних зборів акціонерів з письмовим повідомленням акціонерів про проведення позачергових загальних зборів акціонерів та порядок денний не пізніше ніж за 15 днів до дати їх проведення з позбавленням акціонерів права вносити пропозиції до проекту порядку денного, крім випадків, коли проект порядку денного позачергових загальних зборів акціонерів включає питання про обрання членів наглядової ради.

Наглядова рада захищає права акціонерів і, в межах компетенції, визначеної законодавством України, статутом та положенням про наглядову раду, здійснює управління банком, а також контролює і регулює діяльність правління АТ «УКРСИББАНК».

До складу наглядової ради загальними зборами акціонерів обираються фізичні особи, які є акціонерами або представниками акціонерів, та/або незалежні члени. наглядова рада складається з 9 осіб. Обрання членів наглядової ради здійснюється виключно шляхом кумулятивного голосування.

Наглядова рада банку не менш як на одну третину складається з незалежних членів, при цьому їх кількість має бути не менше трьох. Ознаки, яким повинен відповідати незалежний член наглядової ради, визначаються чинним законодавством України.

Правління є виконавчим органом АТ «УКРСИББАНК», яке здійснює керівництво його поточною діяльністю. Правління очолює голова правління банку.

Правління складається з 10 осіб. Голова та члени правління обираються наглядовою радою. Заступники голови правління входять до складу правління за посадою. голова, його заступники та члени правління мають відповідати вимогами, які встановлені чинним законодавством та Національним банком України для керівників банку.

Окрім випадків, передбачених чинним законодавством України, правління обирається на необмежений строк. Повноваження голови та членів правління припиняються за відповідним рішенням наглядової ради.

Для вирішення особливо важливих питань фінансової та господарської діяльності та забезпечення комплексної та адекватної системи управління ризиками та системи контролю, а також ефективного виконання окремих управлінських функцій та повноважень, в банку створюються постійно діючі комітети [54].

В АТ «УКРСИББАНК» створені та діють зокрема, але не виключно, такі комітети:

- комітети наглядової ради: аудиторський комітет; комітет з винагород та призначень; комітет з управління ризиками; комітет комплаєнс;
- комітети правління: кредитний комітет вищого рівня; комітет з управління активами та пасивами; інші комітети, в разі створення.

Наглядова рада, правління та голова правління банку залежно від рівня складності та обсягів операцій можуть створювати також інші постійно діючі комітети та затверджувати положення про них або ліквідувати такі комітети в межах своєї компетенції.

Порядок формування комітетів, їх компетенція, порядок роботи та прийняття рішень, а також порядок обрання і відкликання їх членів визначається у відповідних положеннях про ці комітети.

Організаційна структура АТ «УКРСИББАНК» побудована за основними вертикалями, кожна з яких підпорядкована одному із заступників голови правління банку:

- 1) вертикаль роздрібного бізнесу;
- 2) вертикаль казначейства та ринків капіталу;
- 3) вертикаль споживчого кредитування;
- 4) вертикаль з питань реструктуризації та стягнення боргів;
- 5) вертикаль операційної діяльності;
- 6) вертикаль інформаційних технологій;
- 7) вертикаль забезпечення закупівельної діяльності, адміністрування та управління нерухомістю.

Також до організаційної структури поза названими вертикалями входять:

- департамент забезпечення готівковими грошовими засобами;
- управління наступного контролю;
- служба трансформації;
- центр управління проектами;
- департамент внутрішнього аудиту;
- департамент комплаєнс-контролю;

- департамент ризик-менеджменту;
- департамент корпоративного бізнесу;
- департамент фінансів;
- юридичний департамент;
- служба бренду та комунікацій;
- департамент безпеки та служба інформаційної безпеки;
- департамент менеджменту персоналу.

Для організації діяльності на всій території України в організаційній структурі АТ «УКРСИББАНК» також створено: центр підтримки Київського регіону; центр підтримки Східного регіону; центр підтримки Західного регіону; центр підтримки Південного регіону. Станом на 31 грудня 2019 р. банк має 283 відділень. Усі відділення банку розташовані на території України.

Таблиця 2.1 – Аналіз кількості відділень АТ «УКРСИББАНК», динаміки персоналу та фонду оплати праці за 2017-2019 рр.

Показники	Станом на 31 грудня			Відхилення 2019 р. від 2017 р.	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	+/-	%
Кількість банківських відділень	326	302	283	-43	-13,19
Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	5228	5251	5353	125	2,39
Середня чисельність позаштатних працівників, осіб	8	8	9	1	12,50
Чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу, осіб	28	49	66	38	135,71
Фонд оплати праці штатних працівників, тис. грн	1048100,0	1281847,7	1517227,3	469127	44,76

Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу в 2019 р. становила 5353 чол., середня чисельність позаштатних працівників та осіб, які працюють за сумісництвом – 9 чол.

Рис. 2.1 відображає зменшення кількості відділень на тлі зростання чисельності персоналу АТ «УКРСИББАНК».

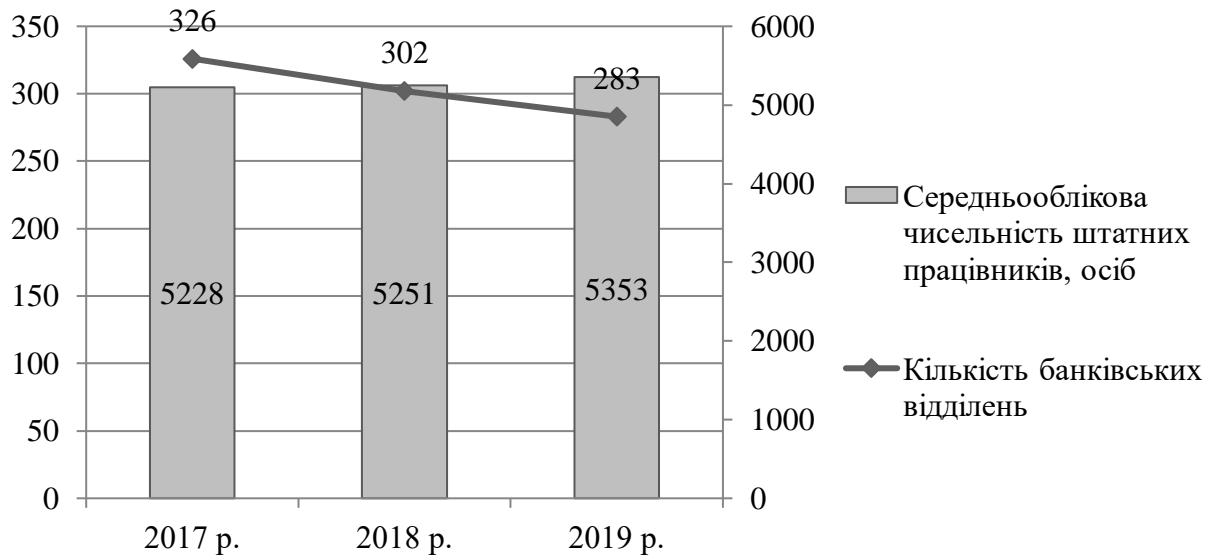

Рисунок 2.1 – Порівняльний аналіз динаміки кількості відділень, а також забезпеченості банку штатними працівниками за 2017-2019 рр.

Чисельність штатних працівників банку, які працюють на умовах неповного робочого часу (дня, тижня), склала 57, фонд їхньої оплати праці – 5814,1 тис. грн. Чисельність сумісників працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу (дня, тижня), становила 9, а відповідний фонд оплати праці – 988,9 тис. грн.

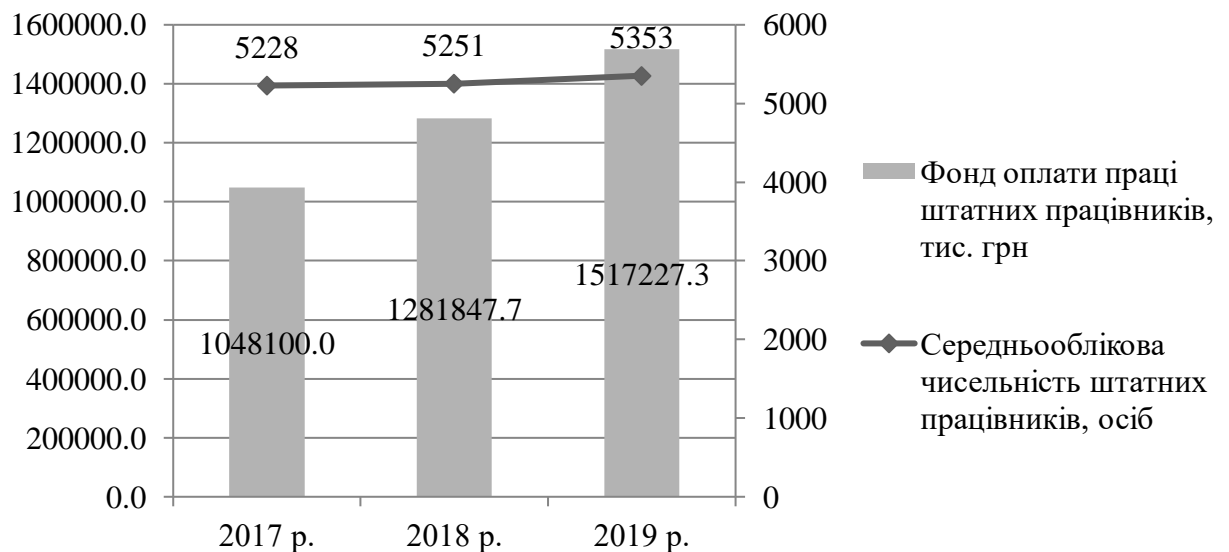

Рисунок 2.2 – Співставлення динаміки чисельності штатних працівників і фонду оплати праці в АТ «УКРСИББАНК» за 2017-2019 рр.

Отже, всього чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу (дня, тижня), склала 66 осіб, а їхній фонд оплати праці – 6803,0 тис. грн.

АТ «УКРСИББАНК» вважає своїм найціннішим активом команду професіоналів, і саме тому банк активно залучає перспективних кандидатів, розвиває потенціал власних працівників, надає великий спектр можливостей для розвитку та професійного зростання персоналу.

Варто зазначити, що фонд оплати праці штатних працівників за 2018 р. – 1281847,7 тис. грн, за 2019 р. – 1517227,3 тис. грн. Розмір фонду оплати праці у 2019 р. збільшився на 18,4%, що становить 235379,6 тис. грн порівняно з 2018 р. (рис. 2.2).

З метою підтримки молодих фахівців АТ «УКРСИББАНК» щороку реалізовує програму «Зірки на старті», що спрямована на залучення, утримання та розвиток талановитих випускників із найкращих університетів України для формування сильної професійної команди менеджерів у майбутньому. Банк запрошує відповідальних, креативних і амбітних молодих людей, які бажають приєднатися до його міжнародної команди. Також, для формування потужного кадрового резерву в АТ «УКРСИББАНК» реалізується Програма стажування у відділеннях. Ця програма надає можливість запросити до команди працівників без досвіду роботи, але з достатнім набором теоретичних і практичних знань.

Програми АТ «УКРСИББАНК» на 2020 р. об'єднані загальною ідеєю «Банк для світу, що змінюється». Так, у банку передбачена еволюція ІТ-інфраструктури через низку спеціальних програм: план відновлення ІТ-забезпечення банківської діяльності; прискорення розробки, доставки продукції та посилення співпраці між бізнесом та ІТ, забезпечуючи більш плавну «подорож клієнтів» (оновлення ІТ, АDMI); забезпечення стабільного безпечного досвіду клієнтів в умовах збільшення кіберзагроз; розробка та управління великими даними: збирати, організовувати та поширювати через різні канали банку; краще залучення працівників за новими ІТ-стандартами

робочого місяця.

Орієнтація на клієнта – трансформація клієнтського досвіду знаходиться в центрі стратегії банку. Це досягається впровадженням інструментів дизайн-мислення та «подорожі клієнта», а також найкращих практик на основі процесів E2E шляхом розвитку NPS (задоволення потреб зовнішніх та внутрішніх клієнтів) та регулярного покриття та контролю за допомогою заходів Customer LAB.

Банк є материнською компанією групи, яка складається з таких підприємств (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Частка володіння АТ «УКРСИББАНК», %

Учасники банківської групи	2017 р.	2018 р.	2019 р.
АТ «УКРСИББАНК»	Материнський банк		
ТОВ «Укрсиб-фінанс»	100,00	100,00	100,00
ПАТ «Компанія з управління активами – Адміністратор пенсійних фондів «Укрсиб Ессет Менеджмент»	99,94	99,94	99,94
ПАТ «Закритий недиверсифікований корпоративний інвестиційний фонд «Облігаційні стратегії»	0,00	54,46	54,46
ТОВ «Українська лізингова компанія»	100,00	100,00	0,00
ПрАТ «Страхова компанія «АХА страхування»	32,00	32,00	0,00
ТОВ «МС-5»	99,00	0,00	0,00

Щодо змін у банківській групі, то 25 квітня 2019 р. ПАТ «Закритий недиверсифікований корпоративний інвестиційний фонд «Укрсиб Фонд нерухомості» змінило свою назву на ПАТ «Закритий недиверсифікований корпоративний інвестиційний фонд «Облігаційні стратегії». У вересні 2019 р. ТОВ «Українська лізингова компанія» було ліквідоване.

Стратегічні програми АТ «УКРСИББАНК»: цифрова трансформація – глибинна трансформація, щоб стати багатоканальними; розвиток карткового бізнесу – оновлення банкоматів і POS-терміналів, еквайринг, револьверні картки; спрощення – E2E, спрощення процесів, усунення проблемних моментів для клієнтів; «Знай свої дані» – очистити, захистити та збалансувати дані; посилення комплаєнсу – завершення плану відновлення,

впровадження процесу «Знай свого клієнта»; краще місце для роботи; кібербезпека – захист банку від різноманітних кіберзагроз.

2.2 Аналіз активів, зобов'язань і власного капіталу банку

Для проведення аналізу використані дані окремих звітів про фінансовий стан АТ «УКРСИББАНК» за 2017-2019 рр. (додаток Б).

У табл. 2.3 проведено аналіз складу та динаміки активів банку за період з 2017 р. по 2019 р.

Таблиця 2.3 – Горизонтальний аналіз активів АТ «УКРСИББАНК» за період з 2017 р. по 2019 р., тис. грн

Показники	Станом на 31 грудня			Відхилення 2019 р. від 2017 р.	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	+/-	%
Грошові кошти в касі	1951918	2332174	2190833	238915	12,24
Кошти в Національному банку України та обов'язкові резерви банку	2224482	2458291	3135959	911477	40,97
Кошти в інших фінансових установах за амортизованою вартістю	13225042	12312124	10141451	-3083591	-23,32
Деривативи	2601	12402	20577	17976	691,12
Кредити та заборгованість клієнтів за амортизованою вартістю	22221404	26137962	21371168	-850236	-3,83
Цінні папери та інвестиції в асоційовані і дочірні підприємства	3555308	5506794	13333834	9778526	275,04
Майно та обладнання	1108493	1218782	1249192	140699	12,69
Інвестиційна нерухомість банку	16654	172	4	-16650	-99,98
Нематеріальні активи	257068	475095	521649	264581	102,92
Відстрочені податкові активи та передоплати з поточного податку на прибуток	745409	445227	609829	-135580	-18,19
Інвестиція в асоційоване підприємство, утримуване для продажу	0	129281	0	0	×
Інші активи	803518	984784	622724	-180794	-22,50
Всього активів	46111897	52013088	53197220	7085323	15,37

Банківські активи є ресурсами банку та коштами, що класифікуються за напрямками розміщення та використання з метою одержання прибутку [55].

Станом на 31 грудня 2019 р. обов'язкові резерви АТ «УКРСИББАНК» у сумі 2624289 тис. грн (31 грудня 2018 р. – 2458291 тис. грн) були представлені депозитами обов'язкових резервів, які банк не міг використовувати для фінансування у своїй повсякденній діяльності.

Загальна сукупна сума заборгованості п'яти контрагентів із найбільшою заборгованістю станом на 31 грудня 2019 р. становила 8125374 тис. грн, або 80% від загальної суми заборгованості інших фінансових установ (31 грудня 2018 р. – 8720038 тис. грн або 71% від загальної суми заборгованості інших фінансових установ).

Станом на 31 грудня 2019 та 2018 рр. кредитний ризик за коштами в інших фінансових установах за амортизованою вартістю, без урахування забезпечення та інших кредитних покращень, становив суму у розмірі 10141451 тис. грн та 12312124 тис. грн, відповідно.

Наприкінці 2018 р. банк підписав угоду щодо продажу своєї частки володіння у Приватному акціонерному товаристві «Страхова компанія «АХА Страхування» і, як наслідок, інвестиції були переведені в категорію «Інвестиції в асоційовані підприємства, утримувані для продажу» із категорії «Цінні папери та інвестиції в асоційовані та дочірні підприємства» у сумі 129281 тис. грн. У момент зміни класифікації стосовно інвестицій було визнано зменшення корисності у сумі 84294 тис. грн. Банк отримав дивіденди у сумі 18870 тис. грн, які обліковуються у складі чистих збитків від іншої діяльності. В лютому 2019 р. банк продав свою частку інвестицій у компанії за 137072 тис. грн.

У цілому активи АТ «УКРСИББАНК» збільшилися на 7085323 тис. грн або 15,37%. На рис. 2.3 наочно зображено динаміку найбільших за питомою вагою компонентів активів банку, а саме кредитного портфелю та цінних паперів, а також динаміку загальної величини банківських активів за період з 2017 р. по 2019 р.

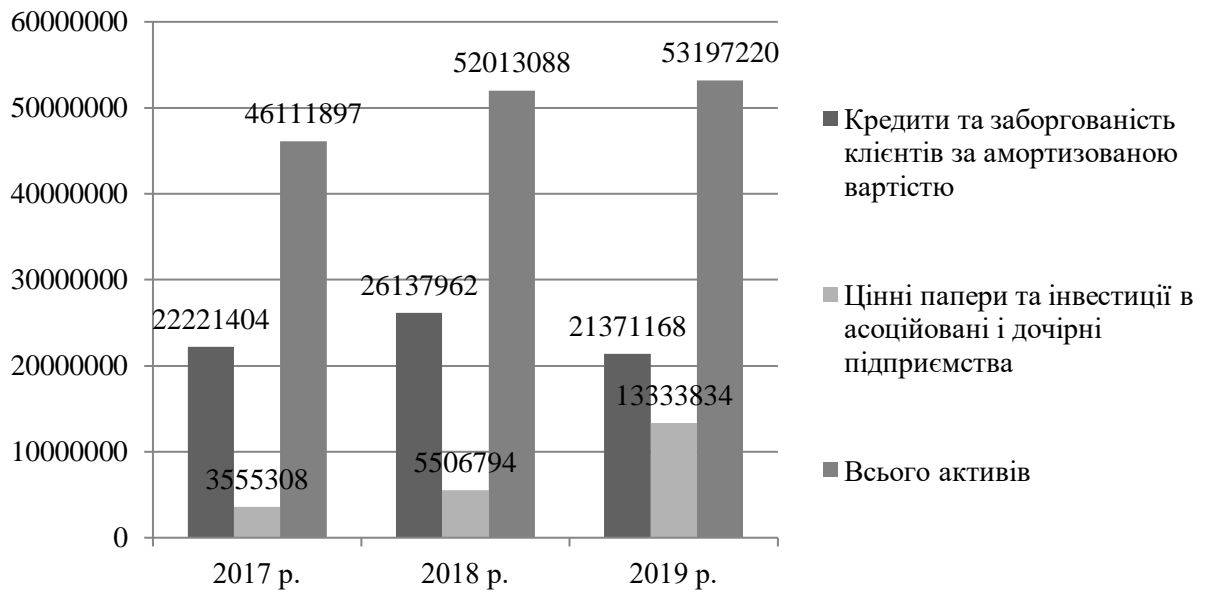

Рисунок 2.3 – Зростання сукупних активів і цінних паперів на фоні зменшення кредитного портфеля АТ «УКРСИББАНК», тис. грн

Отже, тенденції є неоднозначними, тому слід окремо проаналізувати складові кредитного портфеля банку, а також його цінні папери в динаміці.

Таблиця 2.4 – Аналіз кредитів клієнтів АТ «УКРСИББАНК», тис. грн

Показники	Станом на 31 грудня			Відхилення 2019 р. від 2017 р.	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	+/-	%
Кредити та заборгованість юридичних осіб	20225343	22986471	16819253	-3406090	-16,84
Кредити та заборгованість фізичних осіб, фізичних осіб-підприємців	8343414	6721635	6527169	-1816245	-21,77
Усього кредитів та заборгованості клієнтів за амортизованою вартістю до резерву на покриття очікуваних кредитних збитків	28568757	29708106	23346422	-5222335	-18,28
Резерв на покриття очікуваних кредитних збитків	-6347353	-3570144	-1975254	4372099	-68,88
Усього кредитів та заборгованості клієнтів за амортизованою вартістю, за вирахуванням резерву на покриття очікуваних кредитних збитків	22221404	26137962	21371168	-850236	-3,83

З аналізу даних табл. 2.4 видно, що станом на 31 грудня 2019 р. кредитний ризик за кредитами та заборгованістю клієнтів за амортизованою вартістю, без урахування забезпечення та інших кредитних покращень, становив суму у розмірі 23346422 тис. грн (31 грудня 2018 р. – 29708106 тис. грн).

Станом на 31 грудня 2019 р. сукупна сума кредитів та заборгованості клієнтів за амортизованою вартістю, виданих 10 найбільшим позичальникам банку, становила 9706229 тис. грн (31 грудня 2018 р. 10764757 тис. грн) або 42% від загальної суми кредитного портфеля (31 грудня 2018 р. – 36%).

Станом на 31 грудня 2019 р. кредити та заборгованість клієнтам за амортизованою вартістю балансовою вартістю 3415 тис. грн (31 грудня 2018 р. – 5021 тис. грн) були використані як забезпечення заборгованості перед іншими фінансовими установами за амортизованою вартістю у сумі 3979 тис. грн (31 грудня 2018 р. – 5927 тис. грн).

Рисунок 2.4 – Динаміка кредитів юридичних, фізичних осіб і фізичних осіб-підприємців, а також резерву в портфелі АТ «УКРСИББАНК», тис. грн

З даних рис. 2.4 видно, що зменшуються як кредити юридичних осіб, так і фізичних осіб, а також фізичних осіб-підприємців, натомість

підвищується якість кредитного портфеля банку, на що вказує зменшення резерву на покриття очікуваних кредитних збитків АТ «УКРСИББАНК».

У наступній табл. 2.5 проаналізовані цінні папери в активах банку.

Таблиця 2.5 – Аналіз цінних паперів АТ «УКРСИББАНК», тис. грн

Показники	Станом на 31 грудня			Відхилення 2019 р. від 2017 р.	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	+/-	%
Депозитні сертифікати НБУ	3290255	4210125	8715088	5424833	164,88
Облігації внутрішньої державної позики України	0	929326	2258959	2258959	×
Боргові цінні папери, випущені міжнародними фінансовими організаціями	0	414062	1782095	1782095	×
Боргові цінні папери, випущені іноземними органами державної влади	0	0	632635	632635	×
Резерв на покриття очікуваних кредитних збитків	0	-98138	-123944	-123944	×
Усього цінних паперів та інвестицій за амортизованою вартістю	3290255	5455375	13264833	9974578	303,16
Облігації внутрішньої державної позики України	0	0	67552	67552	×
Акції компаній, які не котируються на ринку	0	1260	1260	1260	×
Усього цінних паперів та інвестицій за справедливою вартістю, із відображенням переоцінки у складі прибутку або збитку	0	1260	68812	68812	×
Інвестиції в асоційовані і дочірні підприємства	265053	50159	189	-264864	-99,93
Усього цінних паперів та інвестицій за первісною вартістю, за вирахуванням зменшення корисності	265053	50159	189	-264864	-99,93
Усього цінних паперів та інвестицій в асоційовані і дочірні підприємства	3555308	5506794	13333834	9778526	275,04

За період аналізу відбулася суттєва диверсифікація складу та структури цінних паперів в активах банку. Загальна величина цінних паперів та

інвестицій в асоційовані і дочірні підприємства зросла на 275,04%, що в грошовому вираженні становить 9778526 тис. грн.

Варто зазначити, що в 2019 р. банк визнав зменшення корисності інвестиції у ПАТ «Компанія з управління активами – Адміністратор пенсійних фондів «Укрсиб Ессет Менеджмент» у сумі 49970 тис. грн.

Станом на 31 грудня 2019 р. кредитний ризик за цінними паперами та інвестиціями в асоційовані та дочірні підприємства, без урахування забезпечення та інших кредитних покращень АТ «УКРСИББАНК», становив суму у розмірі 13388777 тис. грн (на 31 грудня 2018 р. ця величина становила 5553513 тис. грн).

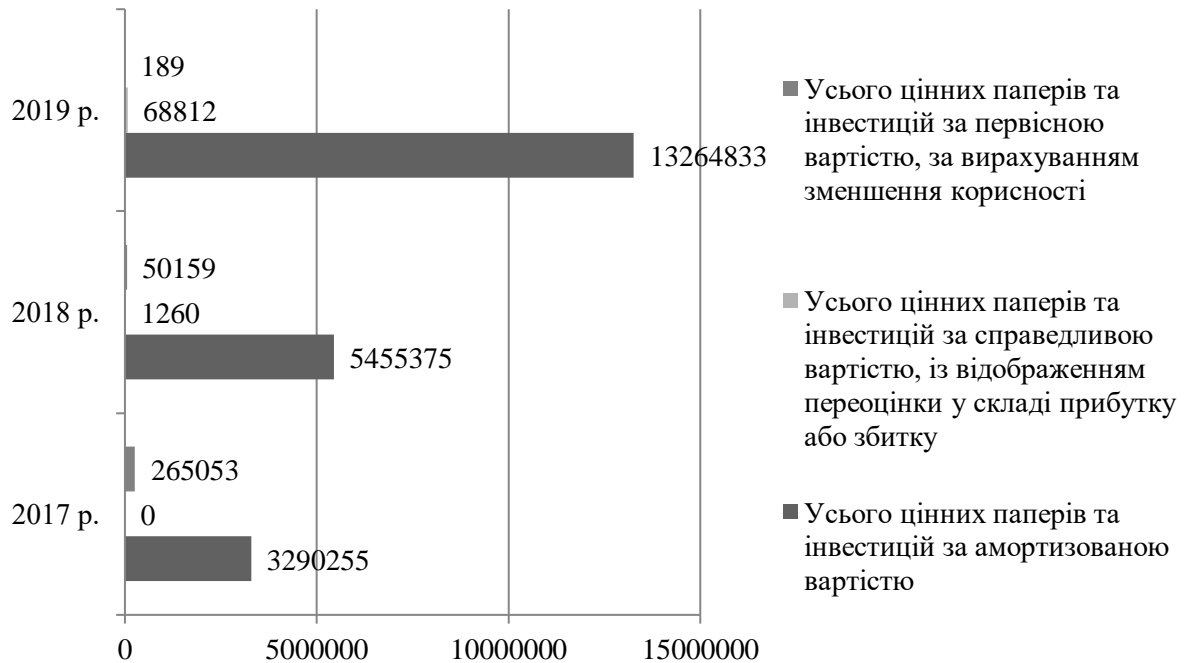

Рисунок 2.5 – Зміни в складі цінних паперів у активах банку за 2017-2019 рр., тис. грн

Динаміка цінних паперів та інвестицій за амортизованою вартістю, цінних паперів та інвестицій за справедливою вартістю, із відображенням переоцінки у складі прибутку або збитку, а також цінних паперів та інвестицій за первісною вартістю, за вирахуванням зменшення корисності АТ «УКРСИББАНК» зображена на рис. 2.5.

Аналіз зобов'язань АТ «УКРСИББАНК» проведений у табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз зобов'язань АТ «УКРСИББАНК», тис. грн

Показники	Станом на 31 грудня			Відхилення 2019 р. від 2017 р.	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	+/-	%
Заборгованість перед іншими фінансовими установами за амортизованою вартістю	67098	5927	3979	-63119	-94,07
Деривативи	7196	7387	702	-6494	-90,24
Кошти клієнтів	36406199	41115607	45424255	9018056	24,77
Інші зобов'язання	951038	1091945	740023	-211015	-22,19
Субординований борг	3108868	3066893	249348	-2859520	-91,98
Усього зобов'язань	40540399	45287759	46418307	5877908	14,50

Слід акцентувати, що банк зобов'язаний дотримуватися певних фінансових умов, пов'язаних із субординованим боргом. Так, станом на 31 грудня 2019 р. та 2018 р. банк дотримувався відповідних фінансових умов.

Загальна величина зобов'язань банку зросла на 5877908 тис. грн або 14,50% (рис. 2.6).

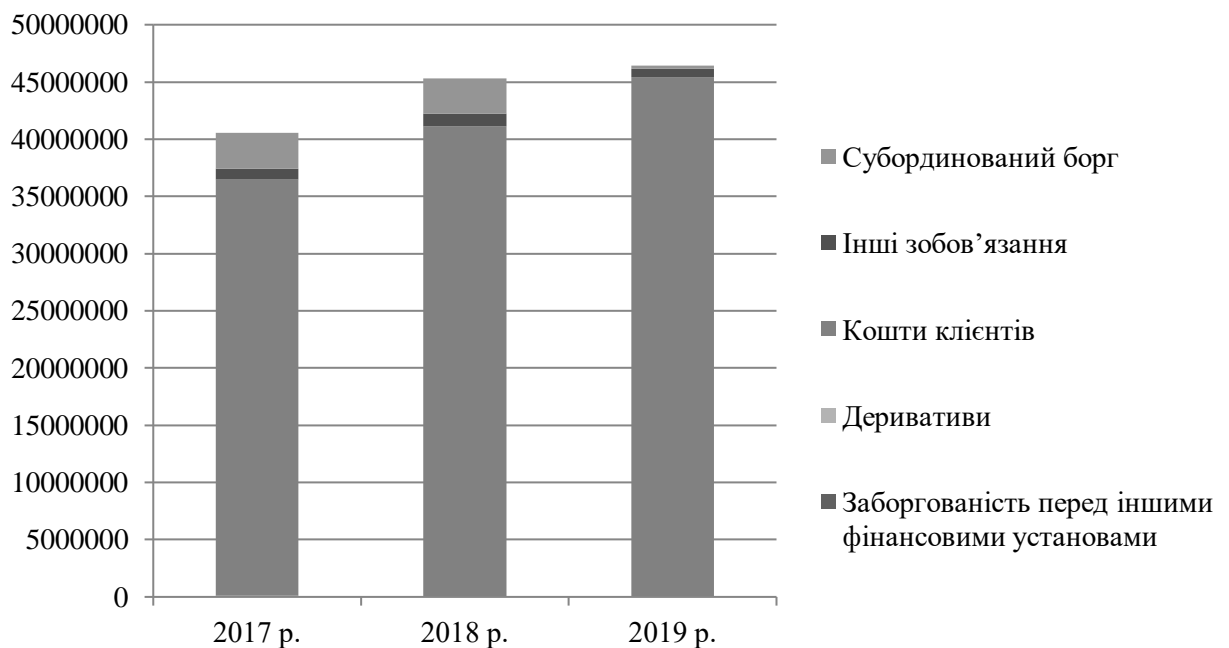

Рисунок 2.6 – Аналіз динаміки зобов'язань АТ «УКРСИББАНК» за 2017-2019 рр., тис. грн

Табл. 2.7 містить аналіз складу та динаміки депозитних зобов'язань банку, оскільки вони відіграють найважливішу роль у фінансуванні активних операцій АТ «УКРСИББАНК».

Вклад (депозит) – це кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору [56].

Таблиця 2.7 – Аналіз депозитних зобов'язань АТ «УКРСИББАНК» за період з 2017 р. по 2019 р., тис. грн

Показники	Станом на 31 грудня			Відхилення 2019 р. від 2017 р.	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	+/-	%
Поточні рахунки/рахунки до запитання					
– кошти юридичних осіб	11212000	22289890	22733766	11521766	102,76
– кошти фізичних осіб та приватних осіб-підприємців	22493497	13354103	16867950	-5625547	-25,01
Усього поточних рахунків/рахунків до запитання	33705497	35643993	39601716	5896219	17,49
Строкові депозити				0	
– кошти юридичних осіб	1442705	4033261	4441670	2998965	207,87
– кошти фізичних осіб та приватних осіб-підприємців	1257997	1438353	1380869	122872	9,77
Усього строкових депозитів	2700702	5471614	5822539	3121837	115,59
Усього коштів клієнтів	36406199	41115607	45424255	9018056	24,77

Сума залишків на рахунках найбільших 10 клієнтів банку станом на 31 грудня 2019 р. становила 3323616 тис. грн (31 грудня 2018 р. – 4516060 тис. грн), або 7% (31 грудня 2018 р. – 11%) від загальної суми коштів клієнтів.

Станом на 31 грудня 2019 р. до складу коштів клієнтів входили залишки у загальній сумі 454692 тис. грн (31 грудня 2018 р. – 758450 тис. грн), розміщені клієнтами як забезпечення кредитів та заборгованості

клієнтів за амортизованою вартістю балансовою вартістю 429746 тис. грн (31 грудня 2018 р. – 519899 тис. грн).

Депозитні зобов'язання зросли більшими темпами, ніж сукупні зобов'язання банку, тобто їхня роль як джерела фінансування лише підвищилася. До того ж, поточні рахунки зросли несуттєво на тлі досить стрімкого нарощування строкових депозитів АТ «УКРСИББАНК» (рис. 2.7).

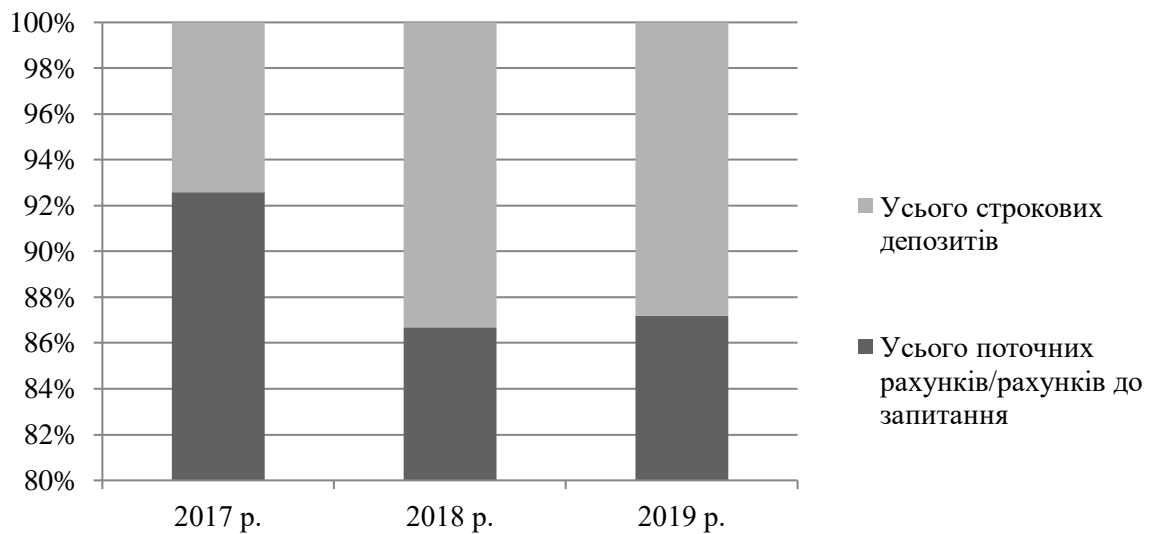

Рисунок 2.7 – Зміни в структурі депозитних зобов'язань банку, %

Капітал банку – це його власні кошти, залишкова вартість активів банку після вирахування всіх зобов'язань фінансової установи [57].

Станом на 31 грудня 2019 р. BNP Paribas SA (Франція) належало 60% акцій банку (31 грудня 2018 р. також 60%), а ЄБРР належало 40% акцій банку (як і 31 грудня 2018 р. – 40%).

Емісійний дохід станом на 31 грудня 2019 та 2018 рр. становив 811229 тис. грн. Емісійний дохід являє собою перевищення отриманих внесків над номінальною вартістю випущених акцій [58].

Всі прості акції на звітну дату мали номінальну вартість 0,01 грн за акцію (31 грудня 2018 р. 0,01 грн за акцію). Всі привілейовані акції мали номінальну вартість 0,01 грн за акцію (31 грудня 2018 р. – 0,01 грн за акцію).

Привілейовані акції не підлягають викупу та дають їхнім власникам

пріоритетне право у порівнянні з простими акціями у випадку ліквідації банку. Привілейовані акції дають власникам право участі у загальних зборах акціонерів без права голосу, за винятком голосувань з питань реорганізації та ліквідації банку і внесення змін та доповнень до статуту банку, які обмежують права власників привілейованих акцій. Дивіденди за привілейованими акціями встановлені у розмірі 48% від загальної суми оголошених дивідендів та підлягають виплаті перед виплатою дивідендів за простими акціями. У випадках, передбачених законодавством України, власники привілейованих акцій мають рівні права голосу з власниками простих акцій.

У 2019 та 2018 рр. було здійснено виплату дивідендів акціонерам банку згідно з чинним законодавством України та договором про обслуговування емісії/випусків між АТ «УКРСИББАНК» та Національним депозитарієм України (НДУ) № ОВ-755 від 23 жовтня 2013 р. у сумі 2526864 тис. грн та 1200000 тис. грн відповідно.

В табл. 2.8 проаналізовано в динаміці власний капітал банку.

Таблиця 2.8 – Аналіз власного капіталу АТ «УКРСИББАНК» за період з 2017 р. по 2019 р., тис. грн

Показники	Станом на 31 грудня			Відхилення 2019 р. від 2017 р.	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	+/-	%
Статутний капітал	5069262	5069262	5069262	0	0,00
Емісійний дохід	811229	811229	811229	0	0,00
Нерозподілений прибуток/непокритий збиток	-308993	844838	898422	1207415	-390,76
Усього власного капіталу	5571498	6725329	6778913	1207415	21,67

За проаналізований період, тобто з 2017 р. по 2019 р. статутний капітал банку, а також його емісійний дохід залишалися незмінними. В 2017 р. мав місце непокритий збиток, однак уже в наступному 2018 р. банківська установа забезпечила собі наявність нерозподіленого прибутку, що в 2019 р. дещо збільшився, забезпечивши приріст власного капіталу (рис. 2.8).

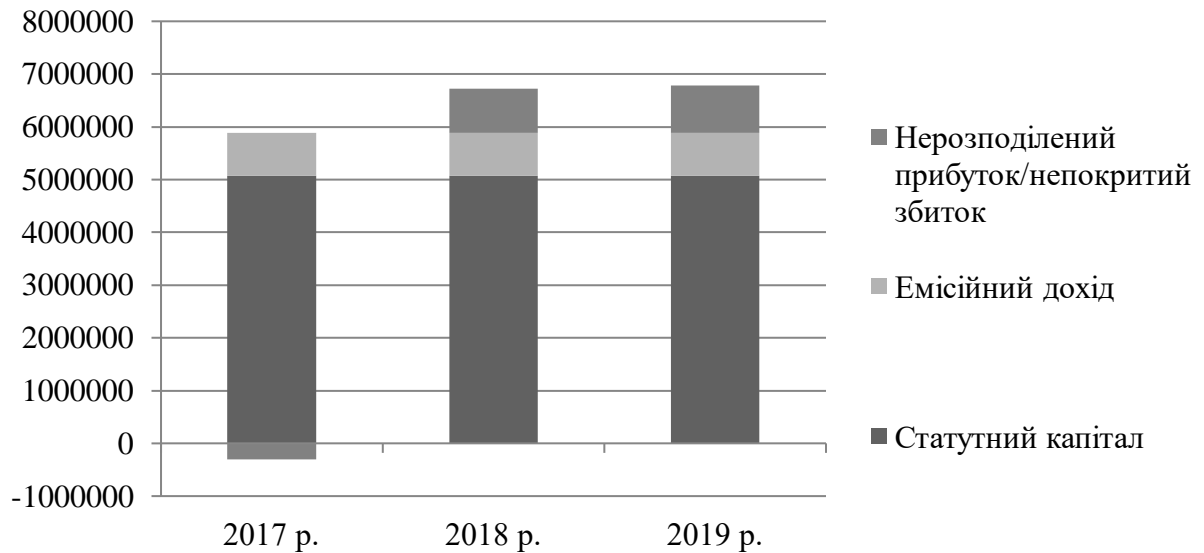

Рисунок 2.8 – Динаміка складових власного капіталу банку, тис. грн

Аналіз балансових показників засвідчив, що активи зростали більшими темпами, ніж зобов'язання АТ «УКРСИББАНК». Кредитний портфель банку дещо зменшився, проте було підвищено його якість, що можна вважати позитивною зміною. Натомість банк суттєво збільшив обсяг активних операцій із цінними паперами, прагнучи до диверсифікації.

Серед зобов'язань важливу роль відіграють кошти клієнтів банку, тому виявлена тенденція до певного зменшення поточних коштів із одночасним збільшенням суми строкових депозитів дає банку можливість більш ефективно управляти своїми депозитними зобов'язаннями.

Непокритий збиток у складі власного капіталу в 2017 р. був трансформований у 2018 р. в нерозподілений прибуток, величина якого в 2019 р. була збільшена. Таким чином АТ «УКРСИББАНК» здійснив нарощення капіталізації, тож підвищив свою фінансову стійкість.

2.3 Оцінка фінансових результатів діяльності АТ «УКРСИББАНК»

Подальший аналіз, в основному ґрунтується на даних окремих звітів про прибутки, збитки та інший сукупний дохід АТ «УКРСИББАНК» за період з 2017 р. по 2019 р. (додаток В).

Таблиця 2.9 – Аналіз процентних доходів і процентних витрат
 АТ «УКРСИББАНК» за період з 2017 р. по 2019 р., тис. грн

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019 р. від 2017 р.	
				+/-	%
Процентні доходи					
Кредити, надані юридичним особам	1713161	2545689	2629855	916694	53,51
Кредити, надані фізичним особам	1090568	1271321	1519841	429273	39,36
Усього процентних доходів за кредитами та заборгованістю клієнтів за амортизованою вартістю	2803729	3817010	4149696	1345967	48,01
Строкові кредити	94420	210167	208569	114149	120,89
Поточні рахунки та рахунки «овернайт»	10021	25154	11481	1460	14,57
Усього процентних доходів за коштами в інших фінансових установах за амортизованою вартістю	104441	235321	220050	115609	110,69
Депозитні сертифікати НБУ	350653	442660	582230	231577	66,04
Облігації внутрішньої державної позики України	0	88681	252141	252141	×
Боргові цінні папери, що випущені міжнародними фінансовими організаціями та іноземними органами державної влади	0	570	32193	32193	×
Усього процентних доходів за цінними паперами та інвестиціями за амортизованою вартістю	350653	531911	866564	515911	147,13
Усього процентних доходів за фінансовими активами за амортизованою вартістю	3258823	4584242	5236310	1977487	60,68
Процентні витрати					
Поточні рахунки	-252014	-372661	-502822	-250808	99,52
Строкові депозити	-314406	-285501	-488231	-173825	55,29
Усього процентних витрат за коштами клієнтів	-566420	-658162	-991053	-424633	74,97
Субординований борг банківської установи	-45656	-45270	-37014	8642	-18,93
Заборгованість перед іншими фінансовими установами за амортизованою вартістю	-2497	-2277	-2074	423	-16,94
Усього процентних витрат за фінансовими зобов'язаннями за амортизованою вартістю	-614573	-705709	-1030141	-415568	67,62
Чисті процентні доходи	2644250	3878533	4206169	1561919	59,07

Процентний дохід – це дохід, що виплачується за користування фінансовими коштами, виражений у вигляді річної процентної ставки. Процентні доходи виплачуються власникам фінансових інструментів, дохідність яких визначається в процентах [60].

З аналізу даних табл. 2.9 видно, що загальна величина процентних доходів АТ «УКРСИББАНК» за 2017-2019 рр. зросла на 1977487 тис. грн або 60,68%. У той же час загальні процентні витрати також збільшилися – на 67,62%, тобто 415568 тис. грн, що мало наслідком зростання чистих процентних доходів банку на 1561919 тис. грн або 59,07% (рис. 2.9).

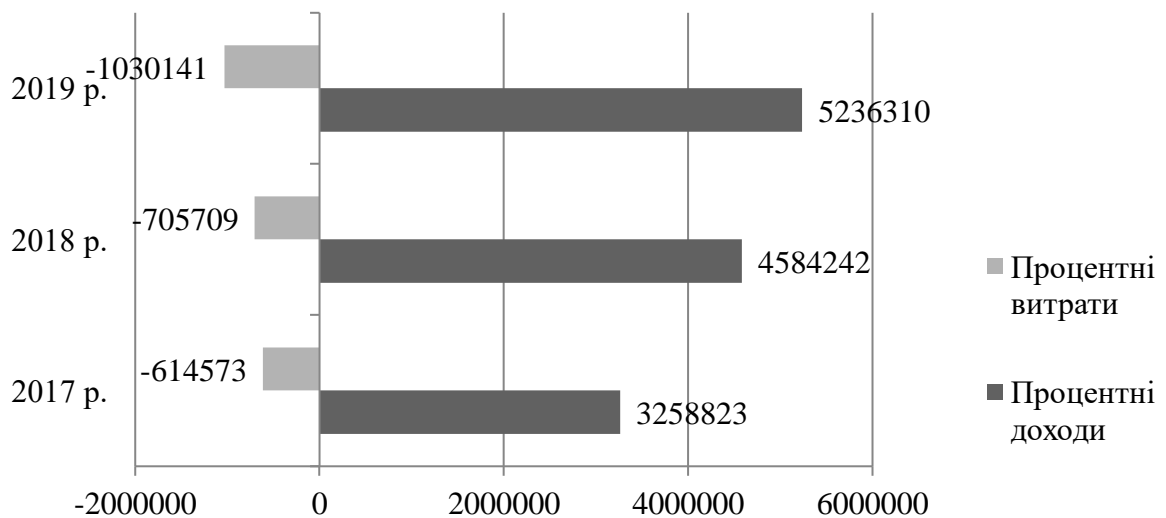

Рисунок 2.9 – Динаміка процентних доходів і витрат банку, тис. грн

Комісійні доходи банку – це доходи за наданими послугами, сума яких обчислюється пропорційно сумі активу чи є фіксованою. До них належать:

- комісійні доходи за операціями з цінними паперами та операціями на валютному ринку;
- комісійні доходи за кредитами, що надані банкам та іншим позичальникам, та за операціями з іншими фінансовими інструментами;
- комісійні доходи за послуги СЕП та електронної пошти, за розрахунково-касове обслуговування банків, включаючи доходи від діяльності інкасаторської служби, за наданими консультаційними та іншими

послугами;

- інші комісійні доходи [60].

Таким чином, банк отримує комісійні доходи від здійснення платежів і надання супутніх послуг, їхній розмір мало залежить від валютних та кредитних ризиків, тому що вища частка комісійних доходів у банку, то менше на нього впливають зовнішні фактори [46].

У наступній табл. 2.10 проаналізовані комісійні доходи та витрати банку.

Таблиця 2.10 – Аналіз комісійних доходів і комісійних витрат АТ «УКРСИББАНК» за період з 2017 р. по 2019 р., тис. грн

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019 р. від 2017 р.	
				+/-	%
Комісійні доходи					
Комісійні за розрахунково-касове обслуговування	1617409	1803686	1955765	338356	20,92
Комісійні за валютними операціями	229150	245470	236087	6937	3,03
Комісійні по гарантійним зобов'язанням	32447	22231	25867	-6580	-20,28
Комісійні за агентські послуги	18732	24854	24985	6253	33,38
Комісійні за операціями з цінними паперами	8176	10437	9750	1574	19,25
Інші доходи за виплатами та комісійними	67246	41343	51686	-15560	-23,14
Усього комісійних доходів	1973160	2148021	2304140	330980	16,77
Комісійні витрати					
Комісійні за розрахунково-касове обслуговування	-372639	-445516	-491826	-119187	31,98
Пластикові картки та казначейські операції	-59180	-71397	-67901	-8721	14,74
Комісійні витрати на кредитне обслуговування та гарантії	-5854	-6527	-7423	-1569	26,80
Усього комісійних витрат	-437673	-523440	-567150	-129477	29,58
Чисті комісійні доходи	1535487	1624581	1736990	201503	13,12

За показниками комісійних доходів, які зросли на 16,77%, а також чистого комісійного доходу, що збільшився на 13,12%, навіть незважаючи на

зростання комісійних витрат, діяльність АТ «УКРСИББАНК» можна визнати ефективною.

Більш наочно динаміку комісійних доходів і витрат демонструє діаграма на рис. 2.10.

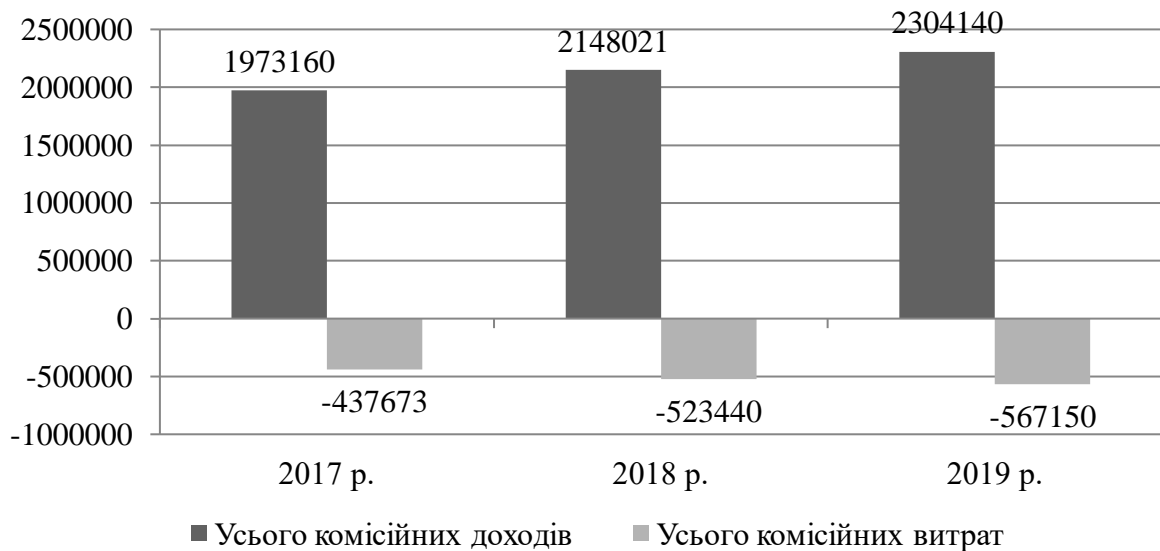

Рисунок 2.10 – Тенденції зміни комісійних доходів і комісійних витрат АТ «УКРСИББАНК», тис. грн

Адміністративні витрати пов'язані із забезпеченням діяльності банківської установи. До них належать: витрати на утримання персоналу (заробітна плата, премії); сплата податків та інших обов'язкових платежів, крім податку на прибуток; витрати на утримання й експлуатацію основних засобів та нематеріальних активів; інші експлуатаційні витрати (роботи та послуги, що використовуються банком у процесі комерційної діяльності, винагорода посередникам, охорона тощо).

Ці витрати мають важливе значення й суттєво впливають на кінцевий фінансовий результат банківської діяльності [51].

В табл. 2.11 були проаналізовані в динаміці за період 2017-2019 рр. адміністративні та інші операційні витрати АТ «УКРСИББАНК», серед яких значну частку займають витрати на утримання приміщень, оренду, поштові та телекомунікаційні витрати.

Таблиця 2.11 – Аналіз адміністративних та інших операційних витрат АТ «УКРСИББАНК» за період з 2017 р. по 2019 р., тис. грн

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019 р. від 2017 р.	
				+/-	%
Утримання приміщень та обладнання	-260376	-276665	-311619	-51243	19,68
Оренда	-137859	-180099	-208790	-70931	51,45
Поштові та телекомунікаційні витрати	-92158	-111621	-105040	-12882	13,98
Професійні послуги	-138831	-131584	-91303	47528	-34,23
Рекламні та маркетингові послуги	-49544	-59943	-80003	-30459	61,48
Виробництво пластикових карток	-17121	-17556	-37390	-20269	118,39
Витрати на відрядження	-23827	-30966	-34297	-10470	43,94
Витрати на інкасацію	-20074	-26688	-32986	-12912	64,32
Витрати на охорону	-26468	-27698	-29424	-2956	11,17
Податки, крім податку на прибуток	-25923	-22775	-23124	2799	-10,80
Судові витрати	-10704	-16386	-18962	-8258	77,15
Роялті	-22616	-23497	-16485	6131	-27,11
Охорона праці, підбір кадрів, тренінги	-6456	-5423	-8440	-1984	30,73
Благодійність	-6170	-4364	-4550	1620	-26,26
Інше	-44776	-57382	-72089	-27313	61,00
Усього адміністративних та інших операційних витрат	-882903	-992647	-1074502	-191599	21,70

Адміністративні й інші операційні витрати банку зростають (рис. 2.11).

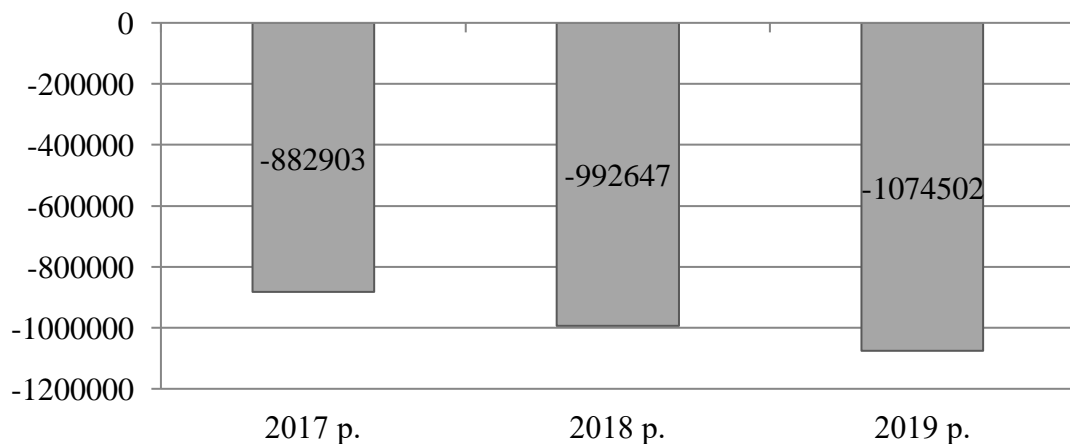

Рисунок 2.11 – Збільшення адміністративних та інших операційних витрат банку за 2017-2019 рр.

Таблиця 2.12 – Аналіз фінансових результатів банку, тис. грн

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019 р. від 2017 р.	
				+/-	%
Процентні доходи	3258823	4584242	5236310	1977487	60,68
Процентні витрати	-614573	-705709	-1030141	-415568	67,62
Комісійні доходи	1973160	2148021	2304140	330980	16,77
Комісійні витрати	-437673	-523440	-567150	-129477	29,58
Чистий прибуток від переоцінки іноземної валюти, торгових операцій з іноземною валютою та деривативів	506729	484967	566811	60082	11,86
Чистий прибуток від цінних паперів та інвестицій, які оцінюються за справедливою вартістю, із відображенням переоцінки у складі прибутку або збитку	0	37	7167	7167	×
Чистий збиток від іншої діяльності	-62912	-3872	-79300	-16388	26,05
Зменшення корисності активів, утримуваних для продажу	-67391	-84294	0	67391	-100,00
Зменшення корисності інвестицій у дочірні підприємства	0	0	-49970	-49970	×
Чисті доходи від банківської діяльності	4556163	5899952	6387867	1831704	40,20
Витрати, пов'язані з персоналом	-1333136	-1612136	-1964022	-630886	47,32
Адміністративні та інші операційні витрати	-882903	-992647	-1074502	-191599	21,70
Знос та амортизація приміщень, вдосконалень орендованого майна, обладнання та нематеріальних активів	-212706	-283594	-354446	-141740	66,64
Сукупний операційний дохід	2127418	3011575	2994897	867479	40,78
Резерв під очікувані кредитні збитки	-382675	121282	-153286	229389	-59,94
Чисті операційні доходи	1744743	3132857	2841611	1096868	62,87
Чисті доходи від необоротних активів	58297	35462	29589	-28708	-49,24
Прибуток до оподаткування	1803040	3168319	2871200	1068160	59,24
Витрати з податку на прибуток	-335599	-508462	-290752	44847	-13,36
Чистий прибуток за звітний період	1467441	2659857	2580448	1113007	75,85
Усього сукупних доходів за звітний період	1467441	2659857	2580448	1113007	75,85
Прибуток на одну просту акцію, грн	1,55	2,81	2,73	1,18	76,13
Прибуток на одну привілейовану акцію, грн	46,89	84,98	82,45	35,56	75,84

За весь проаналізований період АТ «УКРСИББАНК» отримував прибуток, однак інших доходів не мав, тому сукупний дохід тотожний чистому прибутку, який збільшився з 2017 р. по 2019 р. на 75,85%. Також збільшувався прибуток у розрахунку на одну просту й привілейовану акцію (рис. 2.12).

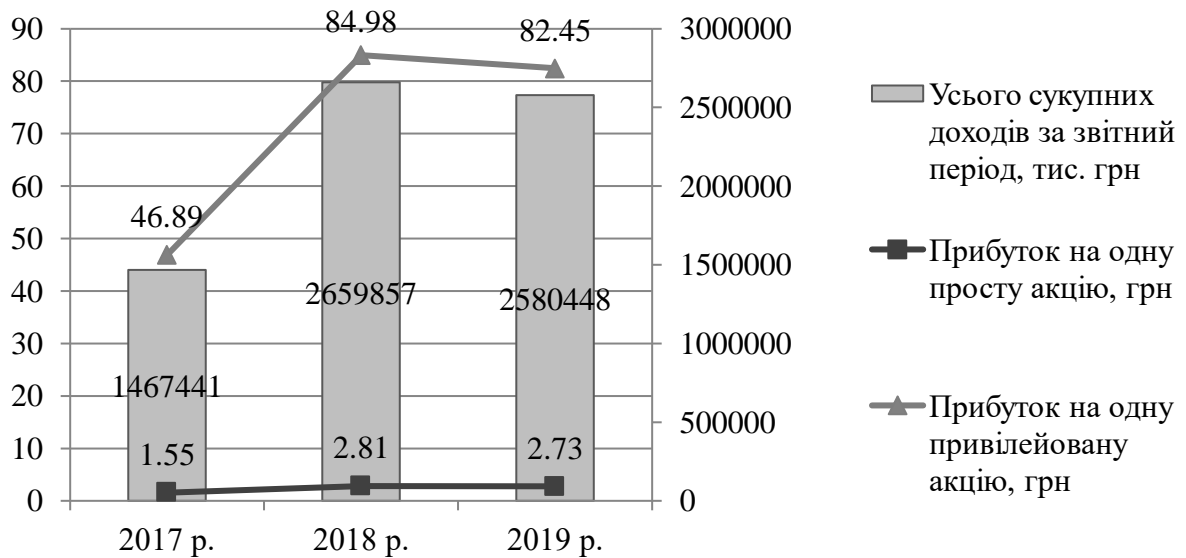

Рисунок 2.12 – Динаміка сукупного доходу банку та чистого прибутку на акцію АТ «УКРСИББАНК» за 2017-2019 рр.

Економічну ефективність банківської діяльності можна визначити на основі співвідношення витрат на залучення ресурсів та доходів від їх розміщення. Але враховуючи особливості функціонування банку як специфічного підприємства, яке працює із залученими коштами, необхідно брати до уваги концепцію взаємодії «ризик – прибутковість», згідно якої підвищення прибутковості супроводжується підвищенням банківських ризиків. Тоді під економічною ефективністю діяльності банку слід розуміти досягнення максимального розміру прибутку при встановленому (допустимого для конкретного банку) рівню ризику [33].

Оцінка ефективності банківської діяльності є одним із найважливіших завдань економічного аналізу, вирішення якого ґрунтується на застосуванні методу коефіцієнтів.

Сутність методу коефіцієнтів полягає у побудові системи взаємозв'язаних показників, які всебічно характеризують стан і динаміку об'єкта дослідження. Розраховані коефіцієнти дають змогу фінансовому аналітику поглибити висновки про фінансовий стан банку, оскільки абсолютні значення дають повну картину лише у виняткових випадках. Показники ефективності розраховують за результатами діяльності банку за рік. При розрахунках за квартал чи півріччя показники необхідно приводити до річного рівня.

Основними показниками, які характеризують прибутковість банку, є такі:

- норма прибутку на капітал (рентабельність капіталу);
- рентабельність (прибутковість) активів;
- чистий спред;
- чиста процентна маржа [43].

Відносні показники прибутковості АТ «УКРСИББАНК» у динаміці розраховані в табл. 2.13.

Таблиця 2.13 – Узагальнюючі показники ефективності банківської діяльності АТ «УКРСИББАНК», %

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019 р., +/-	
				від 2018 р.	від 2017 р.
Рентабельність активів	3,18	5,11	4,85	-0,26	1,67
Рентабельність власного капіталу	26,34	39,55	38,07	-1,48	11,73
Чистий спред	13,15	15,98	22,28	6,30	9,14
Чиста процентна маржа	5,73	7,46	7,91	0,45	2,17

За показниками рентабельності для АТ «УКРСИББАНК» найбільш ефективним був 2018 р., а чистий спред і чиста процента маржа банку демонстрували зростання протягом усіх проаналізованих років, тобто з 2017 р. по 2019 р., що свідчить про економічну ефективність його роботи (рис. 2.13).

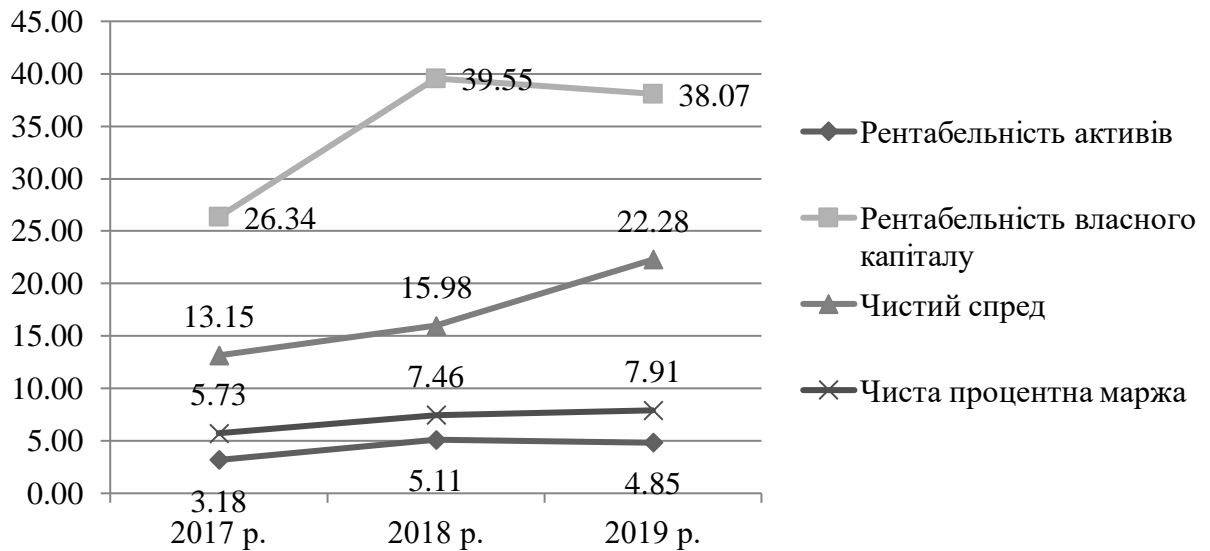

Рисунок 2.13 – Динаміка узагальнюючих показників ефективності банківської діяльності АТ «УКРСИББАНК», %

Аналіз абсолютних і відносних фінансових показників діяльності банку дає підстави констатувати досить високий рівень ефективності банківського бізнесу АТ «УКРСИББАНК», а також наявність у банку фінансового потенціалу для розвитку.

2.4 Рейтингове оцінювання діяльності АТ «УКРСИББАНК»

Сьогодні особливо гостро постає проблема забезпечення надійного і стабільного функціонування банківської системи та окремих банківських установ. На сучасному етапі розвитку банківської діяльності в Україні приділяється недостатньо уваги дослідженню надійності функціонування банків, у порівнянні зі світовою практикою.

Крім того, відбувається автоматичне перенесення західних методик аналізу діяльності банків без достатнього врахування українських реалій, що не завжди приводить до бажаного результату. Отже, постає завдання, з одного боку, розробки власної методичної бази аналізу функціонування банківської сфери, а з іншого, – необхідність критичного переосмислення рекомендацій і західних класичних концепцій моделювання, а також

запровадження сучасних банківських технологій, які зумовлюють провідну роль аналітичного дослідження діяльності фінансово-кредитних установ у країнах з ринковою економікою.

Оптимальним, з погляду надійності, вважається банк, у якого: обсяг працюючих (робочих, дохідних або ризикових) активів не перевищує розміру власного капіталу; кошти на розрахункових рахунках клієнтів повністю покриваються ліквідними активами; на фінансові ризики наражається не більше третини всіх довірених банку коштів; сумарні зобов'язання банку повністю забезпечені ліквідними активами, нерухомістю та цінностями; капітал інвестований у нерухомість і цінності; кошти, спрямовані на розвиток банку, втричі перевищують внески засновників [9].

Надійність банку – це узагальнююча багатовимірна характеристика функціонування, яка має змогу протистояти зовнішнім та внутрішнім негативним факторам впливу, й успішно втілює закріплені за нею функції. Це, в свою чергу, є гарантом ефективної реалізації економічних інтересів як самого банку, так і його партнерів, клієнтів, економіки країни загалом. Таким чином, надійність поєднує в собі поняття «стійкість» та «стабільний розвиток», характеризує банк як фінансову інституцію, грошово-кредитний інститут у загальному, причому стабільність – здатність до постійного динамічного розвитку, а стійкість – його внутрішній стан [30].

На сьогодні не існує однозначних методик, які могли б із повною гарантією відбирати найбільш надійні й ефективно працюючі банки. Український фінансовий ринок характеризується досить складною системою рейтингової оцінки розвитку та надійності банків. Окремі рейтингові методики присвячені аналізу кількісних показників діяльності банків, ранжирування яких (у вигляді списків найбільших) проводиться за розміром активів, капіталу із вказівкою сполучених із ними депозитів, внесків приватних осіб, сумарних зобов'язань, вкладень у кредити й державні цінні папери, коштів на карткових рахунках, прибутку тощо.

В оцінці надійності банківських установ можна виділити два основні

підходи: експертний і бухгалтерський.

Ці підходи різняться залежно від складу оцінюваної інформації. Експертна оцінка дається на основі досвіду й кваліфікації фахівців з будь-якої доступної інформації й аналізу як кількісних, так і якісних показників. Бухгалтерська оцінка дається винятково на основі офіційної фінансової звітності банку й аналізу тільки кількісних показників.

Експертний метод – у процесі аналізу поряд із властиво економічними показниками враховується ряд інших показників. Серед них можуть виділятися:

- 1) загальні питання щодо діяльності банку – засновники, статутний фонд, валюта балансу, наявні ліцензії, кореспондентські рахунки та ін.;
- 2) конкретні дані про роботу банку – історія створення, наявність філій, імідж, а також специфічні питання, такі як: інвестиційна діяльність, фінансування капітальних вкладень, впровадження нових для українського ринку форм фінансових послуг;
- 3) розрахунки аналітичних фінансових показників – ліквідності, достатності капіталу, прибутковості й ін.

Методика передбачає три основні етапи. Перший етап – формальний. На ньому проходить безпосередня перевірка виконання банками вимог обмежувальних критеріїв, сформульованих для кожної групи банків. Перша обмежувальна ознака – це валюта балансу, друга – величина капіталу, третя – рівень рентабельності. Наступні найбільш важливі критерії – частка позикових коштів у валюті балансу та коефіцієнт термінової ліквідності.

Другий етап – економіко-математичний. Він визначає кількісну характеристику індексу надійності, що обчислюється за певним набором нормативних параметрів. Усі аналізовані параметри можна умовно розділити на шість основних напрямів:

- результуючий фінансовий показник;
- показники динаміки управління фондами банку;
- професіоналізм банківського менеджменту;

- організаційна структура банку;
- історія розвитку та сучасний стан банку на ринку;
- імідж та довіра до банківської установи.

Третій етап – експертний. На ньому визначається експертний показник надійності на основі всіх отриманих показників та інформації, що публікується в ЗМІ чи отриманої з інших джерел. У результаті банку надається певна категорія відповідно до чинної класифікації [55].

Бухгалтерський підхід – аналіз проводиться виключно на основі фінансової звітності за формалізованою схемою розрахунків коефіцієнтів і визначення загального (інтегрального) бала.

Аналіз надійності банку на основі оприлюдненої звітності виходить з того, що банки в обов'язковому порядку повинні публікувати дані фінансової звітності. При цьому під платоспроможністю мається на увазі здатність банку вчасно погашати свої фінансові зобов'язання відповідно до наступаючих строків платежів.

Під стійкістю банку розуміється стабільність його діяльності у середньо- та довгостроковій перспективі, що може бути оцінена якістю активів, достатністю капіталу й ефективністю діяльності.

Під ліквідністю мається на увазі здатність перетворювати активи банку в грошові або інші платіжні засоби для оплати пропонованих зобов'язань у випадку, якщо наявних платіжних засобів для цього не вистачає.

Деталізований аналіз. Його ціль – більш докладна, всебічна оцінка фінансового стану банку, як за розглянутий період, так і на перспективу. Він конкретизує й доповнює результати експрес-аналізу. При цьому ступінь деталізації залежить від цілей аналітика.

У загальному виді деталізований аналіз фінансового стану включає такі етапи. Перший – це підготовка до аналізу (попередній етап): характеристика напрямів діяльності банку; перевірка правильності оформлення фінансових документів; перевірка балансу на вірогідність; перевірка дотримання обов'язкових нормативів НБУ; перевірка загальної фінансової звітності;

уточнення схеми аналізу (структура й коефіцієнти).

Другий етап – розрахунки показників за фінансовою звітністю (розрахунковий етап): структура балансу (структура бруто, структура нетто, аналітична структура); аналітичні коефіцієнти (достатність капіталу, якість активів, ділова активність, фінансова стабільність або стійкість, прибутковість і ліквідність); оцінка результатів розрахунків (аналітичний процес).

Фінансовий стан банку характеризується достатністю капіталу, якістю активів, ліквідністю балансу, ефективністю діяльності, рівнем управління (менеджменту) банку. В умовах триваючої кризи банківської системи особливе значення набуває правильний вибір банку. Найбільш важливими критеріями вибору банку можуть бути: по-перше, тип банку; по-друге, асортимент фінансових послуг; по-третє, якість і ціна послуг і, зрештою, найголовніше – надійність банку [29].

Для визначення інтегрального показника надійності АТ «УКРСИББАНК» використано адаптовану методику В.С. Кромонава, що була розглянута в першому розділі. Цей методичний підхід передбачає розрахунок шести основних коефіцієнтів.

Генеральний коефіцієнт надійності банку (K_1) визначається як співвідношення власного капіталу банку та його дохідних активів:

$$K_1 = \text{Власний капітал} / \text{Дохідні активи}. \quad (2.1)$$

Коефіцієнт миттєвої ліквідності (K_2) визначається як співвідношення високоліквідних активів до поточних зобов'язань банку:

$$K_2 = \text{Високоліквідні активи} / \text{Поточні зобов'язання}. \quad (2.2)$$

Крос-коефіцієнт (K_3) розраховується як відношення сукупних активів до дохідних активів банку:

$$K_3 = \text{Сукупні активи} / \text{Дохідні активи}. \quad (2.3)$$

Генеральний коефіцієнт ліквідності (K_4) – це співвідношення суми ліквідних активів і захищеного капіталу банку до його зобов'язань (захищений капітал банку включає вартість основних засобів, активні залишки групи рахунків капітальних вкладень і дорогоцінні метали):

$$K_4 = (\text{Ліквідні активи} + \text{Захищений капітал}) / \text{Зобов'язання}. \quad (2.4)$$

Коефіцієнт захищеності капіталу (K_5) є співвідношенням захищеного капіталу та власного капіталу банку:

$$K_5 = \text{Захищений капітал} / \text{Власний капітал}. \quad (2.5)$$

Коефіцієнт фондової капіталізації прибутку (K_6) характеризується співвідношенням власного та статутного капіталу банку:

$$K_6 = \text{Власний капітал} / \text{Статутний капітал}. \quad (2.6)$$

Табл. 2.14 є розрахунковою з результатами проміжних обчислень часткових коефіцієнтів і підсумкового чи інтегрального показника рейтингу банку. Дані діаграм наочно демонструють «слабкі місця» АТ «УКРСИББАНК» щодо його рейтингу. Так, найбільшою проблемою, що існувала протягом 2017-2019 рр., є недостатній рівень власного капіталу по відношенню до дохідних активів банку, а також власного капіталу в співвідношенні до статутного капіталу банку (тим більше, зважаючи на те, що цей коефіцієнт у розрахунку інтегрального показника береться з індексом 1/3). Крім того, в 2019 р. на зниження загального рівня надійності банку вплинуло зменшення ліквідності банківської установи (хоча значення цього коефіцієнта й перебуває в межах, рекомендованих НБУ).

Таблиця 2.14 – Розрахунок інтегрального рейтингового показника АТ «УКРСИББАНК»

Показники	Фактичні значення			Вага коефіцієнту	З урахуванням ваги		
	2017 р.	2018 р.	2019 р.		2017 р.	2018 р.	2019 р.
Генеральний коефіцієнт надійності (K_1)	0,0689	0,0837	0,1050	45	3,10	3,77	4,72
Коефіцієнт миттєвої ліквідності (K_2)	1,0516	1,3036	0,4844	20	21,03	26,07	9,69
Крос-коефіцієнт (K_3)	1,1765	1,3514	1,2346	10 / 3	3,92	4,50	4,12
Генеральний коефіцієнт ліквідності (K_4)	0,8064	0,7875	0,9282	15	12,10	11,81	13,92
Коефіцієнт захищеності капіталу (K_5)	1,2081	1,1745	1,3199	5	6,04	5,87	6,60
Коефіцієнт фондової капіталізації прибутку (K_6)	0,4446	0,5656	0,4406	5 / 3	0,74	0,94	0,73
Інтегральний показник надійності банку (K_H)	×	×	×	×	46,93	52,97	39,78

На рис. 2.14 побудовані пелюсткові діаграми, що відображають фактичні значення часткових коефіцієнтів фінансової надійності банку за період з 2017 р. по 2019 р.

Співвідношення сукупних і дохідних активів, а також суми ліквідних активів і захищеного капіталу до зобов'язань АТ «УКРСИББАНК» також не є надто високими.

До того ж, банк є збитковим, що вимагає комплексних заходів гармонізації його фінансових показників і відновлення прибутковості.

Для визначення інтегрального показника надійності банківської установи була застосована формула 1.1, що передбачає добуток фактичних значень часткових коефіцієнтів із урахуванням вагомості кожного компонента надійності. Отже, в 2017 р. АТ «УКРСИББАНК» мав граничний рівень надійності, проте більш наближений до задовільного. В 2018 р. фінансовий стан банку дещо покращився, що зумовило підвищення рівня його надійності до задовільного. В 2019 р. так само як і в 2017 р. спостерігався граничний рівень надійності банку через погіршення його фінансових показників, утім із наближенням до незадовільного.

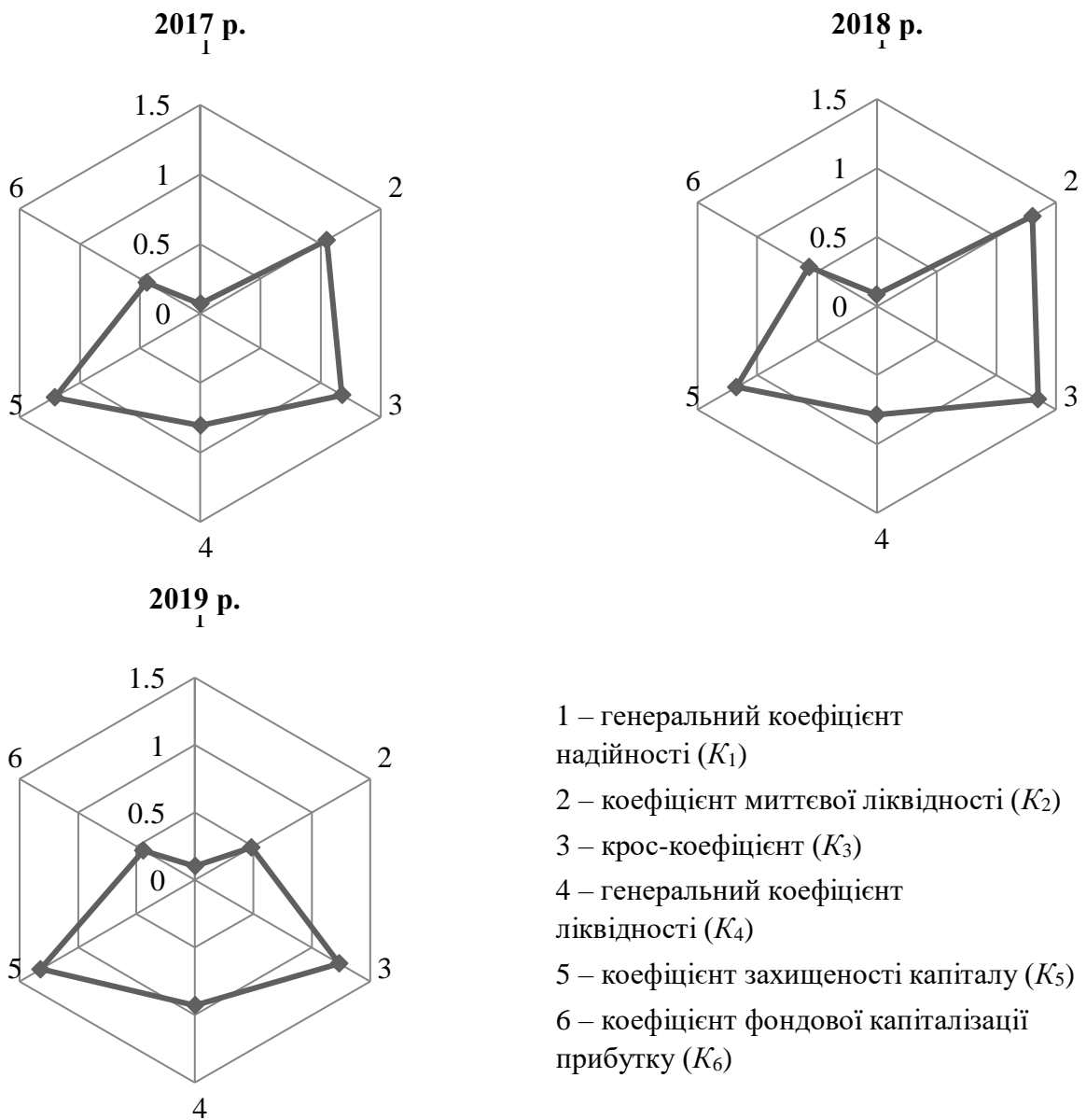

Рисунок 2.14 – Діаграми часткових коефіцієнтів надійності банку

Підбиваючи підсумки проведеного рейтингового оцінювання діяльності АТ «УКРСИББАНК» і факторів, які негативно вплинули на рівень його надійності, варто визначити такі основні проблеми.

По-перше, банку необхідно вжити невідкладних і радикальних заходів із підвищення його прибуткової роботи.

По-друге, АТ «УКРСИББАНК» має нерозв'язані проблеми з рівнем капіталізації та структурою власного й регулятивного капіталу, щоправда злиття з ПАТ «Укрсоцбанк», яке відбулося в 2019 р., має сприяти вирішенню цієї проблеми.

По-третє, ліквідність банку хоч і знаходиться на достатньому рівні з огляду на встановлені НБУ відповідні економічні нормативи, проте в 2019 р. суттєво знизилася, тому банку необхідно провести всебічний аналіз доцільності певного підвищення своєї ліквідності, що також матиме позитивний вплив і на його платоспроможність.

Окрім цих основних проблем, необхідно звернути увагу на якість і структуру активів АТ «УКРСИББАНК», а також оптимізувати структуру його зобов'язань із урахуванням потреби диверсифікації джерел позикових коштів і залучення так званих «довгих грошей», однак зважаючи на вартість цих фінансових ресурсів для банку. Всі зазначені проблеми мають вирішуватися з огляду на фінансові ризики, тобто невід'ємною складовою комплексу розв'язання проблем підвищення надійності АТ «УКРСИББАНК» має бути дієва система ризик-менеджменту.

Висновки до розділу 2

Аналіз балансових показників засвідчив, що активи зростали більшими темпами, ніж зобов'язання АТ «УКРСИББАНК». Кредитний портфель банку дещо зменшився, проте було підвищено його якість, що можна вважати позитивною зміною. Натомість банк суттєво збільшив обсяг активних операцій із цінними паперами, прагнучи до диверсифікації.

Серед зобов'язань важливу роль відіграють кошти клієнтів банку, тому виявлена тенденція до певного зменшення поточних коштів із одночасним збільшенням суми строкових депозитів дає банку можливість більш ефективно управляти своїми депозитними зобов'язаннями.

Непокритий збиток у складі власного капіталу в 2017 р. був трансформований у 2018 р. в нерозподілений прибуток, величина якого в 2019 р. була збільшена. Таким чином АТ «УКРСИББАНК» здійснив нарощення капіталізації, тож підвищив свою фінансову стійкість. За весь проаналізований період АТ «УКРСИББАНК» отримувал прибуток, однак

інших доходів не мав, тому сукупний дохід тотожний чистому прибутку, який збільшився з 2017 р. по 2019 р. на 75,85%. Також збільшувався прибуток у розрахунку на одну просту й привілейовану акцію.

За показниками рентабельності для АТ «УКРСИББАНК» найбільш ефективним був 2018 р., а чистий спред і чиста процента маржа банку демонстрували зростання протягом усіх проаналізованих років, тобто з 2017 р. по 2019 р., що свідчить про економічну ефективність його роботи.

Аналіз абсолютних і відносних фінансових показників діяльності банку дає підстави констатувати досить високий рівень ефективності банківського бізнесу АТ «УКРСИББАНК», а також наявність у банку фінансового потенціалу для розвитку.

В цілому проведений аналіз засвідчив дотримання банком економічних нормативів, встановлених регулятором, отже АТ «УКРСИББАНК» є стабільною фінансовою установою, що має перспективи до економічного зростання.

Підбиваючи підсумки проведеного рейтингового оцінювання діяльності АТ «УКРСИББАНК» і факторів, які негативно вплинули на рівень його надійності, варто визначити такі основні проблеми. По-перше, банку необхідно вжити невідкладних і радикальних заходів із підвищення його прибуткової роботи. По-друге, АТ «УКРСИББАНК» має нерозв'язані проблеми з рівнем капіталізації та структурою власного й регулятивного капіталу, щоправда злиття з ПАТ «Укрсоцбанк», яке відбулося в 2019 р., має сприяти вирішенню цієї проблеми. По-третє, ліквідність банку хоч і знаходиться на достатньому рівні з огляду на встановлені НБУ відповідні економічні нормативи, проте в 2019 р. суттєво знизилася, тому банку необхідно провести всебічний аналіз доцільності певного підвищення своєї ліквідності, що також матиме позитивний вплив і на його платоспроможність. Окрім цих основних проблем, необхідно звернути увагу на якість і структуру активів АТ «УКРСИББАНК», а також оптимізувати структуру його зобов'язань із урахуванням потреби диверсифікації.

3 ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ РЕЙТИНГІВ АТ «УКРСИББАНК»

3.1 Удосконалення методики рейтингового оцінювання банку

Сучасний стан розвитку економіки України зумовлює потребу постійної уваги до банківської системи в цілому та банків зокрема, а також постійного моніторингу їх фінансового стану й рівня надійності.

Фінансово-економічна криза, зниження ліквідності банківських активів, недовіра населення до банківського сектору, масовий відтік депозитів, ризикова банківська діяльність і дії регулятора щодо так званої «чистки» банківської системи призвели до того, що протягом 2014-2018 рр. Фондом гарантування вкладів фізичних осіб було введено тимчасову адміністрацію до 65 банків, більшість з яких потім були ліквідовані [61].

У зв'язку з цим виникає необхідність оцінки надійності банків як для клієнтів, що працюють із банківськими структурами, так і для самих банків, яким важливо оцінювати своїх партнерів по бізнесу в сфері банківництва. Тому необхідно проводити не тільки внутрішній аналіз діяльності банку, але й порівнювати результати його роботи з результатами роботи інших банків, використовуючи сучасні рейтингові системи оцінки.

Щоб оцінити надійність банку, у більшості існуючих методик використовується велика кількість показників. До них відносять: розмір власного капіталу, достатність капіталу, розмір активів, якість активів, прибутковість діяльності, ліквідність, кредитний ризик, достатність сформованих резервів та ін.

Усі ці показники досить повно характеризують діяльність банку та дають змогу всебічно проаналізувати ефективність його роботи. Проте, коли всі показники стандартизуються та зводяться за допомогою бальної оцінки до однієї одиниці виміру – показника надійності, велика кількість вхідної

інформації призводить до того, що вплив окремих чинників на рівень надійності банку втрачається.

Враховуючи це, особливого значення набуває застосування методів комплексної оцінки діяльності для одночасного вивчення сукупності показників та їх порівняння з метою надання кількісної та якісної характеристики динаміки розвитку банку в часі. Комплексна оцінка є дієвим засобом ефективного управління надійністю банку. Для отримання узагальнюючих комплексних оцінок можна застосовувати різноманітні методи зведення різних показників в єдиний інтегральний показник [62].

Рейтинг визнано в світі як інструмент, призначений для порівняльного аналізу динамічно розвинених систем. Рейтинг банків комплексно характеризує їхню діяльність і встановлює узагальнюючу оцінку фінансового стану за стандартизованим набором показників. Головним завданням рейтингу є визначення узагальнюючих оцінок і прогнозування майбутніх результатів діяльності банку, адже головною умовою рейтингу є зорієнтувати всіх потенційних користувачів в ситуації, що склалася в банківській системі, визначити місцезнаходження або позицію конкретного банку в сукупності інших банків [47].

Процедура рейтингування є комплексною та передбачає наявність трьох головних елементів: суб'єкта, об'єкта та інструментів. Зрозуміло, що об'єктом у даному випадку виступають конкретні банківські установи, або фінансові інструменти.

Суб'єктами є аналітики та користувачі інформації про результати рейтингування. Рейтингова оцінка діяльності банків в Україні проводиться:

- міжнародними рейтинговими агенціями;
- Національним банком України (в том числі Центром наукових досліджень НБУ);
- незалежними приватними рейтинговими агентствами (в тому числі уповноваженими);
- медіа-оцінювачами (ЗМІ та веб-сайти).

Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку України визначено перелік міжнародних рейтингових агентств, які мають право визначати обов'язкові за законом рейтингові оцінки емітентів та цінних паперів – це: Standard & Poor's, Moody's, Fitch Ratings. Багаторічний досвід роботи цих глобальних рейтингових агенцій створює високий рівень довіри з боку економічних суб'єктів до результатів оцінювання надійності банків, які вони оприлюднюють [63].

Проведення аналізу та побудова рейтингів банків в Україні здійснюється Національним банком України (система CAMELSO), що забезпечує банківське регулювання та нагляд в країні, а також незалежними рейтинговими агенціями, в тому числі уповноваженими.

Інструментами рейтингового аналізу є розроблені оцінювачами методики. Перші методики було розроблено в США (наприклад, CAMEL), проте дуже швидко і в інших країнах була усвідомлена дієвість рейтингування для оцінювання кредитоспроможності та надійності об'єктів та певних фінансових інструментів. Сьогодні відома широка класифікація рейтингових методик за різними критеріями: за сферою розповсюдження (національні та міжнародні); ступенем відкритості (відкриті й закриті); за методом побудови (бальні та індексні); за формою спостереження (комбіновані чи дистанційні); за формою подання результатів (чисельні, літерні та графічні) тощо.

Методики рейтингових агенцій можуть передбачати: аналіз операційного середовища; положення банку на фінансовому ринку; організацію системи корпоративного управління; рівень розвитку ризик-менеджменту (управління кредитним, валютним, процентним ризиком, ризиком ліквідності, операційним та юридичним ризиком); якість фінансового менеджменту (капіталізація, ліквідність, якість активів, диверсифікація пасивів, ефективність діяльності).

Методики медіа-оцінювачів, що передбачають використання публічної інформації, як правило обмежуються аналізом достатності капіталу,

ефективності діяльності, ліквідності, рівня підтримки акціонерів, динаміки загальний активів, депозитного портфеля та власного капіталу.

Агенції не оприлюднюють набір показників, що використовується в процесі аналізу, їх інтерпретацію, граничні значення та ступінь впливу. Це є комерційною таємницею. Але в економічній літературі все-таки зустрічаються такі, зміст і алгоритм яких є відкритим. Мова йде про загальновідомі методики оцінювання надійності банку В.С. Кромонава, О.Б. Ширинської, Г.Г. Фетисова та ін. [7].

Важливим компонентом кожної методики є шкала, яка дає можливість виставити підсумкову оцінку (визначити рейтинг). Встановлення рейтингів уповноваженими агенціями здійснюється за національною рейтинговою шкалою. Чинна Національна рейтингова шкала в Україні введена в дію Постановою Кабміну від 26 квітня 2007 р. № 665 «Про затвердження Національної рейтингової шкали». Національна рейтингова шкала передбачає надання довгострокових (більше року) та короткострокових (до року) кредитних рейтингів. При цьому виділяються два рівні рейтингів: інвестиційний і спекулятивний.

Найвищим рівнем довгострокового кредитного рейтингу є uaAAA, потім ідуть uaAA, uaA, uaBBB, uaBB, uaB, uaCCC, uaCC, uaC та uaD – дефолт. Короткострокові кредитні рейтинги включають uaK1, uaK2, uaK3, uaK4, uaK5 і uaKD. Отже, національна рейтингова шкала є літерною.

Прикладом бальної шкали може бути передбачена методикою CAMELSO, згідно з якою об'єкт оцінювання може отримати оцінку від 1 до 5, де «1» свідчить про найвищий рівень надійності, а «5» – найнижчий.

У випадку проведення рейтингового оцінювання вітчизняного банку міжнародним рейтинговим агентством, рейтинг привласнюється за міжнародною шкалою. Проте Рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку узгоджено відповідність рівнів рейтингових оцінок за шкалою міжнародних рейтингових агентств Moody's Investors Service, Fitch Ratings, Moody's Investors Service рівням за Національною

рейтинговою шкалою [18].

На шляху до вдосконалення рейтингових методик оцінювання надійності (кредитоспроможності) банків вітчизняні науковці розглядають різні підходи, в тому числі можливість перетворення літерного рейтингу (якісної величини) до кількісного вираження [33]. Так, пропонується найвищій оцінці за національною шкалою uaAAA присвоїти 9 балів, а найнижчій uaD – 0 балів. Таким чином створюється можливість розрахунку інтегрального (зваженого на частку активів конкретного банку в системі) кредитного рейтингу банку.

З часом все більше економічних суб'єктів усвідомлюють необхідність використання рейтингу як інструмента оцінювання надійності банків. Це зумовлено низкою причин:

1) необхідністю створення узагальнюючого показника, що характеризує результативність роботи (надійність, ефективність, або кредитоспроможність) окремої банківської установи з метою забезпечення прозорості банківської системи;

2) високою конкуренцією на ринку банківських послуг, що вимагає ранжирування банків за ступенем надійності для забезпечення правильного вибору клієнтів;

3) необхідністю для окремої банківської установи знати власну оцінку, що виставлена за загальноприйнятими критеріями. Це спонукатиме об'єкт оцінювання до підвищення якості роботи, рівня надійності, ліквідності, фінансової стійкості тощо;

4) прагненням наглядових органів виразити надійність банківської установи узагальнюючою оцінкою, що дає можливість окреслити більш прозору картину роботи банківської системи в цілому та спостерігати за змінами;

5) при виході на міжнародний рівень банківського бізнесу рейтингова оцінка є красномовною характеристикою банку. Її якість може привабити суб'єктів, а може одразу вказати на шлях до пошуку іншої банківської

установи – партнера.

Рейтингові методики є найбільш адекватним інструментом оцінювання надійності банку. Рейтинг, як результат комплексного аналізу банківської установи, найбільш чітко інформує про рівень її надійності. Методики рейтингування мають суттєві переваги над методами словесно-описового характеру, що можуть дати лише дві альтернативні характеристики банку: надійний або ненадійний. Рейтинг же характеризується: можливістю визначити інтегральну оцінку та оцінити позицію банку відносно інших банківських установ в їх сукупності; врахуванням максимальної кількості показників, що робить дослідження комплексним; наявністю чітких алгоритмів оцінювання, що дає можливість провести аналіз оперативно; використанням національної рейтингової шкали, що робить більшість оцінок уніфікованими; зниженням впливу суб'єктивних факторів, що підвищує об'єктивність оцінки.

Проте рейтинговому аналізу притаманні деякі вади: більшість методик передбачають використання закритої інформації про діяльність банку, що ускладнює їх застосування; більшість методик є закритими, що не дає змоги зрозуміти, які саме аспекти були враховані при проведенні дослідження; наявність діапазонів суми балів у визначенні узагальнюючої оцінки не дає можливості зробити її індивідуальною та максимально точною. Зазначені обставини створюють об'єктивну необхідність подальшого вдосконалення рейтингових методик як інструмента оцінювання надійності банку [65].

Пропонуємо побудувати рейтингову оцінку надійності банків, базуючись на бальній оцінці значень фінансових показників, які помножуються на ваговий коефіцієнт.

Така методика дає можливість нівелювати вплив певного фактора на надійність банку та дає мобільність в управлінні рейтингом при зміні зовнішніх умов. Тобто залежно від змін макроекономічних факторів та викликів аналітик змінює бали або вагові коефіцієнти та отримує вже інший рейтинг.

Процес рейтингового оцінювання рівня надійності банківської установи на думку О.В. Шварца доцільно проводити за таким алгоритмом (рис. 3.1).

Рисунок 3.1 – Алгоритм рейтингового оцінювання рівня надійності АТ «УКРСИББАНК»

Враховуючи той факт, що більшість зовнішніх контрагентів банку, яких цікавить його надійність – інвестори, кредитори та вкладники – для оцінки можуть використовувати тільки публічну звітність, для побудови рейтингової системи використані дані фінансової звітності з відкритих джерел, а саме з сайту АТ «УКРСИББАНК». Хоча треба наголосити: сучасна дійсність доводить, що деякі банки подають не повністю якісну та достовірну інформацію в своїх фінансових звітах.

Для складання рейтингу надійності банківської установи пропонуємо використовувати аналітичні показники, які входять в такі групи:

- 1) ліквідність та платоспроможність банку;
- 2) фінансова стійкість;
- 3) прибутковість банківської діяльності;
- 4) достатність капіталу банку;
- 5) якість управління ризиками;
- 6) якість кредитного портфеля;

7) окрім кількісних показників, для оцінки надійності банку в сучасних умовах необхідним є використання якісних показників, оскільки багато чинників неможливо виміряти, але вони чинять суттєвий вплив на стійкість банківської установи.

Для рейтингового оцінювання надійності АТ «УКРСИББАНК» пропонуємо такі кількісні та якісні показники та відповідні вагові коефіцієнти (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Показники та вагові коефіцієнти для визначення рейтингу надійності АТ «УКРСИББАНК»

Показники	Бали відповідно до фактичних значень показників				Ваговий коефіцієнт
	2	3	4	5	
1					6
1. Рівень дохідних активів	< 0,60	0,61-0,70	0,71-0,85	> 0,85	0,05
	0	4	6	10	
2. Питома вага ліквідних активів у сукупних активах банку, %	< 50	50-60	60-70	> 70	0,05
	0	4	7	10	
3. Частка кредитного портфеля в сукупних активах	< 0,50	0,50-0,60	0,61-0,70	> 0,70	0,05
	10	8	6	0	
4. Рентабельність активів, %	< 0	0-0,50	0,60-1,00	> 1,00	0,06
	-10	5	8	10	
5. Рентабельність власного капіталу, %	< 0	0-5,00	6,00-14,00	> 15,00	0,06
	-10	4	8	10	
6. Чиста процентна маржа, %	0-2,00	2,10-3,50	3,50-4,50	> 4,50	0,04
	2	4	8	10	

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4	5	6
7. Чистий спред, %	0-0,50	0,60-1,00	1,00-1,25	> 1,25	0,04
	2	6	8	10	
8. Мультиплікатор капіталу	> 11,00	10,00-11,00	7,00-9,99	< 7,00	0,05
	0	5	8	10	
9. Коефіцієнт надійності	< 0,05	0,06-0,10	0,11-0,15	> 0,15	0,04
	0	2	6	10	
10. Достатність (адекватність) банківського капіталу	< 0,10	0,10-0,11	0,11-0,12	> 0,12	0,05
	0	6	8	10	
11. Коефіцієнт миттєвої ліквідності	< 0,40	0,40-0,50	0,50-0,70	> 0,70	0,05
	0	4	6	10	
12. Коефіцієнт генеральної ліквідності	< 0,20	0,20-0,30	0,30-0,40	> 0,40	0,05
	0	6	8	10	
13. Коефіцієнт співвідношення кредитів та депозитів банку	< 0,70	0,70-0,79	0,80-0,99	> 1,00	0,04
	10	9	8	4	
14. Коефіцієнт покриття кредитів власним капіталом банку	< 0,12	0,12-0,20	0,20-0,25	> 0,25	0,04
	0	5	8	10	
15. Частка проблемних кредитів, %	< 10	11-19	20-30	> 30	0,05
	10	8	6	0	
16. Темп приросту статутного капіталу банку, %	< 5	5-10	10-15	> 15	0,04
	0	6	8	10	
17. Наявність іноземного або державного капіталу	Іноземний капітал	Російський капітал	Державний капітал		0,04
	7	3	10		
18. Наявність ситуації невиконання зобов'язань за депозитами в термін	Так	Ні			0,05
	-10	10			
19. Ймовірність санкцій для російських банків	Так	Ні			0,06
	-6	10			
20. Прозорість структури власності банку	Інформація про власників розкрита	Інформація про власників не розкрита			0,05
	6	-10			
21. Колишні керівники неплатоспроможних банків у вищому менеджменті	Правління банку	Керівники департаментів	Ні		0,04
	-10	-6	10		

Отже, відповідно до табл. 3.1, були визначені 16 кількісних та 5 якісних показників для обрахунку рейтингу надійності АТ «УКРСИББАНК». Вагові коефіцієнти визначаються на основі важливості того або іншого показника при забезпеченні стійкості банку та можливості виконання ним зобов'язань перед вкладниками, кредиторами або інвесторами. Загальна сума всіх вагових коефіцієнтів повинна дорівнювати 1. Тобто, показник, який має найбільший вплив на надійність банку, повинен мати найбільший ваговий коефіцієнт.

Враховуючи складну ситуацію в банківському секторі України, необхідним є використання якісних показників, які чинять негативний або позитивний вплив на надійність банку. Тому, якщо такий показник є характерним для банку, то відповідні бали помножуються на ваговий коефіцієнт, а отриманий результат віднімається від загального рейтингу банку чи додається до нього.

Відповідно до цього методичного підходу за результатами обрахунку кожному показнику присвоюються відповідні бали, які потім помножуються на ваговий коефіцієнт. Бали присвоюються залежно від інтервальних значень показника. Інтервали значень розрахункових показників визначаються на експертній основі або виходячи з практики аналізу банківської діяльності. Максимальний бал – 10 присвоюється тому інтервалу, значення розрахункового показника якого свідчить про позитивний вплив на надійність банку. Мінімальна оцінка – 0 балів (для якісних показників можливе від'ємне значення), навпаки, виставляється, якщо значення показника свідчить про негативний вплив на рівень надійності банківської установи.

Оскільки максимальна бальна оцінка – 10, а сума всіх вагових коефіцієнтів дорівнює 1, то і значення рейтингу буде знаходитися в межах від 0 до 10. Тобто банк, який отримав 10, є «ідеальним» банком практично з нульовим ризиком повернення депозиту. Банк, який отримав 0, є найменш надійною фінансовою установою. Залежно від інтервальних значень оцінки

рейтингу банки поділяються на чотири класи.

Загальний рейтинг надійності банку визначається за формулою:

$$R = \sum_{i=1}^n b_i \times w_i, \quad (3.1)$$

де R – рейтинг надійності банку;

i – номер показника, який використовується в розрахунку;

n – загальна кількість показників (у нашому рейтингу – 21);

b_i – бали, присвоєні i -му розрахунковому показнику;

w_i – ваговий коефіцієнт i -го показника.

Клас «А» – найнадійніші банки. Мають високий рівень ліквідності, надійності, всі операції забезпечені достатнім обсягом власного капіталу. Проблем із поверненням депозиту, навіть валютного, не може бути. Рейтинг від 7,01 до 10.

Клас «В» – надійні банки. Мають нормальний рівень ліквідності, надійності, але при цьому можуть мати велику проблемну заборгованість у кредитному портфелі або існують проблеми з обсягом власного капіталу. Проблем із поверненням депозиту, з великою ймовірністю, не може бути. Рейтинг від 5,51 до 7.

Клас «С» – менш надійні банки. Мають рівень ліквідності та надійності нижче середнього, існують проблеми з обсягом власного капіталу або його достатністю для покриття ризиків. Негативні економічні процеси або санкції проти материнських банків Росії можуть призвести до проблем у банку. Можуть виникнути проблеми з поверненням депозиту. Рейтинг від 4,01 до 5,50.

Клас «D» – ненадійні банки. Мають низький рівень ліквідності та надійності, існують проблеми з обсягом власного капіталу або його достатністю для покриття ризиків. Такі банки мають низьку якість кредитного портфеля, тобто висока частина проблемної заборгованості.

Негативні економічні процеси або санкції проти материнських банків Росії можуть призвести до проблем у банку. Висока ймовірність проблем із поверненням депозиту. Рейтинг від 0 до 4.

За результатами аналізу класи банків змінюються при складанні наступного рейтингу. Тобто, якщо банк поліпшив свої фінансові показники, підвищив рівень управління ризиками, він автоматично перейде в групу вищого класу, або навпаки.

Також слід зазначити, що запропонований методичний підхід до визначення рейтингу надійності банку, апробований на прикладі оцінювання рейтингу надійності АТ «УКРСИББАНК», дає можливість оцінювати фінансовий стан будь-якого банку залежно від можливості виконання ним своїх зобов'язань перед зовнішніми контрагентами (вкладниками, інвесторами та кредиторами).

Крім того, використання балів для кількісних та якісних показників на експертній основі при оцінці значень цих розрахункових індикаторів надає необхідної гнучкості запропонованій методиці.

3.2 Напрями вирішення проблем і визначення можливостей підвищення рейтингу АТ «УКРСИББАНК»

Оскільки проведений аналіз рівня надійності АТ «УКРСИББАНК» за різними методичними підходами виявив цілу низку проблем, які негативно впливають на рейтинг банку, слід чітко окреслити напрями їх вирішення з урахуванням стратегічних цілей банківської установи. Тут варто зазначити, що банк має досить амбітний стратегічний орієнтир – стати найбільшим універсальним приватним іноземним банком ТОП-5 із 10% ринковою часткою. Цей орієнтир зумовлює набір коротко- і довгострокових стратегічних цілей, які зокрема наводяться в презентації для інвесторів АТ «УКРСИББАНК». Далі розглянемо зазначені цілі, щоб запропоновані комплексні заходи з підвищення надійності банку не йшли з ними в розріз і

не суперечили загальній стратегії розвитку банківської установи.

Окремо слід зазначити, що в межах напрямів «Розвиток віддалених каналів та електронного бізнесу» й «Фокус на технологічність та підвищення рівня автоматизації продуктів, процесів і каналів продажів» АТ «УКРСИББАНК», співпрацюючи з Компанією «Техносерв Україна», вже провів модернізацію всіх ІТ-процесів із дистанційного обслуговування клієнтів і надання банківських послуг у системі інтернет-банкінгу [54].

В цілому ж, аналіз стратегічних пріоритетів банку і довгострокових стратегічних цілей АТ «УКРСИББАНК» дає підстави стверджувати, що запропоновані напрями підвищення його надійності не суперечать стратегії розвитку банку.

Так, концепція «високорентабельної банківської діяльності», у країнах з розвиненою ринковою економікою, базується на трьох «китах»:

- по-перше, максимізації доходів (від наданих кредитів та операцій із цінними паперами, а також підтримка гнучкої структури активів, яка пристосована до змін процентної ставки);
- по-друге, мінімізації витрат (через оптимізацію структури пасивів, зменшення втрат від безнадійних позик, жорсткий контроль за накладними витратами);
- по-третє, грамотному та ефективному фінансовому менеджменті банку.

Виходячи з даної концепції, цей зарубіжний досвід можна адаптувати до АТ «УКРСИББАНК» з метою підвищення рентабельності його діяльності, що передбачає максимізацію доходів, мінімізацію витрат та формування високоефективного менеджменту банку.

В зв'язку з цим можна запропонувати основні напрями зростання доходів банку. Так, загальне зростання групи активів, що приносять процентний дохід, для чого банк повинен, по-перше, залучати більше позичальників і при цьому ретельно аналізувати їх фінансовий стан, по-друге, нарощувати свій кредитний потенціал за рахунок збільшення обсягу

ресурсів, що залучаються. Це можливо при проведенні зваженої маркетингової та процентної політики.

Раціональне та ефективне розміщення коштів банку для забезпечення його фінансової стійкості. Виконання цієї умови дасть змогу позбавитися суперечностей між ліквідністю, надійністю та прибутковістю банку.

Фінансове планування, як один з резервів збільшення прибутку та раціонального його використання. Багато витрат несе банк унаслідок неузгоджених дій різних управлінь між собою. Фінансовий план дає можливість спрогнозувати доходи, витрати і прибуток банку. Й хоча в умовах, які склалися в нашій країні, через нестабільність, інфляцію реальні дані можуть суттєво відрізнятись від запланованих, але пропорції залишаються практично незмінними. Банківська установа повинна реально бачити перспективи свого розвитку і цілі на перспективу.

Зміна загального рівня процентної ставки за активними операціями банку. Теоретично більш високий рівень процентної ставки повинен принести банку якомога більший дохід. Проте, в сучасних умовах банки рідко вдаються до таких дій. В умовах конкурентної боротьби вони найчастіше знижують ставку з метою залучення якомога більшої кількості позичальників. Працюючи в цьому напрямі банки намагаються збільшити рівень процентної ставки за активними операціями, тобто тут спрацьовує принцип будь-якого бізнесу: «дешевше купити, дорожче продати» [67].

З іншого боку, в умовах жорсткої конкуренції між кредитними установами та боротьби за розширення обслуговування ринків банкам дуже важко це робити. Таким чином, щоб отримати більший дохід, АТ «УКРСИББАНК» повинен враховувати крім специфічних факторів, що визначають розмір процента по активних операціях (облікова ставка, рівень інфляції, термін позики, її розмір, ризик, характер забезпечення, витрати з оформлення позики, контроль та інші), також попит на кредитному ринку і ставки конкуруючих банків та інших фінансово-кредитних установ.

Зміна структури портфелю доходних активів – відомо, чим вищий

дохід, тим більший ризик у сфері банківської діяльності. Тому головне завдання банку – визначення ступеня допустимості та виправданості того чи іншого ризику. Сутність банківського управління полягає в гнучкому співвідношенні протилежних вимог ліквідності і прибутковості. Загалом фахівці вважають, що частка доходних активів у загальних активах банку повинна бути на рівні 0,75-0,85. Зменшення частки доходних активів нижче 0,7 свідчить про можливі проблеми в діяльності банку [68].

Нарощення власних коштів банку, що сприятиме зростанню ресурсної бази АТ «УКРСИББАНК» і відповідно його інвестиційного потенціалу. Це буде однією з передумов залучення іноземних інвестицій, стимулюватиме інтеграційні процеси, забезпечить незалежність банку.

Систематичне та всебічне вивчення кредитних ризиків та приймання заходів з їх мінімізації. З цією метою необхідно організувати відділи управління кредитними ризиками. Крім того, необхідним є формування достатніх страхових резервів та резервних фондів. Оскільки основна причина банківських банкрутств – неповернення раніше виданих кредитів, то формування цих фондів сприятиме зміцненню надійності й стабільності банку, а отже, й банківської системи України, зменшенню можливих фінансових ризиків у кредитній діяльності. Створення цих резервів гарантуватиме покриття рахунків у діяльності банку, сприятиме підтримці його ліквідності на необхідному рівні [69].

Забезпечення зростання непроцентних доходів АТ «УКРСИББАНК», а саме приділення більшої уваги доходам від надання послуг «небанківського» характеру, оптимізація пасивів, зменшення загально адміністративних витрат, зменшення витрат на створення банківської послуги, що дасть змогу знизити її ціну.

Отже, для збільшення ефективності управління процесом формування та розподілом прибутку АТ «УКРСИББАНК» можна запропонувати проведення заходів із збільшення процентних, комісійних та непроцентних доходів банку та зменшення рівня витрат банку за рахунок залучення більш

дешевих ресурсів та підвищення частки доходних активів у загальних активах банку, збільшувати обсяг власного капіталу, наприклад за рахунок капіталізації дивідендів, а також ефективне управління співвідношенням «прибуток – ризик». Вдале дослідження та впровадження всіх цих заходів допоможе збільшити прибутковість банку та досягти підвищення його надійності.

Наступним важливим напрямом підвищення надійності АТ «УКРСИББАНК» є забезпечення достатності його капіталу, можливо й за рахунок консолідації з ПАТ «Укрсоцбанк», яка зараз триває. В цілому, необхідно зазначити, що управління капіталом банку передбачає прогнозування його величини з урахуванням обсягів зростання балансових та позабалансових операцій, рівня фінансових ризиків, дотримання нормативів між різними структурними складовими капіталу відповідно до національних регуляторних положень з метою забезпечення достатнього рівня капіталізації.

При цьому необхідно враховувати критерії вибору та економічні характеристики кожного з методів нарощення власного капіталу, в управлінні капіталом банку, якість складових капіталу відповідно до чинного банківського законодавства [43].

Ключовим елементом в цьому випадку стає концепція механізму управління власним капіталом, в якій регламентовано позицію щодо управління власним капіталом банку та визначено основні її складові, що стосуються не тільки забезпечення достатнього обсягу капіталу, але й удосконалення систем організаційно-економічного забезпечення й систем стимулювання персоналу банку.

Доцільно виділити два основні способи підвищення рівня капіталізації:

- 1) нарощення обсягів банківського капіталу;
- 2) зниження ризикованості діяльності банку [70].

У свою чергу, джерела зростання банківського капіталу традиційно поділяють на дві групи: внутрішні (капіталізація прибутку, нарощення

резервів переоцінки) та зовнішні (емісія акцій, залучення субординованого боргу, консолідація банківського капіталу шляхом злиття, приєднання банків).

Основним внутрішнім джерелом збільшення капіталу банку є прибуток, який не виплачено акціонерам у вигляді дивідендів, а капіталізовано або залишено в банку «нерозподіленим». Важливою перевагою цього джерела збільшення капіталу є його незалежність від коштів, які залучаються на відкритому ринку, а також те, що воно не становить потенційної загрози інтересам акціонерів. Недолік цього джерела полягає в необхідності оподаткування прибутку та суттєвій залежності від макроекономічних факторів. Дане джерело підвищення капіталізації банку наразі є значно обмеженим.

Нарощення резервів переоцінки не доцільно розглядати як пріоритетне джерело збільшення капіталу АТ «УКРСИББАНК», оскільки воно потенційно може використовуватися як інструмент фіктивної капіталізації шляхом включення до капіталу таких складових, як завищена переоцінка основних засобів; нараховані, але не сплачені відсотки; операції з придбання в інсайдерів основних засобів, в яких немає гострої потреби, за значно завищеними від ринкових цінами; довгострокові кредити інсайдерам на пільгових умовах тощо [25].

Основним зовнішнім джерелом нарощення капіталу банків традиційно вважається додаткова емісія акцій. Утім, збільшення капіталу банками в останні роки відбувається переважно шляхом конвертації кредитів від акціонерів.

На сьогодні вітчизняні банки також мають змогу збільшувати власний капітал без зміни частки акціонерів тільки за рахунок субординованого боргу – капіталу 2-го рівня, який охоплює звичайні незабезпечені субординовані боргові інструменти з мінімальним початковим фіксованим терміном не менше 5 років. Такий спосіб поповнення капіталу є доволі популярним серед банківських установ (хоч і не для всіх доступним), оскільки боргові

зобов'язання не надають їхнім власникам права на управління банком, а сплата процентів за таким боргом здійснюється за рахунок збільшення валових витрат [41].

На сучасному етапі розвитку банківської системи України перспективним інструментом вирішення актуальних проблем підвищення капіталізації є злиття та поглинання банків. НБУ ініціював зміни в процесі реорганізації банків, якими скорочено строки реєстраційних процедур під час реорганізації банку, затверджена спрощена процедура реорганізації банків, які, потребують додаткової капіталізації. Сьогодні відбувається приєднання ПАТ «Укрсоцбанк» до АТ «УКРСИББАНК», що безперечно сприятиме зростанню капіталізації.

Одним із перспективних напрямків підвищення рівня капіталізації банку, який широко використовується в економічній практиці зарубіжних країн, також є також інтеграція банківських і небанковських фінансових інститутів [59].

Позитивний вплив на рівень капіталізації банку матиме зниження ризикованості його діяльності, зокрема – покращення якості активів. Цьому може сприяти законодавче забезпечення кредиторських прав банків, створення інфраструктури (кредитні бюро, рейтингові агенції, тощо), отримання від позичальників додаткової застави за кредитами, покращення роботи з повернення проблемної заборгованості (у т.ч. передача проблемних активів в управління третій особі (колектору), продаж проблемних активів непов'язаній фінансовій компанії на умовах факторингу, сек'юритизація активів) тощо.

Реалізація зазначених заходів із забезпечення достатності капіталу допоможе не лише збільшити рівень капіталізації АТ «УКРСИББАНК», але й підвищити його надійність.

Механізм управління ліквідністю АТ «УКРСИББАНК» має передбачати існування таких складових:

- аналіз факторів негативного впливу на ліквідність банку;

- визначення потреби банку в ліквідних коштах;
- визначення джерел покриття потреби банку в ліквідних коштах;
- складання плану дій на випадок виникнення дефіциту або надлишку ліквідності;
- методи регулювання ліквідності.

Аналіз факторів негативного впливу на ліквідність банку повинен здійснюватись на основі глибокого аналізу зовнішньої кон'юнктури ринку та всередині банку, який комплексно оцінює вплив існуючих тенденцій на банківську ліквідність.

Враховуючи загальну нестабільність фінансового-банківського сектору й української економіки загалом, передбачуваність поведінки грошових потоків банків помітно знижується. Це може призвести до великої кількості сценаріїв, що, у свою чергу, підвищить складність розрахунків.

Проте, не варто розробляти надто багато варіантів, які мало чим відрізнятимуться. Якщо розбіжності невеликі, доцільно зупинитись на основних, оскільки надмірна деталізація потребує додаткових витрат і, що найгірше, відволікає фахівців від аналізу реальної ситуації з ліквідністю [4].

Складовою сформованої системи управління ліквідністю є механізм безпосереднього визначення потреби банку в ліквідних коштах. В основі оцінювання потреби банку в ліквідних коштах є застосування принаймні одного з трьох наступних методів: методу структурування коштів, методу показників ліквідності чи методу грошових потоків. Усі вони мають свої переваги і недоліки, але саме вони є базою для здійснення оцінки ліквідності, яка дає найбільш достовірні результати.

Метод структурування коштів полягає у встановленні відповідності між різними джерелами коштів та напрямками їх використання. Частину ресурсів, сформовану за рахунок мінливих джерел необхідно вкладати у короткострокові проекти, а більш стабільні джерела спрямовувати у довгострокові інвестиції.

Визначення потреби банку у ліквідних коштах за методом показників

ліквідності здійснюється за допомогою розрахунку певних коефіцієнтів, які характеризують рівень забезпеченості банку ліквідними коштами.

Метод грошових потоків, як спосіб визначення потреби банку у ліквідних коштах, полягає у визначенні дисбалансу між очікуваними протягом певного періоду надходженнями і відповідними потенційними напрямками використання коштів [71].

Оскільки у процесі оцінювання потреби в ліквідних коштах беруться до уваги не лише фактичні, але й очікувані грошові потоки, різниця між обсягами лагових надходжень та списань відображає очікуваний розрив ліквідності. Його негативне значення на пряму підриває фінансову стабільність АТ «УКРСИББАНК».

Невід’ємним елементом комплексної системи управління ліквідністю банку є визначення джерел покриття потреби банку в ліквідних коштах. Виходячи з проведеного аналізу доволі великої кількості підходів, можна стверджувати, що ці джерела включають накопичену та покупну ліквідність.

З метою якісного забезпечення фінансової стабільності банку, його система управління ліквідністю повинна містити також чіткий план дій на випадок виникнення дефіциту або надлишку ліквідності. Цей план дій, який дав би змогу реально підготуватись як до дефіциту, так і надлишку ліквідних коштів, повинен передбачати:

- аналіз періодів з найбільшим дефіцитом ліквідності з погляду можливості його погашення і визначення величини чистої нестачі ліквідності;
- вибір джерел погашення чистої нестачі ліквідності, у тім числі шляхом використання надлишків, що утворюються в попередніх часових інтервалах;
- визначення альтернативних напрямів вкладення коштів на випадок утворення надлишку ліквідності;
- складання плану залучення та розміщення коштів за строками і сумами за базовим та альтернативними варіантами;

- визначення потреби банку в накопиченій ліквідності у розбивці за строками та чіткий план роботи з розширення покупної ліквідності;
- оптимізацію рівня накопиченої і покупної ліквідності за її вартістю, строками і сумами.

На додачу до переліченого вище, в окремих часових інтервалах, які призводять до найбільшого дефіциту ліквідності, дуже важливо ситуацію оцінити комплексно. У випадку, якщо проведений аналіз виявить нездатність банку погасити дефіцит ліквідних коштів за допомогою використовуваних ним інструментів, доцільно розробити, для екстрених випадків, план антикризового управління ліквідністю, який передбачає процедури, що дають змогу подолати сформовану ситуацію.

Чи не найважливішим елементом системи управління ліквідністю вважаються методи її регулювання. Сьогодні економічна наука і практика банківської діяльності виокремлюють три основні методи, кожен з яких має свої переваги і недоліки, а економічна доцільність їх застосування визначається особливостями банківської діяльності, станом фінансових ринків і тенденціями середовища функціонування. До цих трьох методів належать:

- 1) метод накопичення ліквідності (регулювання ліквідності через активи);
- 2) метод запозичення ліквідності (регулювання ліквідності через пасиви);
- 3) метод збалансованого регулювання ліквідності (регулювання ліквідності через активи та пасиви) [42].

У зв'язку з високою вартістю методу накопичення ліквідності і значною ризикованістю методу запозичення, АТ «УКРСИББАНК» доцільно обрати компромісний варіант регулювання ліквідності – метод збалансованого регулювання ліквідності. Він передбачає одночасне використання обох попередніх методів, тобто частину попиту на ліквідні кошти необхідно задовольняти за рахунок нагромадження високоліквідних

активів, а решта – через запозичення коштів.

Таким чином, метод збалансованого регулювання ліквідності дає змогу регулювати ризик ліквідності шляхом координації рішень щодо джерел залучення та напрямків розміщення коштів за обсягами і термінами для забезпечення прибутковості банку.

Отже, управління ліквідністю АТ «УКРСИББАНК» є невід’ємною складовою його діяльності, від якої залежить не лише прибутковість, розвиток та фінансова стабільність в цілому, але й здатність банку підвищити свою надійність.

У сучасній банківській практиці під управлінням активами та пасивами прийнято розуміти інтегрований підхід до управління балансом банку, який розглядається як єдине ціле і спрямовується на досягнення загальної мети підвищення прибутків за прийняттого рівня ризику.

Сутність управління активами та пасивами полягає у формуванні стратегій та проведенні операцій, які приводять структуру балансу банку у відповідність до обраної політики. За даного підходу банки розглядають свої портфелі активів, зобов’язань та капіталу в нерозривній єдності як сукупний портфель, спрямований на досягнення спільної мети. Такий спосіб управління цілком обґрунтований, оскільки в реальній дійсності всі банківські портфелі тісно взаємозв’язані і значною мірою впливають один на одного [53].

Збалансоване управління активами і пасивами АТ «УКРСИББАНК» дасть змогу фінансовому менеджменту банківської установи ефективно управляти ризиком відсоткових ставок та ризиком ліквідності координуванням рішень щодо джерел фінансування та напрямів розміщення коштів. У сучасних умовах нестабільності фінансових ринків та зростання ризикованості банківської діяльності саме збалансоване управління активами і пасивами розглядається як найефективніший підхід до управління банком, що дає змогу підвищувати його надійність.

Узагальнення наукових розробок у сфері управління ризиком дає змогу

виділити в межах системного підходу такі базові принципи ризик-менеджменту у банках: цілісності та системності; синергійності; ієрархічної побудови та структуризації; відкритості та адаптивності; узгодженості; ефективності та ін.

Більшість дослідників ризик-менеджменту в банках виділяють такі етапи управління ризиком: 1) ідентифікація ризику, тобто виявлення його специфіки, прогнозування можливостей і особливостей реалізації, зміни ризику в часі, ступеня взаємозв'язку з іншими ризиками, а також фіксація чинників, що визначають ризик; 2) оцінка наслідків настання ризику; 3) формування, обґрунтування та вибір методів та інструментів управління ризиком; 4) контроль (моніторинг і облік, звітність, відповідальність).

Таким чином, управління ризиками банківської діяльності – це процес, за допомогою якого банк виявляє (ідентифікує) ризики, проводить оцінку їх величини, здійснює моніторинг і контролює свої ризикові позиції, а також враховує взаємозв'язки між різними категоріями (видами) ризиків [12].

В сучасних умовах АТ «УКРСИББАНК» доцільно спиратися на системний підхід в управлінні ризиками, який поєднує всі сутнісні аспекти цієї проблеми на основі забезпечення виконання його стратегічних завдань щодо розвитку банку в короткостроковій та довгостроковій перспективі.

Основні завдання ризик-менеджменту АТ «УКРСИББАНК» з огляду на необхідність підвищення надійності банку є такими:

- зниження невизначеності при ухваленні управлінських рішень;
- зменшення початкового рівня ризику до прийняттого рівня;
- зниження витрат, пов'язаних з ризиком;
- визначення і контроль стану різних сфер діяльності або ситуацій, що виникають у результаті можливих небажаних змін;
- досягнення балансу між вигодами від зменшення ризику і необхідними для цього витратами;
- прогнозування настання ризикових ситуацій.

Таблиця 3.2 – Обґрунтування позитивного впливу заходів у межах запропонованих напрямів підвищення надійності АТ «УКРСИББАНК»

Напрями підвищення надійності банку	Позитивний вплив заходів у межах напрямку на надійність банківської установи
Забезпечення прибутковості банківської діяльності та забезпечення сталого зростання чистого прибутку банку	Невідкладні та радикальні заходи з відновлення прибуткової роботи банку сприятимуть поліпшенню всіх фінансових показників банківської установи, що стане поштовхом для забезпечення її сталого розвитку
Підвищення капіталізації банку й оптимізація власного та регулятивного капіталу з метою забезпечення достатності капіталу з урахуванням вимог НБУ і міжнародних стандартів	Висока капіталізація, створення додаткових буферів капіталу, збільшення частки резервів і нерозподіленого прибутку (замість існуючого на сьогодні непокритого збитку) в структурі власного капіталу, підвищення питомої ваги основного капіталу порівняно з питомою вагою додаткового в складі регулятивного капіталу дасть змогу уникнути санкцій з боку регулятора та забезпечить захист інтересів клієнтів, партнерів і власників банку
Обґрунтоване підвищення ліквідності активів банку з огляду на пропорції «ліквідність – ризик – прибутковість»	Вирішення проблеми забезпечення достатньої ліквідності активів без створення так званої надлишкової банківської ліквідності сприятиме підвищенню платоспроможності банку без шкоди його прибутковості
Оптимізація структури активів і пасивів банку за рахунок удосконалення системи збалансованого управління банківськими активами та пасивами	Гармонізація та забезпечення зваженого управління активами та пасивами банку дасть змогу визначити найбільш прибуткові напрями активних операцій і можливості залучення фінансових ресурсів на вигідних для банку засадах з орієнтацією на підвищення економічної ефективності банківського бізнесу
Розвиток ризик-менеджменту банку з метою комплексного управління та мінімізації всіх фінансових ризиків банківської установи	Розвиток системи ризик-менеджменту з урахуванням міжнародних стандартів управління банківськими ризиками дасть можливість банку убезпечити свій бізнес і підвищити довіру клієнтів, що матиме позитивним наслідком зростання рівня надійності банку
Впровадження сучасних інноваційних банківських технологій із метою більш повного та якісного обслуговування існуючих клієнтів і залучення нових	Банк має орієнтуватися на лідерські позиції та забезпечення конкурентних переваг, що за сучасних умов неможливо без розвитку ІТ-банкінгу, впровадження та вдосконалення дистанційних каналів обслуговування клієнтів, однак із одночасним забезпеченням високого рівня економічної безпеки
Розвиток банківського маркетингу з метою позиціонування банку як надійної фінансової установи з доброю репутацією та позитивним іміджем	Розвиток усіх складових комплексу банківського маркетингу дасть змогу підвищити рівень конкурентоспроможності банку, розширити частку існуючого ринку та проникнути в нові ринкові ніші, зберігаючи при цьому добру репутацію та позитивний імідж надійної банківської установи

Для підвищення надійності АТ «УКРСИББАНК» має впроваджувати інновації в свою діяльність, а саме:

- продуктові інновації (онлайн-продукти, платіжні картки та сервіси для карток, способи і методи дистрибуції банківських продуктів; електронні платіжні інструменти, платіжні міні-термінали);
- канали обслуговування (багатоканальне обслуговування клієнтів, віддалений банкінг, соціальні мережі, філії як екосистеми для роботи з клієнтами, адаптивна архітектура каналів);
- технологічні інновації (цифрові технології, мережеві технології, CRM-технології, автоматизація та самообслуговування, багатофункціональні технології);
- платіжні системи (використання віртуальних валют, оверсайт, упередження шахрайства, системи прискорених переказів, кліринг);
- ринкові інновації (everyday banking; програми лояльності, лідерство на ринку, безпека банківської діяльності, маркетингові інновації та інші).

Посилення конкуренції, розширення ринку банківських послуг та інші зміни в банківській сфері визначають необхідність застосування маркетингу. Це підвищує ефективність діяльності банків і вдосконалює її, тому одним із основних факторів успішного розвитку та підвищення надійності АТ «УКРСИББАНК» є впровадження ним та активне використання маркетингового інструментарію в своїй банківській діяльності.

Всі зазначені напрями підвищення рейтингів АТ «УКРСИББАНК», розроблені з урахуванням його стратегічних пріоритетів і довгострокових стратегічних цілей, орієнтовані на забезпечення високого рейтингу надійності банківської установи, за умови виваженої підтримки розвитку банківської системи національним регулятором.

Висновки до розділу 3

За результатами застосування вдосконаленої методики оцінювання надійності банку на основі рейтингування в 2017 і 2019 рр. АТ «УКРСИББАНК» відносився до категорії «С», тобто його надійність була

невисокою внаслідок від'ємних значень рентабельності активів і власного капіталу, а також значної частки (понад 30%) російського капіталу.

Слід зазначити, що запропонований методичний підхід до визначення рейтингу надійності банку, апробований на прикладі оцінювання рейтингу надійності АТ «УКРСИББАНК», дає можливість оцінювати фінансовий стан будь-якого банку залежно від можливості виконання ним своїх зобов'язань перед зовнішніми контрагентами (вкладниками, інвесторами та кредиторами).

Напрями підвищення надійності АТ «УКРСИББАНК», розроблені з урахуванням його стратегічних пріоритетів і довгострокових стратегічних цілей, орієнтовані на забезпечення високого рейтингу надійності банківської установи, за умови виваженої підтримки розвитку банківської системи національним регулятором. Невідкладні та радикальні заходи з підвищення прибуткової роботи банку сприятимуть поліпшенню всіх фінансових показників банківської установи, що стане поштовхом для сталого розвитку.

Висока капіталізація, створення додаткових буферів капіталу, збільшення частки резервів і нерозподіленого прибутку (замість існуючого на сьогодні непокритого збитку) в структурі власного капіталу, підвищення питомої ваги основного капіталу порівняно з питомою вагою додаткового в складі регулятивного капіталу дасть змогу уникнути санкцій з боку регулятора та забезпечить захист інтересів клієнтів, партнерів і власників банку.

Вирішення проблеми забезпечення достатньої ліквідності активів без створення так званої надлишкової банківської ліквідності сприятиме підвищенню платоспроможності банку без шкоди його прибутковості. Гармонізація та забезпечення зваженого управління активами та пасивами банку дасть змогу визначити найбільш прибуткові напрями активних операцій і можливості залучення фінансових ресурсів на вигідних для банку засадах з орієнтацією на підвищення економічної ефективності банківського бізнесу.

ВИСНОВКИ

Рейтинг є своєрідним індикатором стану банку, що може застосовуватися як універсальний інструмент створення і підтримки позитивного іміджу та ділової репутації банку, а також є необхідною передумовою транспарентності фінансового ринку та підвищення інвестиційної привабливості.

В роботі набуло подальшого розвитку визначення рейтингового оцінювання діяльності банків як систематичного процесу визначення довгострокових і короткострокових банківських рейтингів за чітко визначеним набором якісних критеріїв і кількісних показників, які дають змогу на засадах публічного доступу до результатів рейтингування банків оцінювати їх надійність і перспективи розвитку.

Рейтингове оцінювання банків України надає регулятору необхідну інформацію для заходів впливу з метою забезпечення фінансової стабільності банківської системи. Системи рейтингових оцінок банківської діяльності мають бути доступними для клієнтів банків України. Крім того, для об'єктивної оцінки стану та перспектив банку необхідно порівнювати декілька рейтингів від визнаних міжнародних, а також уповноважених рейтингових агентств, що сприятиме прозорості банківського бізнесу, справлятиме стимулюючий вплив на окремі банки та забезпечуватиме передумови для сталого економічного розвитку в стратегічній перспективі.

Вдосконалена класифікація банківських рейтингів за ознакою практичного використання рейтингових оцінок у банківській діяльності, що дає змогу уточнити інвестиційні рейтинги банків, які комплексно оцінюють фінансовий стан банків і можуть братися за основу при визначенні інших видів банківських рейтингів.

Для побудови конкретної методики формування банківських рейтингових оцінок необхідно: вибрати метод розрахунку цільового

показника, відповідно методика може базуватися на оцінці чистого капіталу або на коефіцієнтному аналізі; встановити, чи передбачатиме методика поділ сукупності банків на однорідні групи, відповідно методика може бути одноетапною або двоетапною; вибрати метод оброблення експертних оцінок або відмовитися від інтерактивної взаємодії з експертами.

Рейтингове оцінювання SREP передбачає діагностику фінансового стану та фінансової стійкості банку, що охоплює основні напрями роботи банку, специфіку його діяльності, бізнес-модель функціонування та профіль ризиків.

Аналіз балансових показників засвідчив, що активи зростали більшими темпами, ніж зобов'язання АТ «УКРСИББАНК». Кредитний портфель банку дещо зменшився, проте було підвищено його якість, що можна вважати позитивною зміною. Натомість банк суттєво збільшив обсяг активних операцій із цінними паперами, прагнучи до диверсифікації.

Серед зобов'язань важливу роль відіграють кошти клієнтів банку, тому виявлена тенденція до певного зменшення поточних коштів із одночасним збільшенням суми строкових депозитів дає банку можливість більш ефективно управляти своїми депозитними зобов'язаннями.

Непокритий збиток у складі власного капіталу в 2017 р. був трансформований у 2018 р. в нерозподілений прибуток, величина якого в 2019 р. була збільшена. Таким чином АТ «УКРСИББАНК» здійснив нарощення капіталізації, тож підвищив свою фінансову стійкість. За весь проаналізований період АТ «УКРСИББАНК» отримувал прибуток, однак інших доходів не мав, тому сукупний дохід тотожний чистому прибутку, який збільшився з 2017 р. по 2019 р. на 75,85%. Також збільшувався прибуток у розрахунку на одну просту й привілейовану акцію.

За показниками рентабельності для АТ «УКРСИББАНК» найбільш ефективним був 2018 р., а чистий спред і чиста процента маржа банку демонстрували зростання протягом усіх проаналізованих років, тобто з 2017 р. по 2019 р., що свідчить про економічну ефективність його роботи.

Аналіз абсолютних і відносних фінансових показників діяльності банку дає підстави констатувати досить високий рівень ефективності банківського бізнесу АТ «УКРСИББАНК», а також наявність у банку фінансового потенціалу для розвитку.

В цілому проведений аналіз засвідчив дотримання банком економічних нормативів, встановлених регулятором, отже АТ «УКРСИББАНК» є стабільною фінансовою установою, що має перспективи до економічного зростання.

Підбиваючи підсумки проведеного рейтингового оцінювання діяльності АТ «УКРСИББАНК» і факторів, які негативно вплинули на рівень його надійності, варто визначити такі основні проблеми. По-перше, банку необхідно вжити невідкладних і радикальних заходів із підвищення його прибуткової роботи. По-друге, АТ «УКРСИББАНК» має нерозв'язані проблеми з рівнем капіталізації та структурою власного й регулятивного капіталу, щоправда злиття з ПАТ «Укрсоцбанк», яке відбулося в 2019 р., має сприяти вирішенню цієї проблеми. По-третє, ліквідність банку хоч і знаходиться на достатньому рівні з огляду на встановлені НБУ відповідні економічні нормативи, проте в 2019 р. суттєво знизилася, тому банку необхідно провести всебічний аналіз доцільності певного підвищення своєї ліквідності, що також матиме позитивний вплив і на його платоспроможність. Окрім цих основних проблем, необхідно звернути увагу на якість і структуру активів АТ «УКРСИББАНК», а також оптимізувати структуру його зобов'язань із урахуванням потреби диверсифікації.

За результатами застосування вдосконаленої методики оцінювання надійності банку на основі рейтингування в 2017 і 2019 рр. АТ «УКРСИББАНК» відносився до категорії «С», тобто його надійність була невисокою внаслідок від'ємних значень рентабельності активів і власного капіталу, а також значної частки (понад 30%) російського капіталу.

Слід зазначити, що запропонований методичний підхід до визначення рейтингу надійності банку, апробований на прикладі оцінювання рейтингу

надійності АТ «УКРСИББАНК», дає можливість оцінювати фінансовий стан будь-якого банку залежно від можливості виконання ним своїх зобов'язань перед зовнішніми контрагентами (вкладниками, інвесторами та кредиторами).

Напрями підвищення надійності АТ «УКРСИББАНК», розроблені з урахуванням його стратегічних пріоритетів і довгострокових стратегічних цілей, орієнтовані на забезпечення високого рейтингу надійності банківської установи, за умови виваженої підтримки розвитку банківської системи національним регулятором. Невідкладні та радикальні заходи з підвищення прибуткової роботи банку сприятимуть поліпшенню всіх фінансових показників банківської установи, що стане поштовхом для сталого розвитку.

Висока капіталізація, створення додаткових буферів капіталу, збільшення частки резервів і нерозподіленого прибутку (замість існуючого на сьогодні непокритого збитку) в структурі власного капіталу, підвищення питомої ваги основного капіталу порівняно з питомою вагою додаткового в складі регулятивного капіталу дасть змогу уникнути санкцій з боку регулятора та забезпечить захист інтересів клієнтів, партнерів і власників банку.

Вирішення проблеми забезпечення достатньої ліквідності активів без створення так званої надлишкової банківської ліквідності сприятиме підвищенню платоспроможності банку без шкоди його прибутковості. Гармонізація та забезпечення зваженого управління активами та пасивами банку дасть змогу визначити найбільш прибуткові напрями активних операцій і можливості залучення фінансових ресурсів на вигідних для банку засадах з орієнтацією на підвищення економічної ефективності банківського бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білінець О. В., Линенко А. В. Рейтингове оцінювання банків України як передумова забезпечення сталого економічного розвитку. *Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. м. Маріуполь, 9 жовтня 2020 р. Маріуполь, 2020. С. 77–80.
2. Рейтинг стійкості банків. URL: <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating> (дата звернення: 19.09.2020).
3. Миронов Ю. Б. Стабілізація національної економіки на основі банківського рейтингування в умовах макроекономічної нестабільності : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03. Львів, 2016. 242 с.
4. Грудзевич У. Я. Рейтингове оцінювання діяльності банків України на сучасному етапі. *Вісник Університету банківської справи*. Київ, 2018. № 3. С. 102–109.
5. Дзолос А. В., Савченко Т. Г. Публічна система рейтингової оцінки банків України: призначення та інформаційна модель. *Економіка та суспільство*. Мукачеве, 2017. №13. С. 1347–1352.
6. Корнилюк Р. В., Корнилюк А. В. Рейтингування банків на основі відкритих даних для оцінки системного ризику. *Фінанси України*. Київ, 2019. № 12. С. 71–84.
7. Бех М. С. Особливості рейтингової оцінки банків. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. Чернівці, 2012. Вип. 2. С. 263–269.
8. Eisenbach T. M., Lucca D. O., Townsend R. M. The Economics of Bank Supervision. Cambridge : National Bureau of Economic Research, April 2016. 56 p.
9. Бобиль В. В. Фінансові ризики банків: теорія та практика управління в умовах кризи : монографія. Дніпропетровськ : Дніпропетр. нац.

ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна, 2016. 300 с.

10. Демчук Н. І., Довгаль О. В., Владика Ю. П. Банківські операції : навч. посіб. Дніпро : Пороги, 2017. 460 с.

11. Ганзюк С. М., Каграманян Е. А. Теоретичні та практичні аспекти визначення кредитного рейтингу банків в Україні. *Світ фінансів*. Тернопіль, 2018. Вип. 2. С. 145–155.

12. Миронов Ю. Б. Класифікація банківських рейтингів та їх практичне використання. *Вчені записки університету «КРОК». Серія : Економіка*. Київ, 2014. Вип. 35. С. 73–78.

13. Варцаба В. І., Заславська О. І. Сучасне банківництво: теорія і практика : навч. посіб. Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 364 с.

14. Standard & Poor's. URL : <https://www.standardandpoors.com> (дата звернення: 22.11.2020).

15. Moody's Investors Service. URL : https://www.moody.com/credit-ratings/Ukraine-Government-of-credit-rating-600037040?stop_mobi=yes# (дата звернення: 21.11.2020).

16. Fitch Ratings. URL : <https://www.fitchratings.com/entity/ukraine-80442268> (дата звернення: 20.11.2020).

17. Сайт ТОВ «Рейтингове агентство «СТАНДАРТ-РЕЙТИНГ». URL : <http://standard-rating.biz/?page=all> (дата звернення: 19.11.2020).

18. Сайт ТОВ «Кредит-Рейтинг». URL : <https://www.credit-rating.ua> (дата звернення: 18.11.2020).

19. Сайт ТОВ «РЕЙТИНГОВЕ АГЕНТСТВО «ЕКСПЕРТ-РЕЙТИНГ». URL : <http://expert-rating.com> (дата звернення: 17.11.2020).

20. Сайт ТОВ «РЮРИК». URL : <http://rurik.com.ua> (дата звернення: 19.11.2020).

21. Сайт ТОВ «Рейтингове агентство «ІВІ – Рейтинг». URL : <http://ibi.com.ua> (дата звернення: 17.11.2020).

22. Грудзевич У. Я. Оцінка банків національними рейтинговими агентствами. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*.

Львів, 2017. Вип. 2 (124). С. 108–113.

23. Савченко Т. Г., Джолос А. В. Рейтингова оцінка банку як інструмент забезпечення прозорості його діяльності. *Причорноморські економічні студії*. Одеса, 2018. Вип. 32. С. 158–164.

24. Гуцалюк О. М. Використання рейтингових систем для оцінювання фінансового потенціалу банку. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. Ірпінь, 2017. № 2. С. 125–141.

25. Малахова О. Л. Рейтингування банків України на основі відносних та абсолютних показників. *Науковий вісник. Економічні науки*. Чернівці, 2013. Вип. 1. С. 118–127.

26. Миронов Ю. Б. Сильні та слабкі сторони різних показників надійності банківських рейтингів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. Херсон, 2014. Вип. 6 (5). С. 26–30.

27. Про схвалення процедур інспектування : Рішення Правління Національного банку України від 01.11.2016 р. № 393-рш. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/01112016_393-rsh.pdf?v=4 (дата звернення: 02.10.2020).

28. Лавров Р., Кравченко А. Рейтингування банків як індикатор їхньої успішності на фінансовому ринку. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. Чернівці, 2019. № 3 (19). С. 294–304.

29. Кулиняк І. Банки з іноземним капіталом: рейтингування та роль у забезпеченні сталого розвитку фінансового сектору України. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. Київ, 2018. № 3. С. 36–50.

30. Білик О. Ю. Дослідження сучасних методів та моделей рейтингового оцінювання комерційних банків. *Молодий вчений*. Херсон, 2015. № 2 (6). С. 941–945.

31. Банківський менеджмент: інноваційні концепції та моделі : монографія / Л. О. Примостка, О. О. Примостка, І. Я. Карчева та ін. ; за заг. та наук. ред. Л. О. Примостки. Київ : КНЕУ, 2017. 384 с.

32. Івасів І. Б., Тараленко О. О. Оцінка можливостей впровадження

Базель III щодо відновлення діяльності неплатоспроможних банків. *Молодий вчений*. Херсон, 2019. № 2 (66). С. 619–624.

33. Банківське регулювання і нагляд: методологія та практика : монографія / за ред. В. В. Коваленко. Одеса : Видавництво «Атлант», 2013. 492 с.

34. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра напряму підготовки «Фінанси і кредит». Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с.

35. King M. R., Ongena S., Tarashev N. Bank Standalone Credit Ratings. Basel : Bank for International Settlements, April 2017. 65 p.

36. Довгань Ж. М. Менеджмент у банку : підручник. Тернопіль : Економічна думка, 2017. 512 с.

37. Utzig S. The Financial Crisis and the Regulation of Credit Rating Agencies: A European Banking Perspective. *ADBI Working Paper*. 2010. No. 188. URL : <http://www.adbi.org/workingpaper/2010/01/26/3446.credit.rating.agencies> (date of application: 16.10.2020).

38. Мстоян К. В. Рейтингування як інструмент оцінювання надійності банку. *Молодий вчений*. Херсон, 2015. № 2 (2). С. 188–192.

39. Пшик Б. І. Актуальні проблеми рейтингового оцінювання діяльності банків в Україні. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. Київ, 2014. № 2. С. 149–152.

40. Долінський Л. Б. Аналіз статистики дефолтів банків України в розрізі кредитних рейтингів. *Бізнес Інформ*. Харків, 2016. № 7. С. 136–146.

41. Дроботя Я. А. Нетрадиційні банківські послуги та фінансові ризики пов'язані з ними: реалії України, міжнародний досвід. *Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. Харків, 2018. № 1. С. 31–40.

42. Литвин Н. Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ) : підручник. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 676 с.

43. Копилюк О. І., Музичка О. М. Банківські операції : навч. посіб.

Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 416 с.

44. Царікова О. В. Адміністративно-правові засади державного контролю за діяльністю банків в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2018. 231 с.

45. Зачосова Н. В. Формування системи економічної безпеки фінансових установ : монографія. Черкаси : ПП Чабаненко Ю. А., 2016. 375 с.

46. Корченко А. О., Скачек Л. М., Хорошко В. О. Банківська безпека : підручник. Київ : ПВП «Задруга», 2014. 185 с.

47. Зянько В. В., Коваль Н. О., Єпіфанова І. Ю. Банківський менеджмент : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Вінниця : ВНТУ, 2018. 126 с.

48. Лапіна І. С., Гончаренко О. М. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Одеса : Атлант, 2016. 313 с.

49. Іщенко О. О. Рейтингові системи моніторингу та оцінки фінансової стійкості банку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. Херсон, 2014. Вип. 6 (4). С. 238–241.

50. Стечишин Т. Б., Малахова О. Л. Банківська справа : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 404 с.

51. Катан Л. І., Демчук Н. І., Бабенко-Левада В. Г., Журавльова Т. О. Банківська система : навч. посіб. Дніпро : Пороги, 2017. 444 с.

52. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. URL : <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 11.10.2020).

53. Новікова Л. Ф., Рудянова Т. М., Пушечнікова А. О. SREP-аналіз як сучасна система оцінки фінансової стійкості банків: вітчизняна практика. *Науковий погляд: економіка та управління*. Дніпро, 2020. № 2 (68). С. 196–199.

54. Сайт АТ «УКРСИББАНК». URL: <https://my.ukrsibbank.com> (дата звернення: 18.11.2020).

55. Копилюк О. І., Музичка О. М. Аналіз банківської діяльності : навч. посіб. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2016. 416 с.

56. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. Дата оновлення: 03.06.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 14.11.2020).

57. Кузнецова С. А., Болгар Т. М., Пестовська З. С. Банківська система : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 400 с.

58. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. Дата оновлення: 01.07.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 27.10.2020).

59. Копилук О. І., Ревич М. Я., Музичка О. М., Підлипна Р. П. Форми і методи управління прибутком банків : монографія. Львів : СПОЛОМ, 2016. 254 с.

60. Максимова М. В. Банківська система України: стан та проблеми. *Економіка та держава*. Київ, 2017. № 5. С. 56–60.

61. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Рейтингові агентства. URL : <https://www.nssmc.gov.ua/register/litsenzuvannia-ta-reestratsiia/reitynhovi-ahentstva> (дата звернення: 01.10.2020).

62. Павлюк О. О. Сучасні парадигми міжнародного банківського регулювання. *Причорноморські економічні студії*. Одеса, 2017. Вип. 17. С. 11–17.

63. Пантелєєва Н. М. Фінансові інновації в умовах цифровізації економіки: тенденції, виклики та загрози. *Приазовський економічний вісник*. Запоріжжя, 2017. № 3. С. 68–73.

64. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент банку : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2005. 280 с.

65. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова НБУ від 28.08.2001 р. № 368. Дата оновлення: 01.07.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (дата звернення: 24.11.2020).

66. Самородов Б. В. Концепція управління фінансовим розвитком банку через систему рейтингування, прогнозування і зовнішніх запозичень.

Бізнес Інформ. Харків, 2012. № 10. С. 209–215.

67. Стащук Д. Інтеграція математичного інструментарію в рейтингове моделювання банків. *Економіст*. Київ, 2013. № 6. С. 22–25.

68. Філіппов В. Ю., Дишкант Н. О. Аналіз інструментів комплексної рейтингової оцінки діяльності банку. *Економіка. Фінанси. Право*. Київ, 2017. № 1 (2). С. 18–22.

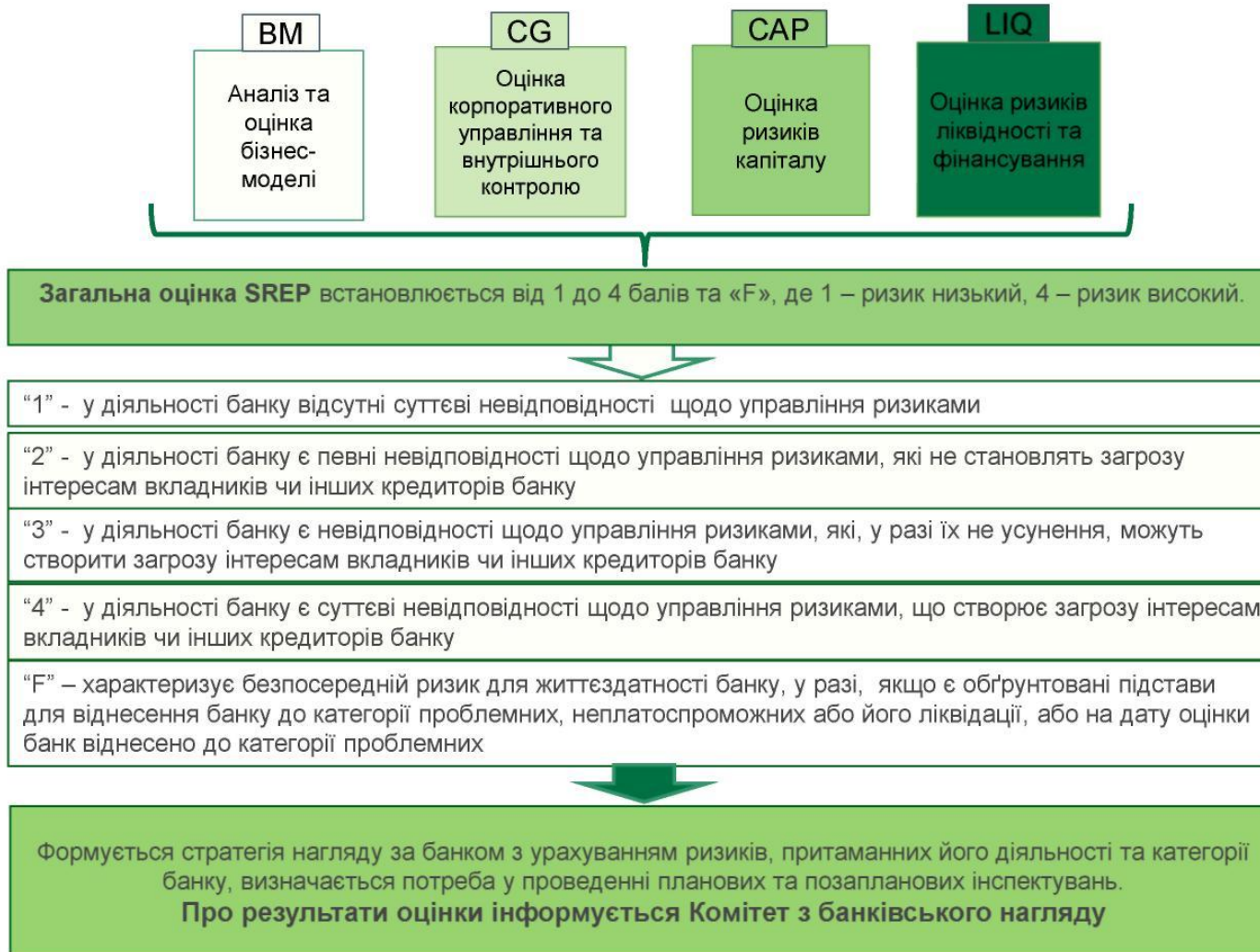
69. Фурсова В. А. Рейтингова модель оцінювання фінансового стану проблемного банку як ключова умова успішного врегулювання кризи. *Фінанси України*. Київ, 2013. № 6. С. 91–103.

70. Packer F., Tarashev N. Rating methodologies for banks. *BIS Quarterly Review*. Basel, June 2011. pp. 39–52.

71. Rehman Z., Muhammad N., Sarwar B., Raz M. Impact of risk management strategies on the credit risk faced by commercial banks of Balochistan. *Financial Innovation*. 2019. No. 5 (44). URL : <https://doi.org/10.1186/s40854-019-0159-8> (date of application: 15.10.2020).

ДОДАТОК А

Характеристики балів загальної оцінки SREP

ДОДАТОК Б

Окремий звіт про фінансовий стан

АТ «УКРСИББАНК», тис. грн

Показники	Станом на 31 грудня		
	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Грошові кошти в касі	1951918	2332174	2190833
Кошти в Національному банку України та обов'язкові резерви	2224482	2458291	3135959
Кошти в інших фінансових установах за амортизованою вартістю	13225042	12312124	10141451
Деривативи	2601	12402	20577
Кредити та заборгованість клієнтів за амортизованою вартістю	22221404	26137962	21371168
Цінні папери та інвестиції в асоційовані і дочірні підприємства	3555308	5506794	13333834
Майно та обладнання	1108493	1218782	1249192
Інвестиційна нерухомість	16654	172	4
Нематеріальні активи	257068	475095	521649
Відстрочені податкові активи та передоплати з поточного податку на прибуток	745409	445227	609829
Інвестиція в асоційоване підприємство, утримуване для продажу	0	129281	0
Інші активи	803518	984784	622724
Всього активів	46111897	52013088	53197220
Заборгованість перед іншими фінансовими установами за амортизованою вартістю	67098	5927	3979
Деривативи	7196	7387	702
Кошти клієнтів	36406199	41115607	45424255
Інші зобов'язання	951038	1091945	740023
Субординований борг	3108868	3066893	249348
Усього зобов'язань	40540399	45287759	46418307
Статутний капітал	5069262	5069262	5069262
Емісійний дохід	811229	811229	811229
Нерозподілений прибуток/непокритий збиток	-308993	844838	898422
Усього власного капіталу	5571498	6725329	6778913
Усього зобов'язань та власного капіталу	46111897	52013088	53197220

ДОДАТОК В

Окремий звіт про прибутки, збитки та інший сукупний дохід

АТ «УКРСИББАНК», тис. грн

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Процентні доходи	3258823	4584242	5236310
Процентні витрати	-614573	-705709	-1030141
Комісійні доходи	1973160	2148021	2304140
Комісійні витрати	-437673	-523440	-567150
Чистий прибуток від переоцінки іноземної валюти, торгових операцій з іноземною валютою та деривативів	506729	484967	566811
Чистий прибуток від цінних паперів та інвестицій, які оцінюються за справедливою вартістю, із відображенням переоцінки у складі прибутку або збитку	0	37	7167
Чистий збиток від іншої діяльності	-62912	-3872	-79300
Зменшення корисності активів, утримуваних для продажу	-67391	-84294	0
Зменшення корисності інвестицій у дочірні підприємства	0	0	-49970
Чисті доходи від банківської діяльності	4556163	5899952	6387867
Витрати, пов'язані з персоналом	-1333136	-1612136	-1964022
Адміністративні та інші операційні витрати	-882903	-992647	-1074502
Знос та амортизація приміщень, вдосконалень орендованого майна, обладнання та нематеріальних активів	-212706	-283594	-354446
Сукупний операційний дохід	2127418	3011575	2994897
Резерв під очікувані кредитні збитки	-382675	121282	-153286
Чисті операційні доходи	1744743	3132857	2841611
Чисті доходи від необоротних активів	58297	35462	29589
Прибуток до оподаткування	1803040	3168319	2871200
Витрати з податку на прибуток	-335599	-508462	-290752
Чистий прибуток за звітний період	1467441	2659857	2580448
Усього сукупних доходів за звітний період	1467441	2659857	2580448
Прибуток на одну просту акцію, грн	1,55	2,81	2,73
Прибуток на одну привілейовану акцію, грн	46,89	84,98	82,45

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Білінець Олександр Васильович, студент 2 курсу магістратури, денної форми навчання, економічного факультету, спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, адреса електронної пошти bilinuha1253@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Рейтингові системи оцінювання діяльності АТ «УКРСИББАНК» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;
- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____
Дата _____ Підпис _____ ПІБ (науковий керівник) _____